

**TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA KÜÇÜKLERİN EVLAT
EDİNİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

SURA ABDUL MOHSİN SAADOON ALAMERİ

Eskişehir 2024

**TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA KÜÇÜKLERİN EVLAT
EDİNİLMESİ**

SURA ALAMERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Elvan SÜTKEN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eylül 2024

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen no.lu proje kapsamında desteklenmiştir (Tez Çalışması Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmişse).

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın “.....”
.....”

başlıklı tezi .../.../2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği ”nin ilgili maddeleri uyarınca, ... Anabilim/Ana sanat dalında Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
	:	

Enstitü Müdürü

ÖZET

TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİ

SURA ABDULMOHSIN SAADOON

Özel Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eylül 2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Elvan Sütken

Evlat edinme tarihi çok eski çağlara dayanan ve günümüze değin süregelen bir kurumdur. Bugünün perspektifinden bakıldığında, evlat edinmenin temel amacı, çocukların sağlıklı ve mutlu bir aile ortamında büyümelerini sağlamaktır. Evlat edinme süreci, diğer çocuklarla ilgili hukuki işlemlerde olduğu gibi, evlat edinilen çocuğun en yüksek yararının gözetilmesi ilkesine dayanmaktadır. Uluslararası sözleşmelerle desteklenen bu ilke, evlat edinmenin düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ülkelerin hukuk sistemlerinde evlat edinmeye dair kurallar bulunmaktadır.

Türk hukukunda evlat edinme, aile hukukuna tabi bir kişisel durum meselesi olarak değerlendirilmektedir. Irak hukukunda evlat edinme İslam hukuku gereği yasaktır. Ancak Irak yasa koyucusu bazı farklılıklarla evlat edinmeyle aynı anlamı taşıyan ve 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu hükümlerine tabi olan başka bir sistem oluşturmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı evlat edinme koşullarını Türk ve Irak hukukları açısından incelemektir. Çalışmada evlat edinme şartları hem Türk Medeni Kanunu hem de Irak Medeni Kanunu bağlamında ele alınmaktadır. Ayrıca çalışmada iki kanun arasındaki benzerliklere ve farklılıklara değinilmiştir.

Çalışma sonucunda iki kanun arasında benzerlik ve farklılıklar bulunması bakımından bazı alanlarda hakim dengenin Irak hukukundan yana olduğu, bazı alanlarda ise tercih ağırlığının Türk hukukundan yana olduğu sonucuna varılmıştır. Her iki ülkedeki yasa koyucuların diğer ülkelerin yasalarının avantajlarından yararlanması, evlat edinme kurumunu daha uygulanabilir ve değerli hale getirecektir. Bu bakımdan da çalışmanın sonuç bölümünde konuya ilişkin değerlendirmelerde bulunulup öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evlat edinme, Nesebi bilinmeyen, Türk Medeni Kanunu, Aile Hukuku, Irak Medeni Kanunu, Uluslararası sözleşmeler.

ABSTRACT

ADOPTION OF CHILDREN IN TURKISH AND IRAQI LAW

SURA ABDULMOHSIN SAADOON

Department of Private Law

Anadolu University Graduate School, September 2024

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Elvan Sütken

Adoption is a legal process that dates back to ancient times and continues until today. From today's perspective, the main purpose of adoption is to ensure that children grow up in a healthy and happy family environment. The adoption process, as in legal proceedings regarding other children, is based on considering the adopted child's best interests. This principle, supported by international conventions, is important in regulating adoption. There are rules regarding adoption in the legal systems of countries.

In Turkish law, adoption is considered a matter of personal status subject to family law. In Iraqi law, adoption is prohibited due to Islamic law. However, the Iraqi legislator has created another system that has the same meaning as adoption, with some differences and is subject to the provisions of the Iraqi Child Welfare Law.

The main purpose of this study is to examine the adoption conditions in terms of Turkish and Iraqi laws. In the study, adoption conditions are discussed in the context of the Turkish Civil Code, the Iraqi Civil Code, and the laws of both countries. In addition, the similarities and differences between the two laws are mentioned in the study.

As a result of the study, it was concluded that there are similarities and differences between the two laws, that in some areas the dominant balance is in favor of Iraqi law, and in some areas the weight of preference is in favor of Turkish law. Legislators in both countries can benefit from the strengths of the other country's laws. In the conclusion section of the study, evaluations on the subject were made and suggestions were presented.

Key Words: Adoption, Parentage Unknown, Turkish Civil Code, Family Law, Iraqi Civil Code, International Agreements.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Türk hukukunda evlat edinme ile ilgili mevzuatın ve uygulamanın detaylı ve teorik olarak analiz edilmesini hedeflemekte olup, Türk ve Irak hukukları çerçevesinde karşılaştırmalı bir inceleme yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, Türk ve Irak hukukunda evlat edinme kurumundaki farklılıklar ve benzerlikler açıklanacak ve bu iki hukukun objektif yönlerinden yararlanılacaktır. Ayrıca, Irak hukukundaki evlat edinmeye dair yasal hükümlerin açıklığa kavuşturulması ve bu düzenlemelerin toplumsal gelişmelere uygunluğunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Anadolu Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi aldığım süre boyunca özel hukuk alanında sağladığı yüksek teorik bilgi ve hukuki analiz becerisi için saygıdeğer hocalarıma en derin şükranlarımı sunarım. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde tavsiye ve geri bildirimleriyle beni destekleyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Elvan Sütken'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. İhtiyaç duyduğum her an bana yardımcı olan ve destek veren Dr. Öğr. Üyesi Gözde Çağlayan-Aygün'e de teşekkür ederim. Çalışmamda bana sürekli destek olan kütüphane arkadaşlarıma da minnettarım.

Tarih: 01/10/2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANMASI

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı ”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Sura Abdul Mohsin Saadoon
Alameri

Tarih: 01/10/2024

ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken her hangi (ChatGPT, Gemini, DALL-E vb.) üretken yapay zekâ programlarından destek almadığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından (örneğin çeviri, bilimsel makale vb.) desteği almadığımı beyan ederim. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Sura Abdul Mohsin Saadoon
Alameri

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACTs	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA EVLAT EDİNME

1. EVLAT EDİNME KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.1. <i>Evlât Edinme Kavramı</i>	3
1.2. <i>Evlât Edinmenin Tarihsel Gelişimi</i>	6
2. HUKUKİ NİTELİĞİ	9
3. EVLAT EDİNMENİN BENZER KURUMLARDAN FARKI	10
3.1. <i>Koruyucu Aile Uygulamasından Farkı</i>	10
3.2. <i>Kan Bağıyla Oluşan Soy Bağından Farkı</i>	13
3.3. <i>Manevi Evlatlık, Beslemelik ve Süt Evlatlık İlişkisinden Farkı</i>	15
4. EVLAT EDİNMENİN TÜRLERİ VE ŞARTLARI.....	16
4.1. <i>Evlât Edinmenin Türleri</i>	16
4.1.1. <i>Birlikte Evlat Edinme</i>	16
4.1.2. <i>Tek Başına Evlat Edinme</i>	18
4.2. <i>Evlât Edinmenin Şartları</i>	20
4.2.1. <i>Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar</i>	20
4.2.2. <i>Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar</i>	29
5. EVLAT EDİNMENİN ŞEKLİ.....	31
5.1. <i>Evlât Edinmede Görevli Mahkeme</i>	31
5.2. <i>Evlât Edinmede Yetkili Kurumun İzni</i>	32
5.3. <i>Mahkemeye Başvuru ve Süreç</i>	33
5.4. <i>Araştırma ve Dinleme</i>	34
5.5. <i>Mahkeme Kararı</i>	36
5.6. <i>Nüfus Kütüğüne Kayıt</i>	37

İKİNCİ BÖLÜM

IRAK HUKUKUNDA İLHAK EDİNME

1. İLHAK EDİNMENİN KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	38
---	----

1.1. İlhak Edinme Kavramı	38
1.2. İlhak Edinmenin Tarihsel Gelişimi.....	40
1.3. Irak Medeni Kanunda İlhak Edinmenin Yeri.....	42
2. HUKUKİ NİTELİĞİ	45
3. İLHAK EDİNMENİN BENZER KURUMLARDAN FARKI.....	46
3.1. Evlat Edinmeden Farkı.....	46
3.2. Velayetten Farkı.....	46
4. DEVLET EVLERİ KURUMU (ÇOCUK BAKIM EVLERİ).....	47
4.1. Devlet Evleri Kurumunun Varlık Sebebi	48
4.2. Çocuğun Devlet Evleri Kurumu ile İlişkisinin Kesilmesi.....	49
5. İLHAK EDİNMENİN ŞARTLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	49
5.1. İlhak Edinmenin Şartları	49
5.1.1. İlhak Edilen Çocuk Bakımından.....	49
5.1.2. İlhak Edinen Aile Bakımından.....	50
5.2. İlhak Edinmenin Yükümlülükleri	52
6. İLHAK EDİNMENİN ŞEKLİ	53
6.1. İlhak Sürecinde Sosyal Araştırmacının Rolü	53
6.2. İlhak Öncesi Prosedürler.....	54
6.3. İlhaka Müteakip Prosedürler	55
6.4. İlhak Kararının İptali	57
6.5. İlhak Edilen Çocuğun Korunması	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE IRAK HUKUKLARINDA EVLAT EDİNMEYE İLİŞKİN BENZER VE FARKLI HUSUSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EVLAT EDİNMENİN KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	60
2. EVLAT EDİNME KURUMUNUN HER İKİ ÜLKE KANUNLARINA GİRİŞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME	61
3. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME	63
3.1. Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar Bakımından	64
3.1.1. Bir Yıl Çocuğa Bakma Şartı	64
3.1.2. Evlat Edinmenin Küçüğün Yararına Olması Şartı.....	66
3.1.3. Diğer Çocuklarının Yararlarının Hakkaniyete Aykırı Biçimde Zedelenmemesi.....	67
3.1.4. Evlat Edinmede Çocuğun Rızası	68
3.1.5. Evlat Edinilen ile Evlatlık Arasındaki Yaş Farkı Şartı	69
3.2. Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar Bakımından	70

3.3. Evlat Edinme Ehliyeti Bakımından.....	71
3.4. Birlikte Evlat veya Tek Başına Evlat Edinme Bakımından.....	72
4. ESASA İLİŞKİN ŞARTLAR.....	74
4.1. Evlat Edinmenin Şekli Şartlar.....	76
4.2. Evlat Edinmenin Şekli Bakımından Değerlendirme	78
4.2.1. Aracılık Yapan Kurumlara Başvuru	79
4.2.2. Evlat Edinmede Görevli Mahkeme.....	79
4.2.3. Mahkemeye Başvuru ve Süreç	80
4.2.4. Araştırma ve Dinleme	82
4.2.5. Mahkeme Kararı	82
4.2.6. Nüfus Kütüğüne Kayıt	83
SONUÇ.....	86
KAYNAKÇA.....	92

KISALTMALAR

AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Bkz. : Bakınız

ÇHS : Çocuk Hakları Sözleşmesi

E.T : Erişim Tarihi

HD : Hukuk Dairesi

HK : Hammurabi Kanunları

HMK : Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUMK : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

İHTÖK: İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme

m. : madde

S. : sayı

s. : sayfa

TMK : Türk Medeni Kanunu

vb. : ve benzeri

vd. : ve devamı

YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Hukuk, toplumsal adaletin sağlanması ve toplumsal düzen unsurlarının korunmasına yönelik görevler üstlenir. Bu bağlamda, ailelerin ve çocukların korunması amacıyla yapılan uygulamalar sürekli olarak iyileştirilmektedir. Çocukların korunması toplumsal düzen açısından öncelikli olmasının yanı sıra devletin anayasal sorumluluklarından biridir. Çocukların korunması, hukukun her alanında çeşitli yönleriyle ele alınmış ve evlat edinme kurumuna ilişkin düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Türk hukukunda evlat edinme, sadece küçükler için değil, yetişkinler ve kısıtlılar için de geçerli olan bir hukuki işlemdir.

Türk hukukunda evlat edinmeye yönelik düzenleme, 743 sayılı Medeni Kanun ile başlamış, 2001 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı, Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) yapılan iyileştirmelerle de devam etmiştir. Evlat edinme, çeşitli nedenlerle ana-babasız kalmış çocukların topluma yeniden kazandırılması, çocuksuz ailelerin isteklerinin karşılanması ve karşılıklı yarar sağlayan birçok sonucu beraberinde getiren hukuki bir kurumdur¹.

Evlat edinme sürecinde en önemli husus, evlat edinilenin yararının gözetilmesidir. Evlat edinilenin yararı dışındaki diğer şartların sağlanmasına karşın eğer yapılacak işlem evlat edinilecek kişinin yararına olmayacaksa evlat edinme işlemi gerçekleşmemektedir. Ayrıca, evlat edinilenin ayırt etme gücüne sahip olması durumunda rızası aranmaktadır. Evlat edinme, tüm modern hukuk sistemlerinde uzun süredir var olan ve aile ortamında çocuk yetiştirme biçimi olarak kabul edilen bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel amaç, evlat edinilenin aile ortamında büyümesini sağlamaktır. Bu süreç, evlat edinilenin maddi ve manevi gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra, çocuk sahibi olamayan veya istediği kadar çocuk sahibi olamayan kişilere sevgi ve aile deneyimi yaşama fırsatı sunmaktadır. Evlat edinme ilişkisi, mahkeme kararıyla kurulmakta ve yine ancak mahkeme kararıyla sona ermektedir. Bu süreçte evlat edinen ile evlat edinilen arasında kan bağına dayanmayan yapay hukuki bir soybağı ilişkisi kurulmaktadır.

¹Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1968 yılında verdiği bir kararına göre "...evlat edinme bir evlat sahibi olamamanın üzüntülerinin giderilmesi, evlat sevgisinin tatmini gibi ihtiyaç ve arzuların doğurduğu, karşılıklı saygı, hürmet ve sevgi hislerine dayanan ve yine karşılıklı hak ve mükellefiyetleri bulunan bir müessesedir..." (YHGK) 15.06.1968, E. 1117, K. 462.

Türk hukukunda evlat edinme mevcutken, Irak hukukunda bu kuruma yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum Irak yasa koyucusunun ilhak sistemi adı verilen alternatif bir yaklaşımı kullanmalarına neden olmuştur. Bu çalışmada Türkiye’deki evlat edinme işlemi ile Irak’taki ilhak sistemi karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

Irak hukukunda ilhak sistemi hakkında daha derinlemesine bilgi edinmek için Ürdün ve Mısır gibi diğer Arap ülkelerinin hukuk sistemlerindeki ilhak sistemini anlatan kaynaklardan da Yararlanmaktadır.

Evlat edinme konusunun seçilmesinde özellikle Irak gibi savaşlar ve felaketlerle mücadele eden toplumlar üzerinde savaş mağduru çocuklar üzerinde doğrudan etkilerinin bulunması dolayısıyla belirleyici olmuştur. Nitekim bu tür zorluklar, bakıma ve korunmaya muhtaç çocukların sayısının artmasına yol açtığı için evlat edinme ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Evlat edinme konusunun incelenmesi ve Türk hukukundaki evlat edinme uygulamalarının karşılaştırılması, bu alandaki hukuki düzenlemelerin anlaşılması ve potansiyel benzerlik veya farklılıkların belirlenmesi açısından önemli bir araştırma konusudur.

Bu çalışma, evlat edinme süreçlerinin yasal çerçevesini anlama, hukuki zorlukları değerlendirme ve Türk ve Irak hukuk sistemlerini karşılaştıran bir perspektif sunma amacını taşımaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Türk hukukunda evlat edinme kavramı, hukuki niteliği, evlat edinmenin türleri ve şartları açıklanmıştır. İkinci bölümde Irak hukukunda ilhak edinme şartları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, Irak mevzuatındaki ilhak edinme şartları incelenmiş ve Türk evlat edinme mevzuatı ile benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur.

Irak hukukunda evlat edinmeye yönelik hususi bir düzenlemenin bulunmaması ve evlat edinmenin ilhak olarak adlandırılan başka bir sistemle karşılaştırılması, araştırmacının sadece Türk hukukuna incelenmesine yol açmıştır. Bu nedenle, bazı konularda Irak hukuku ile herhangi bir karşılaştırma yapılmamıştır. Ayrıca üçüncü bölümde evli olmayan kişilerin çocuk evlat edinme konusunun ele alınması, Irak hukukundaki bu konunun yeni bir oluşumunu dikkate alarak, Irak yasa koyucunun evli olmayan kişilere de ebeveynlik deneyimini yaşama hakkı vermesini teşvik etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA EVLAT EDİNME

1. EVLAT EDİNME KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Evlat Edinme Kavramı

Türk hukuk mevzuatında, evlat edinme ile ilgili olarak herhangi bir yasal tanım yer almamaktadır. Bu durumun sonucunda, öğretide çeşitli tanımlar ortaya çıkmıştır². 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK, evlat edinme için kabul edilen sistemler doğrultusunda, farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. 743 sayılı Medeni Kanun, evlat edinme ilişkisinin, evlat edinen ve evlatlık arasında yapılacak bir sözleşme ile kurulacağını benimsediği için, öğretideki tanımlar da bu sözleşmesel ilişkiye dayandırılmıştır³.

4721 sayılı TMK ile getirilen düzenlemeyle, evlat edinme sözleşmesel bir ilişki olmaktan çıkarılmış ve mahkeme kararıyla kurulabilen bir işlem olarak kabul edilmiştir. Buna uygun olarak, evlat edinme, evlat edinen ile evlatlık arasında oluşan ve yalnızca mahkeme kararı ile kurulan bir soybağı ilişkisi olarak tanımlanabilir⁴.

Ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişki, doğal ve yapay olmak üzere iki ana kategoriye ayrılabilir. Yasal olarak tanınan doğal ebeveynlik, bir çocuğun biyolojik ebeveynleriyle olan doğal bağına dayanır. Daha açık bir ifadeyle anne-baba ile çocuk arasındaki ilişki genetik bir bağa dayanır. Bu tür ilişkiler "doğal soybağı" olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla biyolojik olarak birbirine hısımlar olan kişiler arasındaki ilişkiyi ifade eder⁵. Öte yandan, biyolojik bir bağ olmayan kişiler arasında yasal ilişkiler kurulması da mümkündür. Bu durumda, mahkeme kararıyla gerçekleşen evlat edinme gibi yollarla oluşturulan ilişkilere ise "yapay soybağı" adı verilmektedir. Diğer bir deyişle

²A. Ataay (1957). Medeni Hukukda Evlat Edinme, Birinci Fasikül, Giriş-Evlat Edinmenin Meydana Gelmesi. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, s. 13 vd.

³O. Sadık Aydos (2003). Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1-2), s. 117 vd.; İ. Özmen (2004). Evlat Edinme Davaları. Ankara: Kartal Yayınevi, s. 19; S. Yalman (1996). Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(1-2), s. 213.

⁴T. Akıntürk & D. Ateş-Karaman (2016). Türk Medeni Hukuku-Aile Hukuku. Ankara: Beta Basım, s. 370.

⁵Öztan, Evlat Edinmeyi, Medeni Hukuk işleminden ziyade hâkimin kararına dayanan bir "takdir yetkisi" olarak nitelendirmiştir; B. Öztan (2015). Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, s. 952; M. B. Acabey (2002). Soybağı Kurulması Genel Olarak Sonuçları Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı, 1.Baskı, İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, s. 12; M. Işık (2005). Yeni TMK Hükümlerine Göre Evlat Edinme, 1.Baskı, Ankara: Adalet Yayınları, s. 2; C. Kaya (2009). Türk Hukukunda Evlat Edinme, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 3.

evlat edinme yoluyla oluşan hukuki soybağı, biyolojik bir kan bağına dayanmadığı için "yapay soybağı" olarak adlandırılır⁶.

Evlat edinme, çocuksuz veya istediği sayıda çocuğa sahip olamayan kişilerin arzularını gerçekleştiren bir medeni hukuk işlemidir⁷.

Türk hukukuna göre, evlat edinme yoluyla oluşturulan yapay soy bağı, biyolojik soy bağına göre, evlat edinilen biyolojik ana babasıyla olan soybağını etkilemez. Ancak belirtmek gerekir ki evlat edinme ile kurulan yapay soy bağı, doğal soy bağıyla oldukça benzer özellikler taşımaktadır.

Evlat edinme kurumunun temel amacı iki ana başlık altında incelenebilir. Amaçlardan birincisi, çocuk sahibi olamayan bireylerin, kendi sevgi ve miraslarını devam ettirebilmeleri için evlat edinerek aile sevinci yaşamalarını sağlamaktır. Yargıtay kararlarında da bu amacı destekleyen ifadeler yer almaktadır⁸. Diğer bir amacı ise, evlilik dışı doğan çocukların aile ortamında bakım ve yetiştirilme süreçlerini sağlamaktır. Bu sayede bu çocuklar, sağlıklı bir aile ortamında büyüme imkanı bulabilirler. Günümüz modern toplumunda, evlat edinme ilişkisini düzenleyen kanunlar, özellikle çocukların aile içinde sağlıklı bir şekilde yetişmelerini ve bakımlarının sağlanmasını ön planda tutmaktadır⁹. 4721 sayılı TMK, evlat edinilen çocukların çıkarlarını gözeterek evlat edinme kurumunu düzenlemektedir¹⁰.

Modern hukuk çerçevesinde evlat edinme kurumu öncelikle sosyal nedenlere dayanmaktadır. Bu kurumlar, kimsesiz çocukların ve erginlerin uygun aile ortamlarında yaşamalarını ve her türlü gelişimlerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır¹¹.

Evlat edinme kurumları, sadece kimsesiz çocuklara ve erginlere değil, aynı zamanda yardıma ihtiyaç duyan kişilere de fayda sağlamaktadır. Örneğin, yaşlılık

⁶N. Kırkbeşoğlu (2006). Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11 vd.; H. Belen (2005). Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme, 1.baskı, İstanbul: Beta Yayınları, s. 2; M. Demir (2003). Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(3), s. 253; Acabey, 2002, **a.g.k.**, s. 12.

⁷Akıntürk/Karaman, 2016, **a.g.k.**, s. 379; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 951; Işık, 2005, **a.g.k.**, s. 2.

⁸Yargıtay bir kararında, "... Evlatlık kendisini evlat edinen kimseye nesebi sahih altsoyu gibi mirasçı olur..." ifadesiyle bu hususu açıklamıştır. Yargıtay 2. HD., T. 25. 12. 1985, E. 10530, K. 10717 (İlmî ve Kazâî İçtihatlar Dergisi, s. 293, s. 3353).

⁹M. Dural ,T. Öğüz , M. A. Gümüş (2024). Aile Hukuku, C.3 , 19.Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 257.

¹⁰Dural/Öğüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 324.

¹¹S. S. Tekinay (1990). Türk Aile Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 460.

dönemlerinde kendilerine destek olacak bir çocuğu olmayan kişiler de bu kurumlardan yararlanabilmektedir¹².

Evlatlık ilişkisi kavramı, TMK m. 315 açıkça tanımlanmıştır. Buna göre, evlat edinme, evlat edinenin yerleşim yeri mahkemesinin evlat edinmeye ilişkin şartların gerçekleşmesi sonrasında vereceği kararla kurulabilen bir ilişkidir. Mahkeme kararı kesinleştikten sonra "evlatlık ilişkisi" kurulur ve evlat edinenin veli sıfatını taşıması da bu tarihte başlar¹³.

Öğretide soybağını ifade etmek için kullanılan 'yapmacık', 'cali', 'suni', 'itibari', 'akdi nesep' veya 'farazi' terimleri, evlat edinme terimiyle birlikte kullanılsa da, yasal bir terim olduğu için genellikle 'evlat edinme' terimi tercih edilmektedir. Ayrıca, evlat edinme terimi günlük dilde de yaygın olarak kullanılmaktadır¹⁴.

Evlat edinme kurumunda, tarafların talebi, rızaları ve birlikte hareket etmeleri gereklidir. Bu şartların yerine getirilmesi sonucunda, evlat edinen ile evlat edinilen arasında yapay bir soy bağı, diğer bir deyişle suni bir nesep bağı olduğu doktrinde ifade edilmektedir¹⁵.

Evlat edinmenin temel amacı, ana-babası olmayan bir çocuğun ya da erginin aile içinde özen ve ilgi görmesini, kişiliğini geliştirmesini ve daha iyi bir eğitim almasını sağlamaktır. Bu temel hedeflerin yanı sıra, çocuk sahibi olmayan veya olamayan bireylerin çocuk sevgilerini karşılaması, maddi durumu yetersiz ailelerin çocuklarına ya da maddi durumu yetersiz olan ergine yuva sağlaması ve evlilik dışı ilişkiden doğan çocukların düzenli bir soybağı statüsüne kavuşması da evlat edinme kurumunun amaçları arasındadır. Bu hısımlık ilişkisi, sadece gerçek kişiler arasında geçerli olduğundan, tüzel kişilerin evlat edinme işleminin tarafı olamayacağının vurgulanması gerekir.¹⁶

Her çocuğun aile sahibi olması mümkün olmayabilir veya bazı çocukların ya da erginlerin kendi yararlarına olmayacak bir ailenin içinde bulunmaması daha doğru olabilir. Bu bağlamda, kimsesiz, yoksul, aile içinde ihmal veya istismara maruz kalan

¹²A. Zevkliler, B. Acabey, K. E. Gökyayla (2000). Medeni Hukuk-Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler ve Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara: Seçkin yayıncılık, s. 972.

¹³Acabey, 2002, **a.g.k.**, s. 11,12.

¹⁴H. Ö. Özkaya (2009). Kesin Hükümün Objektif Sınırları, 1.Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 6; N. D. Yıldırım (1996). Türk, İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümün Subjektif Sınırları. İstanbul: Ulfa Yayınları, s. 76; Y. Alangoya, M. K. Yıldırım, N. D. Yıldırım (2011). Medeni Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, s. 565.

¹⁵Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 259.

¹⁶E. Yakut, & G. Çağlayan-Aygün (2018). Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(1), s. 21.

çocuklar ve erginler gibi bakıma muhtaç durumda olan çocukların ve erginlerin korunması en önemli hedef olan evlat edinilenin yararı kapsamındadır. Bahsi geçen durumlardaki çocuk veya erginler varsa onlara bakabilecek akrabalarına teslim edilmektedir. Diğer çocuklar ve erginler ise kurum bakımına alınmakta ve uygun koşullar sağlandığında koruyucu aileye veya şartların gerçekleşmesi halinde evlatlık olarak verilmektedir. Evlat edinme kurumu, çocuğun veya ergin yahut kısıtlının gerek maddi gerekse manevi olarak ana baba sorumluluğunu üstlenen kişi veya kişilerin yanına yerleştirilmesini ifade etmektedir¹⁷.

Evlat edinme kurumu, uluslararası hukuk düzeninde de büyük önem taşımakta ve uluslararası sözleşmelerle de düzenleme altına alınmaktadır. Bu sözleşmeler arasında "1967 tarihli Avrupa Evlat Edinme Sözleşmesi", "1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi", "1993 tarihli Çocukların Korunması ve Uluslararası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine dair Lahey Sözleşmesi" ve "1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına dair Avrupa Sözleşmesi" yer almaktadır¹⁸.

1.2. Evlat Edinmenin Tarihsel Gelişimi

Evlat edinmenin ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, ölümden sonra ruhların var olduğu inancının yaygın olduğu toplumlarda evlat edinmenin sıkça görülmesi, örneğin Hindistan gibi dini toplumlar için bu kurumun önemli olduğunu göstermektedir¹⁹. Evlat edinme, uzun süredir dini, politik, sosyal ve ekonomik amaçlarla tanınmaktadır. Özellikle ahiret inancına sahip toplumlarda ve aile kurumunun dinin devamı için önemli bir kurum olarak kabul edilen topluluklarda, çocuğu olmayan ailelerin evlat edinme yoluna başvurdukları görülmektedir. Bu süreçte, dini ve ekonomik amaçlar başta olmak üzere siyasi nedenler de evlat edinme kurumunun gelişmesinde etkili olmuştur.

Türk hukukunda evlat edinmenin tarihi gelişimi, 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK bakımından iki ayrı başlık altında incelenecektir. 743 sayılı Medeni Kanun'nun 04.10.1926 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, bugünkü anlamıyla evlat

¹⁷R. Duran (2021). Türkiye Aile Yapısında Evlat Edinme Üzerine Bir Değerlendirme. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 5(1), s. 23.

¹⁸Yakut/Çağlayan-Aygün, 2018, **a.g.k.**, s. 22. Ayrıca Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 25 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek üye devletlerin imzasına sunuldu. Türkiye tarafından 9 Haziran 1999 tarihinde imzalanan sözleşme, 1 Şubat 2001 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁹R. G. Okandan (1952). Umumi Hukuk Tarihi Dersleri. İstanbul Üniversitesi yayın evi, s. 37 vd.

edinme kurumu Türk hukukunda ilk defa düzenlenmiştir. Bir Yargıtay kararında Türk Medenisi Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki Türk hukukunda evlat edinme müessesesi olmadığından nüfus siciline her ne sebeple olursa olsun bu yolda geçen kayıt ve yapılan şerh hukuki değer taşımaz" denilerek, 743 sayılı Medeni Kanun öncesinde evlat edinme kurumunun mevcut olmadığı ifade edilmiştir. 743 sayılı Medeni Kanun yürürlüğe girmesinden sonra, evlat edinme ile ilgili hükümler iki kez değişikliğe uğramıştır²⁰.

743 sayılı Medeni Kanun evlat edinme, hısımlık başlığı altında düzenlenerek altı madde şeklinde yer almaktaydı. Ancak 743 sayılı kanun diğer başlıkları altında da evlat edinmeye ilişkin hükümler bulunmaktaydı²¹.

743 sayılı Medeni Kanun, eşlere birlikte evlat edinme hakkı tanınmasına rağmen, birlikte evlat edinme zorunluluğu getirilmemişti. Eşlerden biri, diğer eşin rızasıyla bir küçüğü ya da ergini tek başına evlat edinebilmekteydi. Evlat edinme kurumuna ilişkin düzenlemelerde, 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK arasındaki en önemli farklardan biri de kurumun hukuki niteliğine ilişkindir²².

743 sayılı Medeni Kanunu m. 256/1 uyarınca, evlat edinme sözleşmesi, hakimden izninden sonra noterde düzenlenmek suretiyle resen gerçekleştirilmekteydi. Ancak resmî senedi düzenleyen makama ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. Evlat edinme işlemlerinin şekle ilişkin belirtilen hükümleri günümüzde artık uygulama alanını kaybetmiştir. Bu hükümler, 01.01.2002 tarihinden önce yürürlükteydi. Ancak bu tarihten önce gerçekleştirilmiş olan evlat edinme sözleşmeleri, noter tarafından düzenlenmiş olmaları koşuluyla TMK döneminde de geçerliliğini korumaktadır²³.

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu, evlat edinme hükümlerini 743 sayılı Medeni Kanun'a göre, daha kapsamlı bir şekilde düzenlemiştir. Yeni Kanunla getirilen en önemli değişikliklerden birisi, çocuğun üstün yararı ilkesine ilişkindir²⁴.

TMK 305 ila 320. maddeleri arasında evlat edinme kurumu on altı madde şeklinde detaylı bir biçimde düzenlemiştir. Buna göre, küçüklerin evlat edinilmesi 305 ila 312.

²⁰M. A. Aydın (2021). Türk Hukuk Tarihi, 20.Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 19; S. M. Arsal (2021). Türk Tarihi ve Hukuk, 2.Baskı, İstanbul: İsmail Akgün Yayınevi, s. 374.

²¹Evlat edinenlerin evlat edindikleri çocuklarla bir miras ilişkisi olmasa da, evlat edinenler vasiyetnameleri aracılığıyla miraslarının bir kısmını onlara tahsis etmeyi veya yaşamları boyunca hayır amaçlı bağışlarda bulunmayı tercih edebilmektedirler. Aydın, 2021, **a.g.k.**, s. 39.

²²M. A. Aydın (2022). İslam-Osmanlı Aile Hukuku, 15.Baskı, İstanbul: Klasik Yayınları, s. 96.

²³Yargıtay 2. H.D. 08.11.1982 T. E. 1982/7912, K. 1982/8113 (YKD. C. IX, S.2, 1983, s.188-189)

²⁴Aydın, 2022, **a.g.k.**, s. 86.

maddeler arasında; ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi 313. Maddede düzenlenmiştir. Evlat edinme işlemlerinin genel hükümlerini içeren hususlar 314. maddede hüküm altına alınırken; evlat edinmenin şekil ve usullerini belirleyen düzenlemeler 315. ve 316. maddede yer almaktadır. Evlatlık ilişkisinin sona erdirilmesi ise 317 ila 319. maddeler arasında düzenlenmiştir. Evlat edinme işlemlerinde aracılık konusunu düzenleyen hususlar ise 320. maddede yer almaktadır²⁵.

Evlat edinme ilişkisinin TMK'na kurulması, mahkemenin vereceği olumlu karar ile gerçekleşmektedir. Bu düzenleme, evlatlık ilişkisinin artık sözleşme yoluyla kurulamayacağını belirtmektedir. Ancak, TMK'dan önce noterce düzenlenmiş bir evlat edinme sözleşmesi varsa, bu sözleşme hükümleri geçerliliğini sürdürmeye devam eder. Bu durum, "TMK Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 14. maddesinde açıkça düzenlenmiştir²⁶.

743 sayılı Medeni Kanun yer alan küçüklerin evlat edinilmesi için gereken "altsoyun olmaması şartı" artık geçerli değildir. Dolayısıyla, bir ailenin evlat edinme sürecinde çocuğun altsoyunun olması artık bir engel teşkil etmeyecektir. Ancak bu durum, ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi için geçerli değildir. TMK'daki düzenleme, çocuk sahibi olamayan ailelerin çocuk özlemini gidermekten ziyade, çocuğun üstün yararının korunmasını temel almaktadır. Ancak ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde, altsoyunun açık muvafakati aranmaktadır²⁷.

Evlat edinme, antik Roma, Yunan, Sümer, Asur, İran, Mısır, Çin, Hindistan ve Babil hukuk sistemlerinde çeşitli şekillerde tanınmıştır. Örneğin, M.Ö. 2000 yılında Hammurabi Kanunları evlat edinme konusunu düzenlemiştir. İslamiyet öncesi Türk toplumlarında da evlat edinme kurumu bilinmektedir²⁸.

Zaman içinde, evlat edinme kurumu dini etkilerden uzaklaşarak laik bir nitelik kazanmış ve çağdaş hukuk sistemlerinde yer almaya başlamıştır. Örneğin Justinianus döneminde evlat edinme ilişkisi (adoptio) mahkeme önünde kurulabiliyordur²⁹. Bu süre içerisinde evlat edinme işleminin gerçekleşebilmesi için, evlat edinen ailenin babasının,

²⁵G. Üçok, A. Mumcu, C.Bozkurt (2018). Türk Hukuk Tarihi, 19.Baskı, İstanbul: Turhan Kitabevi, s. 118.

²⁶Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 4.

²⁷Ayrıca, 743 sayılı Medeni Kanunu'nun değişik maddelerinde de evlat edinme ile ilgili hükümler bulunmaktadır, Örneğin, m. 40, 42, 92/b. 3,121, 128/b. 3, 282/III, 406/b.I ve 460/b.I evlat edinme ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

²⁸T. Akıntürk (2024). Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku, C.2, 9. Baskı, İstanbul: Beta Basım, s. 393.

²⁹Ö. Ç. Karadeniz (2020). Roma Hukuku, 18.Baskı, Ankara: Turhan Yayıncılık, s. 179.

evlat edinilecek çocuğun ve aile babasının rızasının alınması gerekirdi. Ayrıca evlat edinen babanın en az on sekiz yaşında olması şartı aranmaktaydı. Yine başka bir kural olarak evlat edinilen çocuk başka bir babanın çocuğu olamazdı³⁰.

Bunun yanı sıra günümüz hukuk sistemlerinde çoğunlukla tanınmayan vasiyetname aracılığıyla evlat edinme de Roma Hukukunda (adoptio per Testamentum veya adoptio testamentaria) bulunmaktaydı³¹.

2. HUKUKİ NİTELİĞİ

743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK arasındaki en önemli fark, evlat edinmenin hukuki niteliğine ilişkindir. 743 sayılı Medeni Kanun'na göre, evlat edinme ilişkisi, evlat edinen ile evlat edinilen arasında yapılan bir sözleşme ile kurulurdu. Yani evlat edinme ilişkisi, bir sözleşmeye dayalıydı ve evlat edinme işlemi, hakimın izniyle yapılan resmî bir aile hukuku sözleşmesi olarak kabul edilirdi. 743 sayılı Medeni Kanun döneminde, Yargıtay kararlarında da evlat edinme ilişkisinin, resmî bir aile hukuku sözleşmesi olduğu şeklinde görüş bulunmaktaydı³². TMK'na evlat edinme, hukuki niteliği açısından artık bir sözleşme olarak kabul edilmemektedir. Ancak, evlat edinmenin hukuki niteliği konusunda doktrinde tam bir görüş birliği sağlanamamıştır³³.

Türk hukuk öğretisindeki bazı yazarlara göre evlat edinme, mahkeme kararıyla kurulan bir hukuki ilişkidir. Diğer bir görüşe göre ise, evlat edinme, hakim kararıyla gerçekleştirilen bir maddi fiildir ve hakimiyet tasarrufuna dayanır. Doktrindeki bazı yazarlar evlatlık ilişkisini bir medeni hukuk işlemi olarak tanımlarken, farklı görüşteki yazarlar ise noter aracılığıyla yapılan sözleşmenin kaldırılmasının, evlat edinmenin sözleşme niteliğini ortadan kaldırmayacağını savunmuşlardır³⁴.

TMK'daki açık düzenlemeler göz önüne alındığında, evlat edinmenin hukuki niteliğinin sözleşme olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Evlat edinme ilişkisi, mahkeme kararıyla kurulur ve bu karar, yenilik doğuran bir hüküm taşır. Dolayısıyla evlat edinme, yargısal bir karara dayanan bir hukuki ilişkidir. Bu ilişki kurulduktan sonra

³⁰K. Ayiter (1963). Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 46.

³¹Resmî olmayan kaynaklarda vasiyet yoluyla evlat edinmenin geçmişte yaygın bir uygulama olduğu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. İmparator Caesar'ın Octavianus'u bu yöntemle evlat edindiği aktarılmıştır. Ölen kişinin adını bu şekilde devam ettirmek ahlaki bir görev olarak kabul ediliyordu. Oğuzoğlu, 1959, **a.g.k.**, s. 109; Ayiter, 1963, **a.g.k.**, s. 47.

³²Dural/Öğüz/Gümüş, 2024 , **a.g.k.**, s. 263-264.

³³Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 391.

³⁴Özcan, 2015, **a.g.k.**, s. 951.

taraflar, mahkeme tarafından evlatlık ilişkisi sonlandırılmadığı sürece ömür boyu bu hukuki ilişkinin içinde yer alacaklardır³⁵.

3. EVLAT EDİNMENİN BENZER KURUMLARDAN FARKI

Evlat edinmenin diğer koruyucu bakım kurumlarıyla birçok benzerliği vardır. Çocukların bakımı, bir aile gözetiminin bulunması, aileye dahil olunması gibi pek çok özellik, evlat edinme kurumunun koruyucu aile, beslemelik ve sahih soy bağ gibi birçok müessese ile benzerlik göstermektedir. Ancak en temelde evlat edinme kurumu bu müesseselerden hukuken farklılaşmaktadır.

3.1. Koruyucu Aile Uygulamasından Farkı

Bilimsel araştırmalar, çocuğun bakımının en uygun ortamının genellikle aile içi ortam olduğunu doğrulamaktadır. Bu sebeple, çocuğun ilk olarak ana-babasıyla birlikte kalması, çocuğun çıkarları açısından tercih edilir. İstisnai durumlarda, çocuğun devlet korumasına alınması gerekebilir³⁶. Bu durumda, kurum bakımı yerine koruyucu aile gibi aile tabanlı bakım hizmetlerinin tercih edilmesi önerilir. Türk hukukuna göre, çocuğun bakımı asli olarak velayet hakkı sahibi olan anne ve babaya aittir. Ancak çocuğun çıkarlarına göre, mahkeme çocuğu ebeveynlerinden alarak onu başka bir aileye yerleştirebilir; bu aileye de "koruyucu aile" adı verilmektedir³⁷.

Koruyucu aile, özellikle biyolojik ailesi tarafından bakım ve gözetimi sağlanamayan çocukların, çocuğun bakımı, gözetimi, eğitimi ve gelişimini belirli bir ücret karşılığında devlet denetiminde paylaşan kişi veya ailedir. Korunmaya ihtiyacı olan çocuğun kimler olduğunun belirlenmesi, koruyucu aile ilişkisi için büyük önem taşır. Türk hukukunda korunmaya ihtiyacı olan çocuklar çeşitli kanunlarda tanımlanmıştır. Ancak TMK bu tanım yer almamaktadır³⁸. Çocuk Koruma Kanunu'na göre, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar; "bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan

³⁵Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 6.

³⁶A. N.Kılınç (2023). Türk Hukukunda Çocukların Kurum Aracılığı Dışında Evlat Edinilmesi. Adalet Dergisi, (71), s. 1217.

³⁷U. S. Sevgi (1996). Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi, 1.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 77.

³⁸C. Özbesler (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl: 11 , 4(16), s. 87.

çocuklardır.³⁹" Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre ise, korunmaya ihtiyacı olan çocuk; "beden, ruh ve ahlaki gelişimi veya kişisel güvenliği tehlikede olmak şartıyla ana ve/veya babası belli olmayan, terk edilmiş veya ihmal edilmiş bir çocuk da olabilir." Korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bu durumlarla beraber savunmasız bırakılmış, başıboş bırakılmış ve kötü alışkanlıklara sürüklenmiş olması da gerekmektedir⁴⁰.

Koruyucu aile ile çocuk arasındaki ilişki, "koruyucu aile sözleşmesi" ile kurulur. Bu sözleşme, hakim kararıyla ana ve babasının yanından alınan çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesini düzenler ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile koruyucu aile arasında imzalanır. Koruyucu aile sözleşmesi, mahalli mülki amir tarafından onaylanmış bir belgedir⁴¹. Yalnızca koruma kararı alınmış çocuklar için koruyucu aile sözleşmesi yapılabilir ve bu sözleşmenin tarafları arasında çocuk ile çocuğun ana-babası yer almaz. Koruyucu aile sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır⁴². Bir görüşe göre, bu sözleşme ağır olarak vekalet unsurları taşıyan bir aile hukuku sözleşmesidir. Diğer görüşe göre ise, koruyucu aile sözleşmesi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 129 kapsamında üçüncü kişi yararına yapılan bir sözleşmedir. Bu görüşe göre, korunmaya ihtiyacı olan çocuk sözleşmenin tarafı değildir ve asli ediminin üçüncü kişi olarak bu çocuğa ifa edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla koruyucu aile sözleşmesi, üçüncü kişi yararına yapılan bir sözleşme olarak kabul edilmelidir.

Koruyucu ailenin, sözleşmeden doğan bazı hakları bulunmaktadır. Bunların ilki, çocuk için aylık bakım ödemesi talep etme hakkıdır. Koruyucu aile isteğe bağlı olarak bu haktan vazgeçebilir ve bakımı gönüllü olarak sağlayabilir. İkinci olarak, koruyucu ailenin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı vardır. Koruyucu aileye yerleştirilen küçük yaşta çocuklarla uzun süre geçiren aileler arasında doğal bir duygusal bağ oluşabilir. Bu nedenle, çocuk ailenin yanından alındıktan sonra da koruyucu ailelerin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı tanınmalıdır⁴³.

³⁹E. Hacıbekiroğlu Ömeroğlu (2022). Milletlerarası Özel Hukukta Koruyucu Aile Kurumuna Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi. Public And Private International Law Bulletin, 42(1), s. 22.

⁴⁰K. Karataş (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, 18(2), s. 11.

⁴¹A. N. İnan (1968). Çocuk Hukuku. Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 169; M. A. Saleh (2013). Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi, 1.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 10.

⁴²Kılınç, 2023, **a.g.k.**, s. 1227.

⁴³İnan, 1968, **a.g.k.**, s. 165-166.

Koruyucu ailenin koruyucu aile sözleşmesinden doğan bir dizi yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerin en önemlisi çocuğun bakımını ve eğitimi sağlama görevi gelmektedir. Ayrıca, koruyucu ailenin yanına yerleştirilen çocuğun biyolojik anne-baba ve diğer yakınlarıyla kişisel ilişkisini sürdürmesini sağlama yükümlülüğü de bulunmaktadır. Çünkü bu ilişki geçici bir süreçtir ve koruma kararı sona erdiğinde çocuğun kendi ailesine dönmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle, çocuğun biyolojik ailesiyle ilişkisinin devamı, çocuğun çıkarları açısından önemlidir ve bu kurumun amacına hizmet eder⁴⁴. Bu yükümlülüklerin yanı sıra, koruyucu ailenin koruyucu aile birimi ve sosyal çalışma görevlisi ile iş birliği yapma yükümlülüğü vardır. Son olarak, koruyucu ailenin yerleşim yerini değiştirmesi durumunda bu değişikliği ilgili makamlara bildirme yükümlülüğü de bulunmaktadır.

Koruyucu aile kurumuyla ilgili olarak başvuru kaynakların önemli bir kısmını "Koruyucu Aile Yönetmeliği" oluşturur. Bu yönetmelik, koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun belirlenmesi, koruyucu ailenin seçimi, gerekli belgeler, çocuğun yerleştirilmesi, koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri, çocuğun takibi, koruyucu aile hizmetinin sonlandırılması ve ödeme esaslarını içeren hükümleri içerir. Bu çerçevede, evlat edinme sürecinde belirli bir bakım süresi mevzuatta yer almadığı için, başta Çocuk Koruma Kanunu olmak üzere koruyucu aile mevzuatı uygulanır. Bu durum, koruyucu aile ve evlat edinme ilişkisinin kesişim noktasını oluşturur⁴⁵.

Koruyucu aile ve evlat edinme kurumları sıklıkla karıştırılmaktadır. Bu nedenle, bu iki kurum arasındaki temel farklılıkları vurgulamak ve karıştırılmaması gerektiğini belirtmek önemlidir. Evlat edinme ve koruyucu aile arasındaki en temel fark, evlat edinme ilişkisinin kalıcı olmasıyla birlikte, koruyucu aile ilişkisinin geçici olmasıdır. Ancak uygulamada, koruyucu ailelik sürecinden sonra çocuğun evlat edinilmesi önerilebilir. Bu durum temelde her koruyucu ailenin evlat edinme hakkına sahip olduğu anlamına gelmez. Koruyucu aile ilişkisinde, biyolojik anne ve babanın velayet hakları devam etmektedir⁴⁶.

Evlat edinme ilişkisi için mahkeme kararı gereklidir; ancak koruyucu aile ilişkisi için mahkeme kararı aranmaz. Koruyucu aile ilişkisinde korunan çocuk ile koruyucu aile

⁴⁴Kılın, 2023, **a.g.k.**, s. 1237-1244.

⁴⁵S. İlknur (2000). Koruyucu Aile, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, s. 473.

⁴⁶Sevgi, 1996, **a.g.k.**, s. 91.

arasında bir soybağı ilişkisi oluşmazken, evlat edinme durumunda soybağı ilişkisi kurulur. Bu ilişki kurulduktan sonra evlat edinen kişi ve onun altsoyu, evlat edinenin mirasçısı olur. Ayrıca, evlat edinilen kişi ile evlat edinenin eşi ve altsoyu arasında evlenme yasağı da doğar. Ancak koruyucu aile ilişkisi sonucunda böyle bir soybağı oluşmadığı için, evlat edinmeyle ilgili bu hususlar koruyucu aile kurumu için geçerli değildir⁴⁷.

3.2. Kan Bağıyla Oluşan Soy Bağından Farkı

Soybağı kurulurken iki temel yol bulunmaktadır. Birincisi, biyolojik kan bağına dayalı olarak soybağının kurulması; ikincisi ise evlat edinme yoluyla meydana gelen mahkeme kararına dayanan soybağının oluşturulmasıdır. Bir çocuğun annesiyle olan soybağı doğumla başlar; babasıyla olan soybağı ise annenin evliliği, tanıma veya babalık hükmüyle belirlenir. TMK m. 282 soybağının kurulmasıyla ilgili genel prensipleri düzenler⁴⁸. Çocuk ile baba arasındaki soybağının oluşturan ilk yol, annenin babayla olan evliliğidir. Bu evlilik, çocuğun doğumu öncesinde gerçekleşmiş olabilir ya da doğumdan sonra gerçekleşmiş olabilir. TMK m. 285/1 uyarınca, "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden sonra üç yüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır" hükmü bulunmaktadır. Bu kurala göre, çocuğun evlilik sürerken doğmuş olması veya evlilik devam ederken annenin hamile kaldığı kabul edilmelidir⁴⁹.

TMK m. 292 uyarınca ,evlilik dışında doğan bir çocuğun, annesi ve babası sonradan evlenirse çocuk ile babası arasında soybağı artık kurulmuş olur⁵⁰. Çocuk ile baba arasında soybağı kurmanın diğer bir yolu da tek taraflı irade beyanıyla yapılan tanımadır. Tanıma, evlilik dışında doğmuş bir çocuğun babasının, yasada belirlenen şekil şartlarına uygun olarak gerçekleştirdiği bir işlemdir ve bu sayede çocuk ile babası arasında hukuksal olarak soybağının kurulmasını sağlar. Tanımanın hukuki sonuç doğurabilmesi için, çocuğun başka bir erkek tarafından soybağının kabul edilmemiş olması, tanıma beyanının yasada belirtilen şekilde yapılması ve beyanda bulunan kişinin ehliyetli olması gerekmektedir⁵¹.

Tanıma işlemi, soybağının kurulması için diğer yöntemlerden farklı olarak dava açma gerekliliği taşımaz. Tanıma için tek gereklilik çocuğun sadece annesiyle soybağının

⁴⁷Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 58.

⁴⁸TMK m. 282/1

⁴⁹Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 118.

⁵⁰Işık, 2005, **a.g.k.**, s.2; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 951.

⁵¹Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 7.

bulunmasıdır. Tanıma beyanı, belirli bir kişiye yöneltilmesi zorunlu olmadığından beyanın ulaşması da gereksizdir ve tanımanın gerçekleşmesi için annenin veya çocuğun rızası aranmaz. Tanıma işlemi belirli bir süreye de bağlı değildir. Ayrıca, tanıma kişiye bağlı bir hak olup sıkı sıkıya korunur niteliktedir⁵². Bu nedenle, tanıma beyanında bulunan babanın sadece ayırt etme yeteneğine sahip olması yeterli değildir. Eğer baba sınırlı ehliyete sahipse, veli veya vasisinin de rızası gereklidir. Tam ehliyetsiz kişiler için ise tanıma mümkün değildir ve bu hak kişiye bağlı olduğundan yasal temsilcileri tarafından kullanılamaz. Tanıma işlemi, TMK m. 429'da sayılan işlemler arasında olmadığı için, sınırlı ehliyete sahip bir kişi tarafından yasal danışmanın rızasına gerek olmadan gerçekleştirilebilir. Tanıma beyanı, nüfus memuruna veya aile mahkemesine yazılı başvuru ile, noterde düzenlenecek resmî senetle veya vasiyetname yoluyla gerçekleştirilebilir⁵³.

Çocuk ile baba arasında soybağı kurulmasını sağlayan diğer bir yol da babalık davası sonucunda verilen babalık hükmüdür. Baba, evlilik dışı doğan çocuğu tanımazsa, babalık davası açılarak bu yolla çocuk ile babası arasında soybağının kurulması sağlanabilir. Babalık davası, yenilik doğuran bir dava niteliği taşır ve bu davanın açılabilmesi için çocuğun baba sıfatına sahip biri ile arasında doğal soybağının bulunmaması gerekmektedir. Babalık hükmü, çocuk ile babası arasındaki soybağının geçmişe etkili olarak kurulmasını sağlar⁵⁴.

Evlat edinme yoluyla kurulan "yapay soybağı" da hısımlık ilişkisi kurmanın başka bir yoludur, ancak bu yol genetik veya biyolojik temele dayanmak yerine manevi ve sosyal ilişkilere dayanır. Evlat edinme yoluyla kurulan soybağı, kan bağı kuralının istisnasını oluşturur⁵⁵.

Akraba çocuklarının evlat edinilmesi mümkündür. Bu durumda, evlat edinen ile evlat edinilen arasında kan bağı bulunabilir. Ancak, evlat edinme için bu kan bağına varlığı zorunlu değildir ve ana-baba ile çocuk arasındaki kan bağıyla eşit tutulamaz. Başka bir deyişle, akraba olan evlat edinilen çocuk ile evlat edinen arasındaki bağ, doğal

⁵²C. Baygın (2002). Kan Bağına Dayanan Soğbağı. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1-4) , s. 255.

⁵³Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 924.

⁵⁴S. Helvacı (2015). Family Name of Married Woman According to the European Human Rights Court and the Constitutional Court Decisions. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 35(1), s. 157.

⁵⁵Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 330, 331.

olmayan ancak kanunla tesis edilen bir soybağıdır. Bu durumda, evlat edinilen çocuk, çift koldan miras alma hakkına sahip olabilir⁵⁶.

Bir kişinin evlilik içinde doğmuş çocuğunu evlat edinmesi hukuken mümkün değildir. Evlat edinme sürecinde, kan bağı bu tür bir evlat edinmeye engel teşkil eder⁵⁷.

3.3. Manevi Evlatlık, Beslemelik ve Süt Evlatlık İlişkisinden Farkı

Beslemelik müessesesi, hukuki olarak düzenlenmemiş ancak toplumumuzda fiilen uygulanan ve günlük hayatımızın bir parçası olan bir kurumdur. Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında özellikle edebiyat alanında önemli bir konu olan beslemelik kavramı, kölelik ile evlatlık arasında bir statüde bulunuyordu⁵⁸.

Zengin ailelerin yanında süreli veya süresiz olarak Anadolu'nun yoksul ailelerinin genellikle kız çocuklarının barınma karşılığında hizmetçilik yapması amacıyla, özellikle babalar tarafından para veya yiyecek karşılığında verilmesiyle bu kurum ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, beslemelik ilişkisi; fakir bir ailenin çocuğunun zengin bir aile tarafından alınarak hem çocuktan yararlanılması hem de çocuğun gözetilmesi esasına dayanan bir ilişkidir. Bu ilişkide, beslemeyi alan taraf, beslenen çocuğun ailesine aylık veya yıllık bir ödeme yapardı. Beslemelik kurumunun bazı olumlu örnekleri olduğu gibi, edebiyat ve sinema gibi alanlarda işlenen olumsuz örnekler de bulunmaktadır, bu da beslemelik kurumunun algısını olumsuz etkilemiştir⁵⁹.

Beslemelere; manevi evlat, ahiretlik, evlatlık veya yanayak gibi isimler de verilmiştir. Evlat edinme ve beslemelik arasında hukuki olarak bir özdeşlik bulunmamaktadır. Beslemelik ilişkisinde evlat edinmenin hukuksal temelleri bulunmaz. Besleme yapan aile ile beslenen çocuk arasında, soybağı ve miras açısından herhangi bir hukuki ilişki bulunmaz. Bu yüzden, beslemelik ilişkisi evlat edinme ilişkisinden ayrılır. Örneğin, beslemelik ilişkisinde beslenen çocuk yasal miras hakkı kazanamaz⁶⁰.

Beslemelik ilişkisinin yanı sıra, süt evlatlık ilişkisi de evlat edinme ilişkisiyle benzerlikler ve farklılıklar içermektedir. Bir kadının kendi biyolojik çocuğu olmayan bir

⁵⁶F. H. Saymen , H. K. Elbir (1960). Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C.3, 2. Baskı, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, s. 338.

⁵⁷R. Serozan (2005). Çocuk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 73.

⁵⁸H. Yeşilöz (1999). Türk Hukukunda Evlat Edinme, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 17; A. Bay (2014). Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları. Turkish Studies. Ankara, 9(4), s. 152.

⁵⁹A. B. Ertuğrul (1980). Uygulamada Miras ve Tereke Hukuku, İstanbul: Eğitim Yayınları, s. 493.

⁶⁰ Saymen/Elbir, 1960, a.g.k., s. 338.

başkasına ait çocuğu emzirerek oluşturduğu ilişkiye süt evlatlık denir. Süt evlatlık ilişkisinde, evlat edinme ilişkisinden farklı olarak, taraflar arasında herhangi bir soybağı bulunmamaktadır. Süt annelik-süt evlatlık ilişkisi sadece emzirme süreciyle sınırlıdır; ilerleyen yıllarda tarafların birbirlerine karşı herhangi bir yasal yükümlülüğü olmaz⁶¹.

Kanunda yer almayan bir başka manevi evlatlık türü ise, 743 sayılı Medeni Kanun kabulünden sonra da gelenekler aracılığıyla toplumda varlığını sürdürmüştür. Manevi evlatlık, herhangi bir şarta veya şekle bağlı olmaksızın, iki taraf arasında manevi bir bağ oluşturur. Evlat edinme ilişkisinden farklı olarak, manevi evlatlık ilişkisi soybağı kurmaz. Manevi evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi için mahkeme kararı gerekmez, hukuken tanınmaz ve mirasçılık haklarına sahip değildir. Manevi evlatlık, evlat edinme ile karşılaştırıldığında, ortaya çıkışı ve sonuçları bakımından önemli farklılıklar gösterir⁶².

4. EVLAT EDİNMENİN TÜRLERİ VE ŞARTLARI

4.1. Evlat Edinmenin Türleri

Evlat edinme evlat edinen kişiye göre; tek başına evlat edinme, birlikte evlat edinme, üvey evlat edinme olarak üçe ayrılırken, evlat edinilen kişiye göre ise, küçüklerin evlat edinilmesi, erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesi olarak ikiye ayrılmaktadır.

4.1.1. Birlikte Evlat Edinme

TMK m. 306/1 uyarınca, eşler, ancak birlikte evlat edinebilirler; evli olmayanlar ise birlikte evlat edinemezler.⁶³ Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda bu hususu vurgulamakta ve birden fazla kişinin ancak evli olması halinde birlikte evlat edinebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla evli olmayan çiftler, birlikte evlat edinemez. Diğer bir ifadeyle istisnai durumlar haricinde eşler bir kural olarak tek başlarına evlat edinmezler⁶⁴.

Eşler dışında kalan kişilerin aynı kişiyi birlikte ya da art arda evlat edinmeleri mümkün değildir. Eşlerin ise aynı kişiyi birlikte evlat edinmesi mümkündür.

⁶¹Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 47; Saleh, 2013, **a.g.k.**, s. 10; Saymen/Elbir, 1960, **a.g.k.**, s. 340.

⁶²Ö. U. Gençcan (2011). Aile Hukuku, 5.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 23.

⁶³Ş. Şıpka (2011). 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi, 57(1-2) , Journal of Istanbul University Law Faculty, s. 309.

⁶⁴Bu kuralın istisnaları TMK m. 307/2'de düzenlenmiştir. Buna göre, evli bir kişi şu hâllerde tek başına evlat edinebilmektedir; eşin sürekli ayırt etme gücünün bulunmaması, iki yıldan uzun süredir nerede olduğunun bilinmemesi veya mahkeme kararıyla iki yıldan uzun süredir eşinden ayrı yaşıyor olması.

Birlikte evlat edinme türü, modern evlat edinme hukuku doğrultusunda çocuğun yararının gözetildiği bir yöntemdir⁶⁵. Zira bu yöntemde evlat edinme ile hedeflenen aile ortamı içerisinde büyüme ve yetiştirilme amacına yönelik bir model uygulanmaktadır. Birlikte evlat edinmede karı kocanın birlikte başvurması gerekmektedir. İstisnai durumlar dışında TMK m. 307/2 uyarınca, eşlerin aynı anda evlat edinmeleri gerekmektedir. Eşlerin birlikte evlat edinebilmesi için en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekmektedir⁶⁶. Örneğin Yargıtay'ın bir kararında eşlerden birisinin 20 yaşını doldurmaması ve evliliklerinin beş yılı doldurmaması sebebiyle evlat edinmelerinin doğru olmadığı ve kabul edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Eşlerin evlat edinme sürecinde Kanun, eşlerin ya otuz yaşını doldurmuş olmaları ya da en az beş yıldır evli olmaları şeklinde bir alternatif şart düzenlemiştir. Beş yıldır evli olma şartının temelinde 5 yıllık bir süre içerisinde çocuk sahibi olmak istemelerine karşın, çocukların olmaması düşüncesi yatmaktadır⁶⁷.

Evlat edinme ilişkisinde eşler birlikte evlat edinme kararı vermiş ise aralarında resmî evlilik olması gerekmektedir. Dolayısıyla evlilik dışında beraber yaşayan kişiler evlat edinmemektedir⁶⁸.

5 yıllık evli olma şartını sağlayan eşlerin belli bir yaşta olmasına yönelik herhangi bir hüküm yoktur⁶⁹. Olağanüstü durumlarda ise on altı yaşını dolduran bireylerin hakim izni ile evlenmesi kabul edildiğinden bu eşlerin evliliklerinin beş yıl sürmesi durumunda, yirmi bir yaşını dolduracakları göz önünde bulundurulursa evlat edinmeleri mümkün hale gelecektir⁷⁰.

Yasa koyucunun, evliliğin beş yıl sürmesi durumunda evlat edinme imkanı sağlamasında beş yıl içerisinde çocuk sahibi olmayan bireylerin hayallerinin gerçekleştirilmesi ve uzun süreler beklemelerinin mantıksız olduğu düşüncesidir⁷¹.

⁶⁵Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s.72; E. Akyüz (2012). Çocuk Hukuku, 9.Baskı, Ankara: Pegem Akademi, s. 169.

⁶⁶Yargıtay 2. HD., 11.3.2002, 1086/2357

https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yargikarari/Yargitay_Kararlari.pdf adresinden alınmıştır),(Erişim Tarihi:10.07.2023);TMK m. 306/2.

⁶⁷H. Hatemi & R. Serozan (2023). Aile Hukuku, 10.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 337.

⁶⁸Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 397; Şıpka, 2011, **a.g.k.**, s. 309; A. İ. Özüğür (2004). Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma, Ayrılık ve Nafaka, Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri. Ankara Turhan Yayınevi, s. 247.

⁶⁹Işık, 2005, **a.g.k.**, s. 63.

⁷⁰A. M. Kılıçoğlu (2014). Medeni Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler, 3.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, s. 118.

⁷¹Dural/Öğüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 351.

Birlikte çocuk evlat edinebilmek için beş yıldır evli olmayan eşlerin her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş olması gerekir. Dolayısıyla birlikte evlat edinebilmek için eşlerin otuz yaşını doldurmuş olması yeterli olacaktır.⁷²

Kanunda eşlerin birlikte evlat edinmesi zorunluluğuna getirilen iki istisnai durum bulunmaktadır. Bunlardan birincisi TMK m. 306/3'te düzenlenen eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi, yani üvey evlat edinmedir.⁷³ Diğer istisnai durum ise eşlerin birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığı durumlardır.⁷⁴

4.1.2. Tek Başına Evlat Edinme

TMK m. 307 uyarınca, otuz yaşını doldurmuş evli olmayan kişiler tek başlarına evlat edinebilirler. Bu hüküm, evli olmayan bireylerin tek başlarına evlat edinebilmeleri için gereken şartları ana hatlarıyla belirtmekte ve otuz yaşını doldurmuş olanların eşleri olmadan evlat edinebileceklerini vurgulamaktadır. Tek başına evlat edinme için uygunluk kriterleri medeni duruma bağlı olarak değişmektedir, ancak kişinin bekar veya dul olmasına bakılmaksızın otuz yaş şartı sabit kalmaktadır.⁷⁵

Yasa koyucu bu yaş sınırını seçmiştir çünkü yaşamın bu aşamasına ulaşan bireylerin daha yüksek bir olgunluk seviyesine sahip olacaklarına ve ahlaki açıdan sorgulanabilir davranışlarda bulunmayacaklarına inanmaktadır. Ayrıca, bu yaştaki bireylerin bir çocuğa bakma ve gerekli ilgi ve bakımı sağlama konusunda daha yetenekli olacaklarına inanılmaktadır.⁷⁶

Öte yandan, TMK m. 308/1'de evlat edinilen kişinin evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olmasını şart koşmaktadır. Bu koşul, tek başına evlat edinme için öngörülen otuz yaş sınırına ek bir koşuldur. TMK, evlat edinmeyi ebeveynler ile biyolojik çocukları arasındaki doğal bağa benzeyen bir bağ olarak kurmayı amaçlamaktadır. Amaç, evlat edinen ile evlat edinilen çocuk arasındaki yaş farkının biyolojik ebeveynler ile yavruları arasındaki yaş farkını yansıtmalarını sağlamaktır.⁷⁷

Evli bir kişinin tek başına evlat edinmesi için sadece yaş koşulunun yanı sıra, TMK belirtilen üç istisnai durumdan birinin gerçekleşmesi sonucu eşlerin birlikte evlat edinmesinin imkansızlığının mahkeme tarafından tespit edilmesi gerekmektedir.

⁷²A. M. Kılıçoğlu (2024). Aile Hukuk, 7.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, s. 595.

⁷³Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 399; Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 127.

⁷⁴G. Çağlayan-Aygün (2021). Evlat Edinme ve Sonuçları, 2.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 85.

⁷⁵Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 344.

⁷⁶Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 346.

⁷⁷Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 398.

Bu istisnalardan birincisi, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olmasıdır. İkinci istisna ise, diğer eşin iki yıldan uzun bir süredir nerede olduğunun bilinmemesi durumudur. Üçüncü istisna ise, eşlerin mahkeme kararıyla en az iki yıldan beri ayrı yaşamalarıdır. Dolayısıyla, eşler ancak mahkeme kararıyla en az iki yıldan beri ayrı yaşadıklarında, diğer eş tek başına evlat edinme başvurusu yapabilir. Bu durumda önemli olan nokta, mutlaka mahkeme tarafından verilmiş bir ayrılık kararının olması gerekliliğidir. Herhangi bir istisnai durum olmadan, sadece diğer eşin evlat edinme isteğine rıza vermesi yeterli değildir; bu durumda eş tek başına evlat edinemez⁷⁸.

Türk hukukunda hem bekar kadınların hem de bekar erkeklerin tek başlarına evlat edinmeleri mümkündür. Bekar erkeklerin evlat edinmesi ile ilgili Türk hukukunda ilk örnekte, evlatlık çocuk ile yaşanan süreç detaylı şekilde açıklanmaktadır. Süreç zor olsa da başarıya ulaşmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki sadece evli olmayan kişiler tek ebeveyn olarak evlat edinebilmektedirler. Örneğin evli olan bir kişinin kardeşi, kuzeni ya da erkek arkadaşı ile birlikte evlat edinmesi mümkün değildir⁷⁹.

Bir çocuğun evlat edinilebilmesi için TMK m. 305'te belirtilen şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Aynı şartlar, evlat edinmek isteyen bekar bireyler için de geçerlidir ve ek özel şartlara gerek yoktur⁸⁰.

Çocuğun ruhsal gelişimi, tek başına evlat edinmeye kıyasla birlikte evlat edinmeye göre, daha büyük önem taşır. Tek başına evlat edinme, ana baba sorumluluğunun tek başına üstlenilmesi anlamına gelir ve bu durum, hem evlat edinen hem de evlat için bazı olumsuzluklara neden olabilir. Örneğin, evlat edinenin hem anne hem de baba rolünü üstlenmesi, bazı durumlarda çocuğun gelişimine tam destek sağlayamamasına yol açabilir ve ruhsal dengeyi bozabilir. Ayrıca, maddi ve manevi olarak yeterli desteği sağlamakta zorlanabilir⁸¹.

Evlat edinilen açısından ise, bir ebeveyn sevgisinden yoksun kalma riski ve tam bir aile ortamı hissiyatından uzak olma gibi olumsuzluklar söz konusu olabilir. Ancak bu olumsuzluklara rağmen, evlat edinme müessesesinin olumlu yönleri olumsuz yönlerinden

⁷⁸A. Er, (2020). Küçüklerin Evlat Edinilmesi, 1.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 12.

⁷⁹Bekâr kadınların evlat edinmesi yaygın olmakla birlikte, bekâr erkeklerin de evlat edindiği vakalar olmuştur. Devlet koruması altındaki bir çocuğu evlat edinen ilk bekâr erkek konulu haber için bkz. <https://www.armanayse.com/devlet-korumasindaki-bir-cocugu-evlat-edinen-ilk-bekar-erkek/>(Erişim Tarihi: (7 .11 2023)).

⁸⁰Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 308; Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 78.

⁸¹Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 101.

daha fazladır. Örneğin, bir yakın veya akrabaya sahip çıkmak isteyen kişiler için bu yöntem önemli bir alternatiftir⁸².

Evli olmayan kişilerin tek başına evlat edinmesi için yasal olarak bir yaş sınırı öngörülmüştür. 743 sayılı Medeni Kanun, bir kişinin tek başına evlat edinebilmesi için kırk yaşını doldurmuş olma şartı bulunmaktaydı. Ancak 1983 yılında yapılan değişiklikle bu yaş sınırı otuz beşe indirilmiştir. Günümüzde yürürlükte olan TMK m. 307’de ise bir kişinin ancak otuz yaşını doldurmuş olması halinde tek başına evlat edinebileceğini öngörmektedir. Bu yaş sınırının yüksek olması, evlat edinmeye ilişkin çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Evlilik kurumunun korunması ve evlat edinme sürecinde ahlak dışı amaçların önlenmesi gibi sebepler bu kapsamda değerlendirilebilir.

4.2. Evlat Edinmenin Şartları

4.2.1. Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar

Evlat edinme kurumu, çocuk hukukunda önemli bir rol oynar. Bu kurum, çocuğun korunmasını üstlenir ve onun sağlıklı gelişimi için gerekli şartları sağlar. Evlat edinme işlemi, aile ortamında büyüme şansı bulamayan çocuklara bu fırsatı sunmayı amaçlar⁸³.

Küçüklerin evlat edinilmesi konusu ele alınırken öncelikle "küçük" terimi netleştirilmelidir. Çünkü TMK "küçük" kavramını tanımlanmamıştır. Burada "küçük" ifadesi, fiziksel küçüklüğü değil, yaşa dayalı küçüklüğü ifade etmektedir. Hukuki olarak evlenmemiş bir kişi on sekiz yaşına kadar "küçük" olarak kabul edilir. Bu tanım TMK m. 11 ve m. 12’ye dayanmaktadır. TMK m. 11’e göre, erginlik on sekiz yaşını doldurmakla başlar ve kişi evlenerek ergin kılınır. TMK m. 12’ye göre, mahkeme kararıyla ergin kılınmamış kişiler de "küçük" olarak sınıflandırılır⁸⁴.

Eğer evlat edinilmek istenen kişi on sekiz yaşını doldurmadan evlenmişse, yani evlilik veya mahkeme kararı ile ergin kılınmışsa, bu durumda erginlerin evlat edinilmesine ilişkin kurallar uygulanacaktır⁸⁵.

Türkiye’de en çok tercih edilen evlat edinme yöntemi genellikle küçüklerin evlat edinilmesidir. Türkiye’de özellikle aileye uyum sağlama açısından, 0-1 yaş arası

⁸²Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 977, 978.

⁸³K. Yılmaz (2013). Bireylerin Evlat Edinme ve Evlat Edinme Hizmetine Karşı Bilgi ve Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova:Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 130.

⁸⁴Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 83.

⁸⁵Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 80, 81; Er, 2020, **a.g.k.**, s. 11.

bebeklerin evlat edinilmesi düşüncesi sıkça karşımıza çıkar. Ancak ne yazık ki, uygulama süreçleri nedeniyle bir yaşından küçük bebekleri evlat edinmek genellikle mümkün olmamaktadır⁸⁶.

TMK küçüklerin evlat edinilmesi 305. madde ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir küçüğün evlat edinilmesi için evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması, evlat edinmenin küçüğün yararına olması ve evlat edinenin diğer çocuklarının haklarının hakkaniyete aykırı bir şekilde zarar görmemesi gerekmektedir⁸⁷.

4.2.1.1. Yaş Şartı

Hem tek başına hem de birlikte evlat edinebilmek için en az otuz yaşında olmak gereklidir. Ancak birlikte evlat edinmede, evlat edinen kişinin belli bir yaşta olması her zaman aranan bir koşul değildir. Örneğin, evliliğin belirli bir süre devam etmiş olması, yaş koşulunun alternatifi olarak kabul edilebilir⁸⁸.

Medeni Kanunun ilk kabul edildiği halinde (1926 tarihli Medeni Kanun'da) asgari yaş sınırı kırk olarak belirlenmişti. Ancak 1983 yılında yapılan değişiklikle bu yaş sınırı otuz beşe indirilmiştir. Otuz beş yaş, çocuk yetiştirme duygusunun azaldığı bir yaş olarak kabul edildiği için, 743 sayılı Medeni Kanun yaş sınırı otuz olarak düzenlenmiştir⁸⁹.

743 sayılı Medeni Kanun evlat edinme yaşı en 40 yaş olarak belirlenmiştir. 1983 tarih ve 2846 sayılı Kanun, evlat edinme yaş sınırını otuz beş olarak belirlemiştir. 4721 sayılı Kanun bu sınırı otuza indirmiş; gerekçesinde otuz yaş için gereken olgunluk şartı arandığı vurgulanmıştır. Günümüzde bireylerin hızlı gelişmesi ve olgunlaşması ile daha erken yaşlarda evlat sahibi olmak istemesi dikkate alındığında TMK'da yapılan değişikliklerin olumlu olduğunu söylemek mümkündür⁹⁰. Ancak bu yaş sınırlarıyla ilgili olarak Kanun'un metninde yaşı tam olarak doldurulması gerektiği konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum bazı yazarlar arasında tartışma Yaratmıştır. Bazıları yaşı tam olarak doldurulması gerektiğini, yani ilgili yaşa basılması gerektiğini savunurken, diğerleri ise yaşı tam olarak doldurulmasına gerek olmadığını ifade etmişlerdir⁹¹.

⁸⁶Dural/Öğüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 362-367.

⁸⁷Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 978.

⁸⁸Tekinay,1990, **a.g.k.**, s. 454.

⁸⁹Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 35.

⁹⁰Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 365.

⁹¹Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 157; Er, 2020, **a.g.k.**, s. 46.

1984 ve 1999 tarihli Medeni Kanunu taslaklarında ise aranan yaşın doldurulması gerektiği ilkesi benimsenmiş olup, TMK ise, otuz yaşın doldurulmuş olması gerektiğini açıkça belirterek bu tartişmalara son vermiştir. TMK m. 306 evlat edinme için alt yaş sınırı belirtilirken, yasa koyucu herhangi bir st yaş sınırı öngörmemiştir. Bu nedenle, otuz yaşını doldurmuş bir kişinin herhangi bir yaşta evlat edinmesine engel yoktur. Diğer bir deyişle, Türk hukukunda "Serbesti Sistemi" benimsenmiştir.

TMK m. 316 çerçevesinde hakimin inceleme ve araştırma görevinin bulunduğu unutulmamalıdır. Çok yaşlı bir kişinin evlat edinme talebinde bulunmasına engel bir durum bulunmamakla birlikte, bu kişi yaş koşulunu sağlamış olsa bile, hakim bu kişinin evlat edinilenin bakımını ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmadığına kanaat getirirse, kişinin evlat edinme talebini reddedebilir. Ancak belirtmek gerekir ki yaşın çok ileri olması elbette tek başına evlat edinmeye engel bir durum olarak değerlendirilemeyecek, her somut olay bakımından ayrı ayrı ele alınacaktır. Örneğin altmış beş yaşında olan evli bir çift, kırk yaşındaki bir kişiyi, evlat edinme koşullarını sağlaması durumunda, erginlerin evlat edinilmesine ilişkin şartları yerine getirerek evlat edinebilirler. Ancak küçüklerin evlat edinilmesi durumunda, evlat edinenin yaşının yüksek olması, çocuğun aileye en çok ihtiyaç duyduğu dönemde evlat edinenin yanında bulunabilmesi açısından önem arz etmektedir.

4.2.1.2. Bir Yıl ocuğa Bakma şartı

Çocuğun evlat edinilmesi sürecinde, evlat edinen kişi veya kişilerin en az bir yıl boyunca çocuğa bakması ve eğitimini üstlenmesi gerekliliği bulunmaktadır. Yargıtay tarafından da sıklıkla vurgulanan bu kural, yasalarda yer almakta ve uygulamada önem tařımaktadır⁹². Bu şart evlat edinen kişilerin çocuğun bakımına ve eğitimine aktif katılımını sağlamak amacıyla konmuştur. Aynı zamanda, evlat edinme süreci öncesinde evlat edinenlerin birbirlerini tanımalarına ve kararlarını doğru bir şekilde verip veremeyeceklerine dair bir deneme süreci olarak da değerlendirilebilir. Bu düzenleme, duygusal kararlar sonucu ani evlat edinmelerin nlenebilmesine de katkı sağlar.⁹³ Evlat edinme kararı almadan önce tarafların bu sürecin ciddiyetinin ve getireceği

⁹²Yargıtay 2. HD, T: 27.06.2005, E: 2005/7729, K: 2005/10050; ztan, 2015, **a.g.k.**, s. 956; Dural/Ögüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 336; Demir, 2003, **a.g.k.**, s. 258; TMK m. 305/1.

⁹³Evlat edinen ve evlatlık açısından söz konusu olabilecek, hastalık, eğitim veya meslek sebeplerle birlikte bulunamama, bakma ve eğitime ilişkin srekliiliği etkilemez; Dural/Ögüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 340.

sorumlulukların farkında olmaları ve bu kararı vermeden önce iyice düşünmeleri önemle tavsiye edilir. Bu süreçte yaşanabilecek sorunlar, evlat edinme sürecinin tamamlanmasını geciktirmez.

TMK m. 305 uyarınca, evlat edinme sürecinde asgari bir yıl geçmesi gerekmektedir. Bu süre içinde mahkeme tarafından süre uzatılsa veya kısaltılsa dahi, evlat edinilen kişi bu süre içinde serbest bırakılamaz. Ayrıca, koruyucu bakım altında bir yıl geçtikten sonra evlat edinilen çocuğun, mahkeme kararının verildiği tarihte en az bir yaşında olması gereklidir. Dolayısıyla, henüz dünyaya gelmemiş bir çocuğun evlat edinilmesi mümkün değildir; yani evlat edinme süreci ancak doğumdan sonra başlayabilir. Evlat edinen kişi veya kişilerin, bir yıl içinde çocuğun sağlığı, beslenmesi ve eğitimi gibi konularda aktif rol alması gerekmektedir⁹⁴. Bakım ve eğitim, evlat edinme sürecinin temel amacına uygun olmalıdır. Yargıtay kararlarında, bakım ve terbiye faaliyetlerinin evlat edinme amacını karşılaması gerektiği açıkça belirtilmiştir⁹⁵. Bu şartların yerine getirilmemesi halinde evlat edinme işlemi mümkün olmamaktadır. Çocuğun velayeti ve yetiştirilmesi, evlat edinen ve evlat edinilen kişi arasında devam eden bir ilişkiyi gösterir. Hafta sonları bir büyük aile üyesiyle geçirilse veya kişisel nedenlerle bazı zamanlarda çocuk orada olmasa bile, bu süreç kesintiye uğramaz. Ancak, uzun süreli ayrılıkların olmamasına dikkat edilmelidir. Evlat edinen ebeveynler, çocuğun beslenmesi, barınması, eğitimi ve sağlığı ile doğrudan ilgilenmelidirler. Evlat edinilen çocuğun başka bir kişinin bakımına verilmesi durumunda da, evlat edinenlerin gözetim ve sorumluluğu altında olmalıdır⁹⁶. Bir yıllık koruyucu bakım ve eğitim, mutlaka evlat edinme süreciyle örtüşmeyebilir. Koruyucu bakım döneminde, evlat edinilen kişinin veya kişilerin, evlat edinilen çocuğu yetiştirip yetiştiremeyeceği ve diğer çocuklarla evlat edinilen çocuk arasında uyumlu bir ilişki kurup kuramayacağı önemlidir. Evlat edinme sürecinin çocuğun yüksek yararına olup olmadığının değerlendirilmesine yardımcı olacak hususlar yer alır⁹⁷.

4.2.1.3. Evlat Edinmenin Küçüğün Yararına Olması Şartı

Evlat edinme, çocuk, ana-baba ve evlat edinen kişi veya kişiler arasında üçgen bir ilişki şeklinde ortaya çıkar ve her bir taraf için çeşitli faydalar sağlar. Bu ilişki biçiminde,

⁹⁴Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 26.

⁹⁵Yargıtay 2. HD. T. 16.07.2002, E. 8862, K. 9547, (Karar için bkz. Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 236).

⁹⁶C. Baygın (2003). Evlat Edinmenin Koşulları. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(3-4), s. 598.

⁹⁷Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 402.

hem çocuğun, hem biyolojik ailenin, hem de evlat edinen kişi veya eşlerin kazanımları göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla, evlat edinme kararı, "ailenin korunması ilkesi" nin bir uzantısı olarak kabul edilir. Türkiye’de hem 1961 Anayasası’nda hem de 1982 Anayasası’nda bu ilkenin açıkça yer aldığı görülmektedir. Her evlat edinme durumu, aynı zamanda devletin sosyal olarak aileyi koruma sorumluluğunu yerine getirmesi anlamına gelir. Çocuksuz aileler için evlat edinmeyi teşvik etmek, her devletin öncelikli politikalarından biri olmalıdır⁹⁸.

Evlat edinmede temel bir ilke olarak çocuğun yararı kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu ilke gereği, çocuğun yararına aykırı durumlarda evlat edinme işlemi gerçekleştirilmez. Aile hukukunda koruma altına alınan çocukların, evlilik içinde doğmuş veya evlilik dışı doğmuş olmaları fark etmeksizin korunmaları ilkesi genel kabul görmektedir. Bu çerçevede, çocuğun menfaati ve güvenliği doktrin tarafından geniş bir şekilde yorumlanmaktadır. Evlat edinmede en önemli şart çocuğun yararadır ve bu ilke kesinlikle değiştirilemez⁹⁹.

TMK m. 305/2 uyarınca, evlat edinme sürecinde, küçüğün yararının gözetilmesi esastır ve evlat edinen kişinin, varsa diğer çocuklarının çıkarlarının hakkaniyete uygun şekilde zarar görmemesi de gereklidir.

TMK "çocuğun yüksek yararı" ilkesini soyutlamamak adına, çocuk evlat edinmeye karar vermeden önce yapılması gereken araştırmaları açıkça düzenlemektedir.

Çocuğun yararı ilkesi, çocuk hukuku açısından birincil ve en üstün ilkedir. 24 Nisan 1967 tarihli Avrupa Sözleşmesi’nin Çocukların Evlat Edinilmesi ile ilgili 8. maddesinin birinci fıkrası , evlat edinme sürecinde çocuğun yararını temel ve en üst ilke olarak kabul etmiştir¹⁰⁰. Bu sözleşmede evlat edinmenin öncelikli olarak çocuğa sürekli ve uyumlu bir yuva sağlama amacını taşıdığı açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla, evlat edinme için tüm koşullar sağlanmış olmasına rağmen, hakim çocuğun yararına olmayacak bir durumda evlat edinme kararı vermeyebilir. Ancak bu takdir yetkisi keyfi bir şekilde kullanılmamalıdır; hakim, evlat edinmenin neden çocuğun yararına aykırı olduğunu açıkça belirtmelidir.

Türk hukukunda evlat edinme işlemi kişiye bağlı bir hak olması sebebiyle hakimler tarafından evlat edinen kimsenin şahsi durumuyla ilgili bir kanaate varmak amacıyla, evlat

⁹⁸TMK m. 305/2; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 52,53; Özbudun, E. (2023). Türk Anayasa Hukuku, 23.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 437-441.

⁹⁹Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 342;Demir, 2003, **a.g.k.**, s. 258.

¹⁰⁰Şıpka, 2011, **a.g.k.**, s. 308.

edinmek istenen kimse ve evlat edinilmek istenen çocuk ayrı ayrı dinlenmektedir. Ardından işlem hakimın gerçekleştirdiği araştırmayla ilgili kurum ve kuruluşların yazılı görüşleri doğrultusunda yürütülmektedir. Burada hakim TMK m. 316 uyarınca, bir kanaate varmak amacıyla sosyal hizmet uzmanlarından, psikologlardan ve pedagoğlardan fikir danışmaktadır. Evlat edinmede çocuğun menfaatinin asıl amaç olması sebebiyle hakimler kararlarını vermeden önce en iyi şekilde araştırmayı yapmalı ve koşulları değerlendirmelidir¹⁰¹.

Herhangi bir akrabanın çocuğunun ya da üvey çocuğun evlat edinilmesi durumunda hakim kararında oldukça titiz davranmalıdır. Aynı şekilde evlat edinilen ve evlat edinen arasındaki yaş farkının büyük olduğu olağanüstü durumlarda da hakimın konuya hassas yaklaşması gerekmektedir. Örneğin küçük çocuğun evlat edinilmesi bakımından genç ailelerin tercih edilmesi, konuyla ilgili titiz karar verildiğinin bir göstergesidir. Nitekim küçüğün yararına olacak olan evlat edinmede eşlerin birlikte evlat edinmesi genellikle tercih sebebidir. Zira evlat edinme ilişkisinde gerçek bir aile ortamı ilişkisi gözetilmektedir. Çocukların genç ailelerin yanında bunu daha çok hissetmeleri sebebiyle yaşlı eşlerin evlat edinme taleplerine hakimler dikkatle yaklaşmaktadır¹⁰².

Küçüğün yararı gözetilirken önemli bir faktör de çocuğun evlat edinilme yaşıdır. Çünkü çocuk ne kadar erken evlat edinilirse, evlat edinen kişi veya eşler o kadar çabuk uyum sağlayabilir ve onları kendi ailesi gibi kabul edebilir. Özellikle üç yaşından sonra evlat edinilen çocuklar, annelerini tanıdıkları için, bu yaştan sonra gerçekleşen evlat edinmelerde uyum sorunları yaşanabilir. Bu tür evlat edinmeler genellikle "gecikmiş evlat edinme" veya "riskli evlat edinme" olarak adlandırılır¹⁰³.

4.2.1.4. Diğer Çocuklarının Yararlarının Hakkaniyete Aykırı Bir Biçimde Zedelenmemesi

TMK m. 305/2 uyarınca, evlat edinenlerin diğer çocuklarının haklarına sebepsiz yere zarar verilemez. Burada eski kanunda evlat edinmede çocuk sahibi olmama şartı kaldırılarak, artık altsoyu olan eşlerin de evlat edinmesi mümkün hale getirilmiştir¹⁰⁴.

¹⁰¹A. C. Ruhi (2003). Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması, 2. Baskı, Ankara; Seçkin Yayınları, s. 42.

¹⁰²B. Köprülü , S. Kaneti (1989). Aile Hukuku, 1.Baskı, İstanbul: Belgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 230.

¹⁰³Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 141.

¹⁰⁴Örneğin, 743 sayılı Medeni Kanunu m. 253 uyarınca, evlat edinenin altsoyunun bulunmaması gerekmekeydi. Öte yandan TMK m. 305/2 uyarınca, küçüklerin evlat edinilmesi bakımından, evlat

Diğer bir ifadeyle başka çocuk bulunmaması şartından vazgeçilmesi ile yalnızca çocuk sahibi olmayan bireylerin değil aynı zamanda istedikleri sayıda çocuk sahibi olamayan bireylerin de evlat edinebilmesi mümkün kılınmıştır¹⁰⁵.

Çocuk sahibi olan kişiler ya da işlerde herhangi bir çocuğun evlat edinilmesi durumunda onların sahip olduğu diğer çocukların da maddi ve manevi yararlarının zedelenmemesi gözetilmiştir. Aksi durumda hem doğa kanununa hem de miras hukuku kurallarına aykırı bir nitelik meydana gelecektir. Ancak burada evlatlık edinen kimsenin diğer çocukları bakımından miras paylarının azalması, doğruca hakkaniyete aykırı yararların zedelendiği anlamına gelmediğinin altı çizilmelidir¹⁰⁶.

Kişilerin evlatlıklarının bulunması, başka bir evlat edinme talebinde bulunmalarına engel teşkil etmemektedir. 24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 12. maddesi uyarınca evlat edinen kişi ya da kişilerin, evlat edinebilecekleri çocuk sayısı kanun ile sınırlandırılmaz. Evlat edinen kişi ya da kişiler, aynı anda ya da farklı anlarda bir veya birden fazla kişiyi evlat edinebilir¹⁰⁷. Bunun yanı sıra kişiler kendi kardeşlerini, yeğenlerini ve onların çocuklarını başta olmak üzere, kan hısımları gibi evlat edinebilmektedir.

Evlat edinen kişilerin diğer çocuklarının ekonomik ve sosyal yükümlülükleri ile ilgili olarak karşılanmaması durumunda, diğer çocukların yararının hakkaniyetine aykırılık söz konusudur. Dolayısıyla yasa koyucular diğer çocukların yararının hakkaniyete aykırılığının doğmaması şartı kapsamında evlat edinme sonucunda evlatlık

edinenin diğer çocuklarının menfaatlerinin adalete aykırı bir şekilde zedelenmemesi yeterli görülmüştür. Bununla birlikte, yetişkinlerin ve sınırlı ehliyetli bireylerin evlat edinilmesi söz konusu olduğunda, alt soyun açık rızası gerekmektedir (TMK m. 313/1).

¹⁰⁵Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 317.

¹⁰⁶Yargıtay 2'nci Mahkemesi'nin 30.10.1984 tarih ve E.1984/8323, K.1984/8594 sayılı kararında, "...kişinin kişiliğinden kaynaklanan ihlal veya eksiklik bulunup bulunmadığına" Yukarıda bahsedilmiştir. Ahlaka ve toplumsal düzene aykırı olduğu kanıtlanmayan davaların Kadrieh'e zarar verme kastı olduğu kanıtlanmamıştır. Miras hakkına ilişkin olarak yasa koyucular bu tür sözleşmelerin feshi için özel gerekçeler sunmuşlardır. Önemli ilişkiler olduğundan mirasın zarar görmesi nedeniyle uyuşmazlık açılması mümkün değildir. (Yargıtay 2. HD.nin 3.7.1975 günlü ve 4670/5967 sayılı kararı, Prof. Von Tuhr, İsviçre Borçlar Hukuku, Cevat Edege Tercümesi, 1952 Baskı, C.1, s. 290, Prof. Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku, 1972 Baskı, C.1, s. 199, Prof. Esat Arsebük (1943). Borçlar Hukuku, C.1, s. 405-406. Bu nedenle evlat edinme sözleşmesinin asıl amacının bazı mirasçılarının miras haklarına zarar vermek olduğuna inanmak kabul edilemez. Evlat edinme sözleşmesinde mülkiyetin mirasçıdan başkasına devredilmesine ilişkin bir madde de bulunmaktadır. Bu bakımdan doğal ihtiyaçlar ret sebebi olarak kabul edilemez. "Yukarıdakilere dayanarak talebe göre izin verilmesi gerekirken, aksine talebin kabul edilmemesi kurallara ve hukuka aykırıdır." Yargıtay, aşağıdaki açıklamayla ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur (Yargıtay Kararlar Dergisi, 1985, s. 182-184).

¹⁰⁷Yasa koyucu da yararların zedeleneyeceği varsayımından hareketle "...hakkaniyete aykırı bir biçimde olmayacaktır." demek suretiyle zedelenenin niteliğini belirtmek zorunda kalmıştır; Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 372; Saleh, 2013, **a.g.k.**, s. 43; Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 347.

almak isteyen kimsenin yerine getirmesi gereken yükümlülükleri sağlamaması durumunda evlatlık ilişkisine yönelik kararı olumlu yönde vermeyecektir¹⁰⁸. Bunun yanı sıra söz konusu zedelemenin süreklilik arz etmemesi sebebiyle evlatlık işlemleri sırasında gerçekleşmesi durumunda evlatlık edinme işlemi gerçekleşmeyecektir¹⁰⁹.

4.2.1.5. Evlat Edinmede Çocuğun Rızası

TMK m. 308/2 uyarınca, ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez. Bu süreçte evlat edinilen çocuğun bireysel hakları, evlat edinme ilişkisinde dikkate alınır¹¹⁰. Bu durum ayrımcılığa uğrayan çocuğun hakim tarafından dinlenmesini gerektirmektedir. Çocuğun, evlat edinme kavramını tanınması, anlaması ve ortaya çıkabilecek sonuçları bilmesi durumunda rızası alınmadan evlat edinilemez¹¹¹.

Evlat edinme konusunda ayırt etme gücüne sahip olması bakımından herhangi bir yaş sınırı bulunmamaktadır. TMK , reşit olmayan veya herhangi bir nedenle kanunen akıllı davranamayacak durumda olan kişiye karşı ayrımcılık hakkını düzenlemekle birlikte bir yaş sınırı belirlememektedir¹¹². Bu nedenle, olay bazında, kişinin çocuklarına karşı ayrımcılık yapıp yapamayacağına ilişkin bir hüküm verilmektedir¹¹³.

Evlat edinme ile ilgili olarak rıza gösterip göstermeme konusunda kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle, ayırt etme gücü bulunan çocukların haklarını bizzat kendileri kullanması gerekmektedir. Söz konusu rıza, evlat edinme ile ilgili karar sahibi olan hakim karşısında, ilgili yetişkinlere ya da kurum yetkililerine verilmektedir. Ayırt etme gücü bulunan çocuğa evlat edinme ilişkisi sebebiyle değişecek yaşamı ve bu ilişki sonucunda meydana gelecek hukuki durumlar ile ilgili hakim tarafından bilgilendirme yapılmaktadır¹¹⁴.

4.2.1.6. Evlat Edinilen ile Evlatlık Arasındaki Yaş Farkı Şartı

TMK m. 308/1 uyarınca evlat edinilenin, evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Evlat edinme sürecindeki yaş farkı gerekliliği, biyolojik olmayan bir bağ

¹⁰⁸Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 42.

¹⁰⁹Dural/Öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 349.

¹¹⁰M. H. Nazik (1988). Çocuksuz Ailelerin Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s. 2.

¹¹¹Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 398.

¹¹²TMK m. 13.

¹¹³Işık, 2005, **a.g.k.**, s. 64.

¹¹⁴Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 34.

oluşturarak evlat edinen ile evlat edinilen arasında doğal bir ebeveyn-çocuk ilişkisi benzeri ilişki kurmayı amaçlar. Bu kural, evlat edinme yoluyla kurulan soybağının, kan bağıyla kurulan soybağına benzetilmesi fikrinden gelir. Roma Hukuku'ndan bu yana hukuk sistemlerinde uygulanan "Evlat edinme doğayı taklit eder (adoptio enim naturam imitatur)" ilkesi, bu şartı Türk hukukunda da geçerli kılar¹¹⁵.

Yasa koyucu, bu şartla ahlaki istismarları önlemeyi amaçlamıştır. Ayrıca, evlat edinenin çocuğa karşı velayet hakkı ve rehberlik görevini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için böyle bir yaş farkının gerekliliği açıktır. TMK m. 308/1 uyarınca , evlat edinilen kişinin evlat edinen kişiden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Başka bir deyişle, evlat edinilen ve evlat edinen kişi arasında en az on sekiz yaş farkı bulunmalıdır¹¹⁶.

743 sayılı Medeni Kanunda evlat edinme için bu yaş farkı koşulu kabul edilmişti. Bu yaş koşulu, evlat edinme kurumundaki doğal ebeveyn-çocuk ilişkisini taklit etme arzusunun bir yansımasıdır. Yaş farkı koşulunun uygunluğu, evlat edinme yöntemlerine göre değişir. Birlikte evlat edinmede, eşlerden her biri için ayrı ayrı aranırken, tek başına evlat edinmede ve üvey çocuğun evlat edinilmesinde ise sadece evlat edinme yapacak taraf için göz önünde bulundurulur¹¹⁷.

Yaş farkının neden on sekiz olarak belirlendiği konusunda doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, normal evlenme yaşının on yedi olması ve gebelik süresinin de hesaba katılmasıyla, genellikle en erken on sekiz yaşında bir çocuğun sahibi olunabileceği düşünülmektedir. Karşıt görüş ise, Türk hukukunda olağanüstü durumlarda ve önemli sebeplerle on altı yaşında evliliğe izin verilebildiğini ve bu tür durumlarda çocuk dünyaya geldiğinde çocuk ile anne arasında on sekizden daha az yaş farkı olabileceğini öne sürmektedir. Bu nedenle, yaş farkı şartının on altı yaşa kadar indirilmesi gerektiğini savunmaktadır¹¹⁸.

On sekiz yaş farkının her durumda aranıp aranmayacağı konusunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Bazı yazarlar, kanunda belirtilen diğer koşulların sağlanması durumunda yaş farkının olmamasının evlat edinmeye engel teşkil etmeyeceğini

¹¹⁵T. Arat (1977). Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açıdan Bakış. Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:411, s. 147.

¹¹⁶Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 67.

¹¹⁷Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 167.

¹¹⁸Işık, 2005, **a.g.k.**, s. 73; Kılıçoğlu, 2014, **a.g.k.**, s. 473.

savunmaktadır¹¹⁹. Ancak aksi görüşte olan yazarlar ve Yargıtay'a göre, yaş farkı koşulunu içeren hüküm zorunluluk taşır ve bu nedenle bu koşuldan istisna yapılamaz¹²⁰.

Evlat edinilmek istenen çocuk ile eşlerden biri arasındaki yaş farkının büyük olması, diğer eş ile çocuk arasındaki yaş farkının ise küçük olması da dikkate alınabilir bir durumdur. Örneğin, çok büyük yaş farkına sahip olan kişiler dahi somut duruma göre evlat edinebilirler. Ancak TMK m. 316 uyarınca , hakim evlat edinme başvurusunu değerlendirirken, aralarındaki büyük yaş farkına rağmen evlat edinmek isteyen kişiler hakkında araştırma yapma görevine sahiptir. Bu bağlamda, çocuğun yararı göz önünde bulundurularak evlat edinme talebi reddedilebilir. Burada asıl önemli olan nokta, çocuğun çıkarlarının korunmasıdır¹²¹.

Asgari yaş koşulu, yaşam koşullarında belirli bir istikrarı ve evlat edinen ebeveynlerin kişisel olgunluğunu güvence altına almayı amaçlar. Evlat edinme yoluyla, doğal olmayan yani kanuna dayalı bir soybağının kurulması, evlat edinen ebeveynler için bazı zorluklar doğurur ki bu zorluklar belirli bir olgunluk seviyesini gerektirir. Asgari yaş koşulu, genel olarak bir kişinin olgunluğu hakkında bir fikir edinilmesine yardımcı olurken, evlat edinenlerin ilişkisinin sürdürülebilirliği konusunda da bir öngörü sağlar. Ancak her iki parametre de yasal bir kabul temeline dayanır ve genellikle genelleştirilmiş varsayımlara dayanır. Sonuç olarak, evlat edinme konusundaki asıl önem, ilişkinin istikrarıdır ve özel durumlarda bu ilişki farklı şekillerde oluşturulabilir olmalıdır¹²².

4.2.2. Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar

4.2.2.1. Genel Olarak

Erginlik, on sekiz yaşını doldurmuş ve evlilik yoluyla veya mahkeme kararı ile ergin kabul edilmiş kişiler için kullanılan bir kavramdır. Kısıtlı kavramı ise, genel olarak, kanunda belirtilen durumlar nedeniyle fiil ehliyeti kısıtlanmış kişiler için kullanılır¹²³. Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi TMK m. 313'te düzenlenmiştir. Başlık olarak "Erginlerin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesi" şeklinde belirtilmiş olmasına rağmen, birinci fıkradaki ifade veya bağlacının kullanımı, başlıktaki olası yanlış anlamayı gidermiştir.

¹¹⁹Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 962; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 336.

¹²⁰Ataay, 1975, **a.g.k.**, s. 76 -77; Tekinay, 1990, **a.g.k.**, s. 470.

¹²¹Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 68.

¹²²Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 396.

¹²³Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 592; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 96; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 14; Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 71.

Bizce, evlat edinilecek kişinin hem ergin hem kısıtlı olabilme durumunun doğru anlaşılması için veya bağlacının kullanılması daha doğru olacaktır.

Yasa koyucu, erginlerin evlat edinilmesini istisnai bir şekilde düzenlemiştir. Genel kural, küçüklerin evlat edinilmesidir. Ancak TMK m. 313'e göre, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin kurallar kıyas yoluyla erginlerin evlat edinilmesine de uygulanır.

TMK m. 313'te evlat edinmede , evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı bir kişi evlat edinilebilir. Ergin olan bir kişinin evlat edinilebilmesi için kanunda belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durumlar, TMK'da belirtilmiş olup sınırlayıcı olarak şu şekilde ifade edilmiştir¹²⁴:

- 1) Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,
- 2) Evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,
- 3) Diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise şeklinde belirtilmiştir.

Ergin olarak evlat edinilecek kişi için herhangi bir üst yaş koşulu aranmamıştır. Ancak yine de on sekiz yaş farkı uygulanmaktadır. Bununla birlikte, erginlerin evlat edinilmesinin koşulları, küçüklerin evlat edinilmesine göre daha ağırlaştırılmıştır. Bu durumun sebebi, erginlerin evlat edinilmesinin bazı kanun ve ahlak dışı ilişkilere yol açabilme ihtimalidir.

4.2.2.2. Evlat Edinilenin Evli Olması Halinde Eşin rızası

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun m. 313/2 uyarınca, evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir¹²⁵. Örnek Yargıtay kararında da görüldüğü üzere, eşlerinin rızası Türk hukukunda önemli bir yer tutmaktadır. Örnek Yargıtay kararındaki konuda olduğu gibi evlat edinme sürecinde de eşlerin rızası önem arz etmektedir. Nitekim evlatlık alınması düşünülen kişinin evli olması durumunda ilişkinin kurulmasının yalnızca bu

¹²⁴Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 49; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 349; Ataay, 1957, **a.g.k.**, s. 59; Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 40; Yalman, 1996, **a.g.k.**, s. 216.

¹²⁵TMK'nun, eşlerin ve çocukların hayatlarını sürdürdükleri maddi ve manevi bakımdan önem taşıyan aile konutu ile ilgili olarak yapılacak hukuki işlemlerin diğer eşin rızasına bağlanmasını zorunlu kılarak ileride bu konuyla ilgili doğabilecek uyuşmazlıkları önlemeyi amaçlamıştır. Konuya ilişkin Yargıtay kararına örnek vermek gerekirse; "Eşler müşterek konutu birlikte seçerler." Yargıtay 2.H.D., 19.03.2003 tarih ve 2498 – 3831; Özüğür, 2004, **a.g.k.**, s. 266,(Evlilik Birliği); aynı nitelikte Yargıtay 2.HD., 24. 02. 2003 tarih ve 979 – 2334; Özüğür, 2004, **a.g.k.**, s. 275.

kişiyle sınırlı değil aynı zamanda eşinin de etkilenmesi kaçınılmazdır¹²⁶. Diğer bir ifadeyle evlatlığın yalnızca kendinin değil eşinin de hayatı bu ilişkiden etkilenecektir.

Evlatlık ilişkisinin kurulmasına diğer eşin/kişinin rızası ilgili kişinin haklarından biridir. Bu nedenle evlat edinmek isteyen eş ayrımcılık yapılabiliyorsa eşin de kişisel rızasının olması gerekir. Evli bir çift boşanmaya karar vermişse veya boşanma davası devam ediyorsa, eşlerden birinin çocuk evlat edinebilmesi için diğer eşin rızası gerekir. Her iki eşin de ayırım yapma yeteneği yok ise eşin rızası aranmaz¹²⁷.

5. EVLAT EDİNMENİN ŞEKLİ

5.1. Evlat Edinmede Görevli Mahkeme

TMK m. 315 uyarınca, evlat edinme kararını verecek olan mahkeme Aile mahkemesidir¹²⁸. Yetkili mahkeme ise, tek başına evlat edinmede evlat edinenin oturma yeri mahkemesi; birlikte evlat edinmede ise eşlerden birinin oturma yeri mahkemesidir.¹²⁹

Düzenleme kapsamında, davalarda görevli olan aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde asliye hukuk mahkemesi görevlendirilmektedir. Evlat edinme kararının verilmesine ilişkin yargılama kural olarak alenidir. Ancak hakim, tarafların istemleri doğrultusunda gerekli durumlarda gizli duruşma yapılmasına yönelik karar verebilir¹³⁰.

Evlat edinme başvurusu sırasında yetkili mahkeme tarafından belirlenen oturma yeri şartı aranırken, yerleşim yeri kıstası aranmamaktadır. Bireylerin yerleşim yerleri ve oturma yerleri farklıdır. TMK m. 19/1 uyarınca yerleşim yerleri bireylerin devamlı kalma niyetinde oldukları yer iken, oturma yeri bireylerin geçici ya da belirli bir süre için kaldıkları yeri ifade etmektedir. Yasa koyucu, evlat edinme başvurusunun alınmasından önce evlat edinmek isteyenlere yönelik bir kolaylık sunmuş ve oturma yeri mahkemelerde yetkili kılınmıştır¹³¹.

¹²⁶TMK m. 306 ; Bir aile üyesi yalnızca birlikte evlat edinebilir; Evli olmayan kişiler birlikte çocuk evlat edinemezler. "Eşlerin en az beş ve otuz yıldan fazla evli olmaları gerekir. Eğer çift iki veya otuz yıldan fazla evli ise eşlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinebilir." Hükümü yer almıştır.

¹²⁷F. N. Feyzioğlu (1986). Aile Hukuku, 3.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 479; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, 2000, **a.g.k.**, s. 977; Akıntürk, 2024, **a.g.k.**, s. 401; TMK m. 313/2 fıkrası ile; "evli bir kimse ancak eşinin rızası ile evlat edinilebilir." hüküm altına alınmıştır; TMK m. 307/2.

¹²⁸A. Karagülmez & S. S. Ural (2003). Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri, 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 107-108; Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 96.

¹²⁹Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 96.

¹³⁰Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 43.

¹³¹E. Koç (2015). HMK ve TMK'nun Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler. İstanbul Üniversitesi: Hukuk Fakültesi Dergisi, 73(1) s. 372-373.

Evlat edinme davalarına dair yetki kuralları kesin yetki belirtmektedir. Dolayısıyla taraflar için her zaman ve her koşulda ileri sürülebilir yetkiler, mahkeme tarafından göz ardı edilemez¹³².

5.2. Evlat Edinmede Yetkili Kurumun İzni

TMK m. 308/3 doğrultusunda vesayet altında bulunan çocuk, ayırt edip edememe niteliğine bakılmadan vesayet dairesinin izni ile evlat edinilebilir¹³³. Bilişsel açıdan üstün yetenekli bir çocuğun vasisi varsa, vesayet kurumunun izniyle evlat edinilmesine izin verilir.

Vesayet işleri sırasında yetki çocuğun ya da kısıtlının yerleşim yerinde bulunan vesayet dairesinin yükümlülüğündedir.¹³⁴ Vesayet altında bulunan çocuğun evlat edinilmesinde, öncelikle çocuğun yerleşim yerinde bulunan vesayet makamı sulh mahkemesinin izni aranmaktadır. Akabinde çocuğun yerleşim yerindeki denetim makamı asliye hukuk mahkemesinin onayı gerekmektedir¹³⁵. Vesayet dairesi tarafından araştırmanın tamamının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Vesayet makamı dairesi öncelikli olarak evlat edinme noktasında küçüğün faydasını göz etmektedir. Ayrıca kime karşı rızasının bildirildiği de vesayet dairesi tarafından bilinmelidir. Anne babanın verdiği rıza dışında küçüğün kime karşı evlatlık verildiğinin bilinmemesi durumunda vesayet dairesinin verdiği rıza geçersizdir¹³⁶.

Evlat edinilen çocuk, ayırt etme yeteneğine sahip değilse ve vasisi tarafından evlat edinilebilecek durumdaysa, onu evlat edinecek kişi için sulh hukuk mahkemesi tarafından bir kayyım atanır. Bunun nedeni vasi ile vesayet altındaki küçük arasındaki çıkar çatışmasıdır. Atanan kayyım tarafından temsil edilen evlat edinilen çocuk, su mahkemesinin izni ve asliye hukuk mahkemesinin onayı ile vasisi tarafından evlat edinilebilir. Vasi için vesayetin sona ermesi ve velayet hakkını kazanması, onayın ardından gerçekleşmektedir.

Bu süreç içerisinde vasinin haklı bir sebep olmadan keyfî biçimde evlat edinme işlemine rıza göstermemesi durumunda vesayet makamına yönelik şikayet

¹³²Özuğur, 2004, **a.g.k.**, s. 254; HMK m. 19, HUMK m. 25.

¹³³Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 126.

¹³⁴TMK m. 411.

¹³⁵Yargıtay, görevli mahkemeyle ilişkili bir kararında, "...Yeni TMK m. 315 evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri, birlikte evlat edinme de eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir..." ifadelerine yer vererek, bunu doğrulamıştır. Yargıtay 2. HD., T. 02. 05. 2002, E. 4860, K. 5701 (YKD., C. XXIX, S. 2, s. 180-181); TMK m. 397/2 ve 463/1b.

¹³⁶Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 34.

yapılabilmektedir. TMK m. 461/2 uyarınca, vesayet dairesine ulaşan şikayet sonucunda oluşan karara karşı tebliğ gününden itibaren 10 gün içerisinde denetim makamına itiraz edilebilmektedir. Evlat edinme işleminde karar verecek olan mahkeme vesayet dairesinin iznini gözetmek durumundadır. Mahkemenin ilgili izni göz ardı etmesi durumunda ise yaptığı işlem uygulama yönünden iptal edilebilir nitelik taşımaktadır.

5.3. Mahkemeye Başvuru ve Süreç

Türk hukukunda evlat edinme ilişkisinin kurulmasında yapılan mahkeme başvurusu, evlat edinen kişi ya da kişiler tarafından Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) şartlarına uygun biçimde hazırlanan dilekçe ile yapılmaktadır.

Evlat edinme başvurusu, başvuran kişi veya eşler tarafından doğrudan yapılmalıdır. Evlat edinme, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, bu süreçte temsilci aracılığıyla başvuru yapılamaz. Ayrıca, başvuru yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak gerekmektedir. Dolayısıyla ayırt etme gücünden yoksun kişilerin yasal temsilcileri bu başvuruyu yapma yetkisine sahip değildir.

Evlat edinme için yapılan başvuru evlat edinecek kişi ya da eşlerin kendileri tarafından yapılabileceği gibi, evlat edinen tarafından özel yetkilendirilmiş vekil tarafından da yapılır. Vekilin alacağı özel bir vekaletnameyle müvekkili adına evlat edinme talebinde bulunması olabilir¹³⁷. Eşlerin birlikte evlat edinmesi konusunda mahkemeye birlikte başvuru yapılması gerekir. Nitekim evlat edinilmek istenen çocuğun ana-babası bulunması ya da vesayet altında bulunması durumunda vasisi davalı olarak gösterilmektedir. Evlatlığın ergin olması durumunda ise kendisi ya da vekili davalı olarak gösterilir¹³⁸.

Evlat edinme ile ilgili davanın açılmasının ardından evlat edinmek isteyen ölmesi durumunda hakim tarafından hızlı bir ret kararı verilmemektedir. Nitekim bu durumda başlangıçta taraf ehliyeti bulunmasına karşın süreç içerisinde ehliyetin ortadan kalkması söz konusudur¹³⁹. HMK m. 55'te düzenlenen bu kararda, dava sürecinde taraflardan birisinin ölmesi durumunda kanunla belirlenen süre boyunca erteleme yapılabilir. Ayrıca gecikmesi durumunda sakınca görüldüğü takdirde hakimin ilgili talep üzerine davanın

¹³⁷Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 42; Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 187; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 983; Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 199.

¹³⁸S. Balkar (2002). Türk Hukukunda Evlat Edinme. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2), s. 252.

¹³⁹Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 44.

takibi için kayyım atanmasına yönelik karar verebilme yetkisi de aynı madde kapsamında düzenlemiştir¹⁴⁰.

Evlat edinme başvurusunun yapılmasının ardından evlat edinen aile bireyinin ölümü ya da ayırt etme yetisini kaybetmesi gibi durumlar, diğer şartları etkilemez ise evlat edinme gerçekleşebilir¹⁴¹. Söz konusu “diğer şartların etkilenmemesi” ifadesi ile çocuğun, evlatlık ilişkisinin oluşması sürecinde yaşanan koşulların değişmesine karşın menfaatin bulunup bulunmadığı, şartların mevcut olup olmadığının tespiti aranmaktadır. Bu durum ile karşılaşan hakim, yargılamaya son vermeyerek, ölüm yaşanmamış gibi, diğer şartları inceleyerek, hüküm kuracaktır¹⁴².

Başvurunun yapılmasından sonra ölüm veya ayırt etme gücünün kaybı dışında meydana gelen ve evlat edinmeye ilişkin şartları ortadan kaldıran değişiklikler, evlat edinme kararının verilmesine engel olacaktır. Dolayısıyla, evlat edinme başvurusunun yapılmasından sonra evlat edinilecek kişinin ölmesi de bu kapsamda değerlendirilecek ve evlat edinme kararının verilmesini engelleyecektir¹⁴³.

Hakim, evlat edinme başvurusunu incelerken durum gerektiriyorsa uzmanların görüşlerinden yararlanabilmektedir. Evlat edinme başvurusunu inceleyen aile mahkemesi hakiminin, mahkeme bünyesinde görev yapan psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılardan yardım alması gerekmektedir.

TMK m. 315/3 uyarınca, evlat edinme başvurusunun ardından çocuğun ergin olması durumunda, şartların daha önce yerine gelmiş olması koşuluyla evlat edinmeye yönelik hükümler uygulanmaya konur. Evlat edinme başvurusunun akabinde çocuğun ergin olmasında evlat edinme hükümlerinin uygulanması, evlat edinme davasının sürmesine bağlıdır.

5.4. Araştırma ve Dinleme

TMK m. 316 uyarınca, evlat edinmede esas kabul edilen durumların ve koşulların detaylı bir araştırması yapılmaktadır. Akabinde evlat edinen kişi ya da eşlerin ile evlatlığın dinlenmesi ve gerekli görüldüğü takdirde uzman görüşü alınması ile süreç devam etmektedir. Araştırma ve dinleme aşamalarının değerlendirilmesi sonucu evlat edinmeye karar verilmektedir¹⁴⁴. Evlat edinme ilişkisi sonucunda oluşan soy bağı,

¹⁴⁰Koç, 2015, **a.g.k.**, s. 367.

¹⁴¹Bu konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Baygın, 2010 **a.g.k.**, s. 207; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 468.

¹⁴²Dural/Öğüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 355; Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 46.

¹⁴³Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 99.

¹⁴⁴Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 42; Çağlayan-Aygün, 2010, **a.g.k.**, s. 96; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 434.

psikolojik ve toplumsal bakımdan önemli birtakım amaçlara hizmet etmektedir. Dolayısıyla bu ilişkinin kurulmasında yoğun ve kapsamlı bir araştırma yapılarak değerlendirmelerde bulunulmalıdır. Hakimin, araştırma yükümlülüğünün yanı sıra, evlat edinmek isteyen kişileri ve evlat edinilecek kişiyi dinleme yükümlülüğü de bulunmaktadır¹⁴⁵.

Yapılan bu düzenlemeyle, hakime evlat edinme kararının verilmesinden önce araştırma yapılması gerekliliği vurgulanmış ve araştırmada kapsam ve içerik düzenlemesi yapılmıştır. Hakim, evlat edinen hakkında tam görüş sahibi olmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için de evlat edinilen ile evlat edinilecek olanların birlikte dinlenilmesi gerekir. Hakim araştırmasında kurum ve kuruluşların görüşlerine de başvurur¹⁴⁶.

Hakim, evlat edinme kararı sırasında bütün koşulları araştırmaktadır. Detaylı inceleme için hakim, kanıt ve ilgili belgeleri toplayarak tanıkları dinlemektedir. Süreç içerisinde hakim, ilgili kişilerin rızalarına başvurur. Evlat edinecek kişi ya da kişilerin ne sebeple bu kararı aldığı belirlenmektedir. Eşlerin birlikte evlat edinmesi durumunda, evlatlık ilişkisinin kurulmasından önce gerekli şartların sağlanıp sağlanmadığı incelenmektedir. Evlat edinme işleminin kamu yararını gözetmesi sebebiyle yalnızca evlat edinme şartları değil önemli olduğu düşünülen her husus araştırmaya tabiidir.

Hakim tespit ettiği esaslı halleri ve şartları detaylı bir şekilde araştırmak durumundadır. Hakim tarafından gerçekleştirilen araştırmada takdir yetkisi kullanması mümkündür. TMK m. 4 uyarınca, hakim takdir yetkisinin tanındığı durumlarda ve haklı sebepleri göz önünde tutmayı gerektirdiği alanda karar vermektedir. Verilen karar hukuka ve hakkaniyete uygun bir nitelik taşınmalıdır. Böylece hakim takdir hakkını evlatlık edinilenin menfaati gözeterek ve aynı zamanda hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde kullanmalıdır¹⁴⁷.

TMK m. 316/2 uyarınca, konuyla ilgili yapılan araştırmada öncelikli olarak evlat edinen ile evlat edinilen kişi veya kişilerin sağlıkları, diyalogları, sosyo ekonomik durumları, eğitim yetenekleri, evlat edinme kararını alma nedenleri, aile bağları ve aile bakım ilişkileri gün yüzüne çıkarılmalıdır. İlgili madde kapsamında hakimlere araştırma

¹⁴⁵Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 100.

¹⁴⁶Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 43.

¹⁴⁷Özmen, 2004, **a.g.k.**, s. 45; Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 100.

noktasında önemli kıstaslar öngörölmüştür¹⁴⁸. Hakimin öncelikle yapması gereken evlat edinilecek olanın yararını ve evlat edinecek olanın amacını araştırmaktadır.

Hakimin, evlat edinme ile ilgili olumsuz karar vermesinin gerekçeleri arasında evlat edinecek olan kişi yahut kişilerin haysiyetsiz bir hayat sürmesi, kumar ya da alkol gibi düşünlerinin olması, evlat edinilecek çocuğun davranış bozukluklarının bulunması ve buna karşılık evlat edinen kişinin zayıf ve otoriteden yoksunluğu, çocuğa yönelik cinsel isteği, ucuz iş gücü temin etmek amacıyla olması ve çocuğu çalışma yaşamına dahil ederek ondan menfaat sağlamayı arzulaması yer almaktadır¹⁴⁹.

Evlat edinen kişi ya da kişilerin eğitim yeteneğini haiz olması gerekmektedir. Zira kişinin eğitimi, toplum için önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Eğitimin temelinin ailede atılması sebebiyle ilerleyen yıllarda zor ve düzeltilmesi imkansız hasarların engellenmesi için evlat edinen kişinin eğitim yeteneği oldukça önemlidir.

TMK m. 316/3 uyarınca, evlat edinen kimsenin altsoyu bulunması durumunda, altsoyun da evlatlığa karşı tavrı ve düşünceleri değerlendirmeye alınmalıdır . Evlat edinenin altsoyu ile ilgili hakim, diğer çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı şekilde zedelenmemesi tespitini yapmalıdır. Akabinde altsoyun düşünceleri değerlendirilmekte ve TMK m. 316 kapsamında araştırmanın sonucunda hüküm kurulmak zorundadır¹⁵⁰.

5.5. Mahkeme Kararı

743 sayılı Medeni Kanun geçerli olduğu dönemde evlatlık ilişkisi hakimin izin vermesi neticesinde noterde yapılan bir evlatlık sözleşmesi ile kurulmaktadır. 4721 sayılı TMK yapılan düzenleme ile evlat edinme işlemi temelden değiştirilmiştir. TMK m. 315 uyarınca, evlatlık ilişkisi mahkeme kararı ile kurulacak biçimde düzenlenmiştir¹⁵¹. Yargıtay'ın da verdiği kararlarda, Türk hukukunda evlatlık bağının sadece mahkeme kararıyla kurulacağı ortaya konulmuştur. Getirilen bu düzenleme ile evlat edinmede ciddi bir değişiklik yapıldığı görölmektedir. Evlat edinme ilişkisi en temelde kötüye kullanıma

¹⁴⁸H. Özkan (2005). Açıklamalı- İctihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı, 1.Baskı, İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 1232; Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 130.

¹⁴⁹Gençcan, 2011, **a.g.k.**, s. 50-51.

¹⁵⁰Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 48.

¹⁵¹Yargıtay da bir kararında, "... 743 sayılı Türk Kanunu Medenisine göre, evlatlık bağının kurulabilmesi için; önce sulh hukuk hâkiminden "evlat edinmeye izin" kararının alınması, sonra resmî senet düzenlenmesi gerekiyordu. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda bu ikili yapı kaldırılmış, evlatlık bağının "mahkeme kararı" ile kurulacağı hükme bağlanmıştır..." diyerek, mahkeme kararının kurucu nitelikte olduğunu belirtmiştir. Yargıtay 2. HD., T. 08. 04. 2002, E. 4167, K.4916 (YKD., C. XXVIII, S. 9, s. 1318-1319).

açık olan ve hassas araştırmalara tabi olan bir ilişkidir. Dolayısıyla mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin kurulması oldukça önemli bir düzenlemedir.

Evlat edinme kararının verilmesiyle birlikte evlat edinen ile evlatlık arasında bir soybağı ilişkisi kurulmakta ve bu ilişki ileriye etkili olarak sonuç doğurmaktadır. Bu durum hukuki olarak kurucu yenilik doğuran kararlar kapsamında değerlendirilmektedir. Evlatlık ilişkisinin kurulmasıyla evlat edinen eşler yahut kişi ile evlatlık arasında TMK m. 315'te düzenlenen hüküm ve sonuçlar geçerli olmaktadır. Bu maddede yer alan son ifadede, mahkeme kararıyla evlatlık ilişkisinin kurulduğu belirtilmiştir.

Evlat edinmeye ilişkin davalar basit yargılama usulüne tabidir. Burada tanık dinletilmesi de dahil olmak üzere her iki taraf da kendi talep ve iddiasını deliller ile ispatlama hakkına sahiptir. Evlat edinme başvurusunu inceledikten sonra hakim, başvuruyu ya reddeder ya da kabul ederek evlat edinme kararı verir¹⁵².

Evlat edinmenin kurulmasına dair karar, ilgililerin tamamına bildirilmelidir. Bu doğrultuda evlat edinme kararı, evlat edinen aileye, evlat edinilen çocuğa, evlat edinilen çocuğun varsa ana-babasına ve ilgili yasal temsilcilere bildirilmektedir.

5.6. Nüfus Kütüğüne Kayıt

Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 29 uyarınca, evlat edinme başvurusunu alan ve gerekli araştırma ile incelemeyi yapan hakim, evlat edinme kararı verirse, kesinleşen kararı on gün içinde yazacağı müzekkere ile yerel nüfus müdürlüğüne gönderilmektedir¹⁵³. Evlat edinme kararı verilmesinden sonra, hem evlat edinenin hem de evlatlığın nüfus kütüklerine kaydedilir; evlatlığın nüfus kaydı, evlat edinenin nüfus kütüğüne aktarılır.

TMK m. 314/5 uyarınca, evlat edinilen, evlat edildiği ailede miras ya da başka haklarının zedelenmemesi ve devamlılığın sağlanması için aile kütüğü ile her türlü bağ kurulmaktadır. Daha açık bir ifadeyle evlat edinilen ailenin kütüğü ve evlat edinen ailenin kütüğü arasında bir bağ bulunmalıdır. Bunun yanı sıra evlat ile ilgili kesinleşen mahkeme kararı da çocuğun ve evlat edinen ailenin nüfus kütüğüne işlenmektedir¹⁵⁴.

Evlat edinilen kişinin evli olup olmadığına göre farklı işlemler uygulanır. Evli bir erkek evlat edinilmişse, eşinin , çocuklarının kayıtları evlat edinenin aile kütüğüne dahil

¹⁵²Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 189; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 464.

¹⁵³Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 481; Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 208,209; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 986,987; Işık, 2005, **a.g.k.**, s. 93; Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 47,48.

¹⁵⁴Dural/Öğüz /Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 362; Baygın, 2010, **a.g.k.**, s. 210 vd.; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 986 vd.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 494.

edilir. Evli bir kadın evlat edinilmişse, nüfus kaydında, kocasının aile kütüğünde kalmaya devam eder. Ancak evlat edinenin nüfus kütüğü ile kendi kütüğüne gerçekleşen evlatlık ilişkisinin bilgisi işlenir¹⁵⁵.

Evlat edinmenin koşullar arasında bulunmayan nüfus kütüğüne kaydedilme işlemi yalnızca açıklayıcı bir nitelik taşıyan idari işlemdir. Bu işlemin gerçekleştirilmemesi durumunda evlatlık ilişkisinin geçerliliğine halel gelmemektedir. Evlat edinme kararı verilmesinden sonra, kayıtlar ve belgelerle ilgili olarak TMK m. 314/6 önemli bir düzenleme getirmektedir. Bu maddeye göre, evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler, mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık talebi bulunmadıkça herhangi bir şekilde açıklanamaz¹⁵⁶.

İKİNCİ BÖLÜM

IRAK HUKUKUNDA İLHAK EDİNME

1. İLHAK EDİNME KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. İlhak Edinme Kavramı

Irak'ta, İslam dini başta olmak üzere çeşitli dinler mevcuttur. Ancak İslam dini, temel bir yasama kaynağı olarak kabul edilmiştir. İslam'a göre, evlat edinme kanunu çıkarmak caiz değildir, çünkü bu İslam'ın kurallarına ve hükümlerine aykırıdır. Irak yargı sistemi de bu prensiplere dayanarak düzenlenmiştir¹⁵⁷. Temyiz Mahkemesi şu hükme varmıştır: “...Evlat edinme kanunen ve şeriat kapsamınca yasaklanmıştır, Davalı 'nın evlat edinenin meşru bir oğlu olmadığı ortaya çıktığında, davacının evlat edinen kişiyi mirastan çıkarma hakkı vardır; çünkü evlat edinme Irak devleti yasalarında yasaklanmıştır”¹⁵⁸.

Irak yasa koyucusu, çocukların bakımı ve korunması açısından onların ihtiyaçlarını karşılayan, onlara aile ortamı ve sağlıklı bir çevre sağlayan başka bir sistem öngörmüştür. Bu sisteme "ilhak" denilmektedir¹⁵⁹. Irak yasa koyucusu, 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak

¹⁵⁵Özta, 2015, **a.g.k.**, s. 986.

¹⁵⁶Baygın, 2010, **a.g.k.**, s. 210 vd.; Özta, 2015, **a.g.k.**, s. 968 vd.; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 494.

¹⁵⁷2005 yılı Irak Cumhuriyeti Anayasası'nda ikinci fıkrada 2 maddesinin metninden bahsedilmiştir.

¹⁵⁸Yargı Dergisi Özel Sayı: 2001, yayınlanan karar metnine göre, s. 155.

¹⁵⁹Arap mevzuatı, bu sistemi adlandırırken Irak yasa koyucusu (ilhak), Cezayir yasa koyucusu (vesayet) ve Tunus yasa koyucusu (evlat edinme) olarak farklılık göstermiştir.

Çocuk Esirgeme Kanunu'nda ilhak terimini kullanarak bu sistemi tanımlamıştır. Ancak 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 incelendiğinde, ilhakın, öksüz veya nesebi bilinmeyen bir çocuğu, bir çifte ortak başvuruda bulunarak emanet etmeyi amaçlayan bir hukuk sistemi olduğu anlaşılmaktadır¹⁶⁰. Eşler, çocuk mahkemesine başvurarak kanunda belirtilen şartları yerine getirmekle yükümlüdür¹⁶¹.

Irak yasa koyucusu, dokuz yaşını doldurmamış bir çocuğun ilhakı talebiyle çocuk mahkemesine başvurabilecekleri bir düzenlemeye izin vermektedir. Mahkeme, çocuğu yanlarına alabilecekleri kararını vermeden önce, eşlerin aynı ülkenin vatandaşı olduklarını tespit etmekte ve eşlerden çocuğun korunması yönünde bir taahhüt alınmaktadır¹⁶².

Çocuk, 1980 tarihli 78 sayılı Irak Çocukların Bakımı Kanunu m. 3'e göre "on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanırken, 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nda da m. 3'e göre "dokuz yaşını doldurmamış kişi" olarak ifade edilmektedir. Bazı yazarlar¹⁶³ ikinci tanımın ilhak edinme sistemine en yakın ve en uygun tanım olduğuna inanmaktadır, çünkü dokuz yaşın üzerindeki bir çocuğun yeni bir aileye entegrasyonu zor olacaktır.

Nesebi bilinmeyen çocuk, "ana-babası bilinmeyen ve yolda bulunan çocuk" olarak tanımlanmaktadır. Bu terim genel bir kavram ve hukuki bir terim olarak kabul edilmiştir. Bu hususa ilişkin hükümler, 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nda yer almakta olup, aynı zamanda Çocuk Esirgeme Kanunu'na da dahil edilmiştir¹⁶⁴. Tarih olması gerekir.

Fıkıh alimleri Hanefi mezhebine göre, nesebi bilinmeyen çocuğu, ailesi tarafından fakirlik korkusu veya zina suçlamasından kaçmak amacıyla terk edilen yeni doğan çocuk

¹⁶⁰1951 tarihli 40 sayılı tadil edilmiş Irak Medeni Kanunu'nun m. 105 uyarınca; öksüz tanımı, on sekiz yaşını doldurmamış çocuğun ana-babası veya her ikisini birden kaybetmiştir.

¹⁶¹Vazba Al-Asaadi (1984). Uygulama Açısından Çocuk Esirgeme Kanunu. Albaat Üniversitesi Hukukçu Dergisi, 16(1-4) s. 52; Akrem Zade Al-Kurdi (2018). Reşit Olmayanların Irak ve Ürdün Çocuk Hukukuna İlhak Edilmesine İlişkin Hükümler. Bir Nesil Karşılaştırmalı Çalışmalar, Uluslararası Bir Bilimsel Dergisi, 3(8), s. 58.

¹⁶²Muhyiddin Abdulvahab (1959). Mukayeseli Mevzuatta Evlat Edinme. Yargı Dergisi'ne Sunulan Bir Araştırma, 17(1), s. 23.

¹⁶³Ahmet Burhan Abdulrahman (2023). Çocukların İlhak Edilmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler. Hukuk Fakültesi Tikrit Üniversitesi El-Kadisiyah Dergisi, 14 (2), s. 547.

¹⁶⁴Aqil Abdul Zahra Nacm & Rahim Hassan Al-Akeli (2011). Hukuk Uygulamalarında Dersler, 1.Baskı, Bağdat: Hukuk Kütüphanesi Yayınları, s. 74; Ebu El-Kasım Necmeddin Cafer Bin Al-Hassan (2008). Cephe İçtihatlarının Faydalı Özeti, Beyrut: Al-Anwar Yayınevi, s. 263; Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s.16; Vazba Al-Assadi, 1984, **a.g.k.**, s. 81.

olarak tanımlamışlardır¹⁶⁵. Şafî mezhebine göre, her kaybolan çocuğun velisi yoktur. Hanbeli mezhebine göre, her çocuk ana-babasının tanımaz. Maliki mezhebi ise bu tanımlardan uzaklaşmamıştır¹⁶⁶.

1.2. İlhak Edinmenin Tarihsel Gelişimi

Evlat edinme eski Irak toplumunda iyi bilinen sosyal uygulamalardan biridir. Toplumun temel ihtiyaçlarından biri olan çocuk sahibi olamayan ailelere çocuk sağlamaktadır. Eski Irak toplumunda birey, yazılı bir sözleşmeye göre, birden fazla çocuğu evlat edinme hakkına sahiptir. Onlara karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmek şartıyla, bu yükümlülükler kanunlarla belirlenip, eski Irak uygarlığı konusunda uzmanlaşmış araştırmacılar ve arkeologlar tarafından bulunan birçok sözleşmede belirtilmektedir¹⁶⁷. Evlat edinme sözleşmesi, yeni ilişkinin iki tarafının anlaşmasını düzenleyen ve evlat edineni, evlat edinilen çocuğu ailesinin bir üyesi yapmaya ve aile bireyleri ile aynı haklara sahip olmaya ve sorumlulukları üstlenmeye yükümlü kılan hukuki bir sözleşmedir¹⁶⁸.

Eski Iraklılar¹⁶⁹, kanunlarının tanrılardan türetildiğini ve krallar aracılığıyla onlardan esinlendiğini, kralların da bu kanunları çıkarırken tanrıların iradesine göre, hareket ettiklerini iddia ettiklerini beyan etmişlerdir¹⁷⁰. Geçmişte kısırlık gibi doğal çocuksuzluk nedenleri de dahil olmak üzere birçok evlat edinme nedeni bulunmaktadır. Ayrıca birçok aile, bu çocukları çocukluktan itibaren eğitimleri sonucu teknik el işçiliği elde etmek için çocukları evlat edinmeyi amaçlamaktaydı. Öte yandan Iraklı aileyi çocuklarını evlatlık vermeye iten sebepler bulunmaktadır ki, bunların başında birçok

¹⁶⁵Saad Salih Şakti Al- Jubori & Fadıl Avad Muhammed Al-Dulaimi (2016). Çocuğun Soyunu İspat Ettme Hakkı ve Soyla İlgili Suçlar. Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Tikrit Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(30), s. 256.

¹⁶⁶Abdul Muttalib Abdul Razak Hamdan (2009). İslam Şeriat'ta Çocuklara İlişkin Haklar, 1.Baskı, Beyrut: Gelecek Yayınları, s. 350.

¹⁶⁷Dalya Favzi Al-Ansari (2003). Eski Irak'ta Aile Sistemi, 1.Baskı, Bağdat: Bağdat Üniversitesi Yayınevi, s. 71.

¹⁶⁸Hikmet Başır Al-Asvad (1986). Eski Irak'ta Evlat Edinme İlkesi, 44(1-2), Bağdat: Kültür ve Enformasyon Bakanlığı - Eski Eserler ve Miras Dairesi Yayınevi, s. 70.

¹⁶⁹Mezopotamya, iki nehir, Dicle ve Fırat arasında, kuzeydoğudan Zagros Dağları ve güneydoğudan Arap platosu ile sınırlanan Doğu Akdeniz'de bulunan eski bir bölge anlamına gelen Yunanca bir kelimedir ve bugün de Mezopotamya adı ile anılmaktadır .

¹⁷⁰Rida Al-Haşemi (1971). Eski Babil Ahitinde Aile Sistemi. Basra: Endülüs Kütüphanesi, s. 188.

ailenin kötüleşen sosyal durumu gelmektedir. Bu sayede çocuklarının kendilerine nezh bir yaşam sunan ailelerde yaşamalarını hedeflemektedir¹⁷¹.

Evlat edinen, evlat edinilen çocuğun gerçek babasına maaş ödemiştir. Evlat edinilen çocuk, ölümünden önce bıraktığı bir vasiyetnamede öngörülmedikçe evlat edinene miras hakkı bulunmamaktadır. Bazı çivi yazılı belgeler, yetişkinleri evlat edinmenin mümkün olduğunu, bu nedenle bazı yaşlıların onlara bakması ve cenaze törenlerini gerçekleştirmesi için bir yetişkini evlat edindiğini göstermekteydi¹⁷². Evlat edinme eski çağlardan beri mevcuttu ve evlat edinme, evlat edinen ile evlat edinilen arasında kan bağına çok benzer bir bağ oluşturmazdı.

Ancak İslam geldikten sonra evlat edinme, soyların karışması nedeniyle yasaklanmış, dolayısıyla bir çocuğun gerçek babasından başka birine atfedilmesi yasaklanmıştır. Bunun için Irak yasa koyucu ilhak sistemini İslam hukukunun belirlediği koşullar altında oluşturmuştur¹⁷³.

Irak yasa koyucusu, çocukların suça sürüklenme riski altında olmalarını öngörerek veya suça sürüklenmelerini önlemek amacıyla arka arkaya çeşitli yasalar çıkarmıştır. Bu gelişim şu aşamalarla özetlenebilir: İlk olarak, 1955 tarihli 44 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu kabul edildi ve 20 Nisan 1955 tarihli 3603 sayılı Irak Resmî Gazete’de yayımlandı. Daha sonra, bu Kanun 1962 tarihli 11 sayılı Kanun ile değiştirildi ve yürürlükten kaldırıldı. Ardından 1972 tarihli 64 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu çıkarılarak önceki kanunun geçersiz olduğu bildirildi. Son olarak ise 1983 tarihli 76 Irak Çocuk Esirgeme Kanunu yürürlüğe girmiştir¹⁷⁴.

1955 tarihli 44 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu 37 ila 42. maddeleri arasında ilhak edinme hükümlerini detaylı bir şekilde düzenlemiştir; daha sonra bu düzenlemenin yerini 1962 tarihli 11 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu almıştır. 1962 tarihli Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 62 uyarınca ilhak edinme başvurusunda bulunabilmek için en az yedi yıllık evli olmak, yaş aralığı olarak da 30 yaşından küçük ve 50 yaşından büyük olmaması şart koşulmuştur.

¹⁷¹Badriya Abdullah Al-Hazan (2022). Mezopotamya ve Mısır’daki Evlat Edinme Sistemi.Yüksek Lisans Tezi. Suudi Arabistan: Kral Saud Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, s. 27.

¹⁷²Amer Süleyman (1977). Eski Irak’ta Hukuk, Karşılaştırmalı Bir Tarihsel Hukuk Çalışması, Musul: Dar Al-Kutub Yayınevi, s. 263.

¹⁷³Ahmet El-Hüseyni (tarihsiz). İnsan Yapımı Kanunlar ve İslam Hukuku Arasında Bilinmeyen Ebeveyn Çocuğu. Sosyal Forum Web Sitesinde Yayımlanan Bir Makale, <https-2://www.startimes.com/?t=23257975> /(Erişim Tarihi 13.09.2023).

¹⁷⁴Akrem Zade Al-Kurdi (2023). Çocuk Esirgeme Kanunundaki Çocuklarla İlgili Hükümleri, 1.Baskı, Bağdat: Hukuk Kütüphanesi Yayınları, s. 104.

1972 yılında 64 sayılı yeni bir Irak Çocuk Esirgeme Kanunu kabul edilmiştir. Bu Kanun'da, sadece nesebi bilinmeyen çocukları değil artık öksüz çocukları da kapsayan ilhak edinme konusuna da yer verilmiştir. Ayrıca, ilhak edinilen çocuğun biyolojik babasının daha sonra ortaya çıkması durumuna da çözüm getirilmiştir. Bu durumda baba çocuğun kendisine ait olduğunu kanıtlaması halinde çocuğun kendisine teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun ardından 1983 tarihli 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu yürürlüğe girmiştir.

1983 tarihli 76 Irak Çocuk Esirgeme Kanunu, önceki kanunlarda bulunmayan özellikler ve niteliklerle düzenlenmiştir. Çünkü bu özellikler bu alandaki modern bir yenilik olarak kabul edilmektedir. Bu kanunun amacı, çocukların suça karışmadan önce karışabilecekleri olası suç tiplerinin tespit ederek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Böylece, çocukların suça sürüklenmesi engellenerek sorunlu davranışların daha da karmaşık hale gelmesinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

1.3. Irak Medeni Kanunda İlhak Edinmenin Yeri

2005 yılında kabul edilen Irak Anayasası m. 18/2 uyarınca, bir Iraklı baba veya anneden doğan herkesin Iraklı olarak kabul edileceği belirtmektedir. Irak Anayasası m. 29/1 uyarınca, devletin annelik, çocukluk ve yaşlılığın korunmasını sağlama, çocuklara bakım sağlama ve yeteneklerini geliştirmeleri için uygun koşullar sağlama taahhüdünü içermektedir. Aynı maddeye göre çocuklar, ebeveynleri tarafından yetiştirilme, bakım ve eğitim alma haklarına sahiptir; ebeveynlerin de çocukları üzerinde hakları vardır.

Irak Anayasası m. 34 uyarınca, eğitim, toplumun ilerlemesi için önemli bir faktör olarak vurgulamakta ve ilköğretimin zorunlu olduğu belirtmektedir; ayrıca okuma yazma bilmeme sorununu çözmek için kararlı olduklarını ifade edilmektedir. Anayasanın 30. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, devlet birey ve aileye yönelik sosyal ve sağlık sigortasını sağlamak ve temel bileşenlerini temin etmekle yükümlüdür, özellikle çocuklar ve kadınlar için bu hizmetleri sağlaması gerekir. Aynı maddede yaşlılar, engelliler, evsizler, öksüzler gibi sosyal ve sağlık güvencesi gereksinimi olan gruplara da vurgu yapılmıştır.

1925 tarihli Irak Medeni Kanunu insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen, bireylerin mali ve kişisel hukuki bağlarını düzenleyen özel hukukun en önemli dallarından biridir.

1935 tarihli Irak Medeni Kanunu'nun içeriği, 1935 yılında hukukçulardan oluşan bir komite tarafından düzenlenmiştir tarih yazılması gerekir. Komiteye, Mısırlı bilim adamı Abdul Razak Ahmed Al-Sanhori başkanlık etmiştir. Kendisi aynı zamanda 1943 yılında Mısır Medeni Kanun Mevzuat Komitesi'ne başkanlık etmiştir¹⁷⁵.

1925 tarihli Irak Medeni Kanunu insan haklarına ve temel özgürlüklere esas aldığı için gelişmiş yasalardan biri olarak kabul edilmekte, bir giriş ve on bölümden oluşmaktadır. Irak hukukunda, temel hukuk kaynakları şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1) Yasama yoluyla çıkarılan kanunlar (Tşşri).
- 2) Teamül, örf, adet kuralları.
- 3) İslam Şeriatı 'nın temel ilkeleri.
- 4) Adalet ve hakkaniyetin genel kuralları.

Ayrıca, yargının kararları, Irak'taki ve kanunları Irak'a benzeyen Arap ülkelerindeki hukukçuların görüşleriyle temsil edilen, hakimin kararları belirlemek için kullanabileceği yorumlayıcı kaynaklar da bulunmaktadır.

Yürürlükteki 1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu her türden mali işlemi kapsamaktadır; ayrıca alacaklı ile borçlu arasındaki şahsi ilişkileri de düzenlemektedir. Bu ilişkiler sözleşmeden, iradeden, fiilden veya kanundan doğabilir¹⁷⁶.

1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu aynı zamanda aynı hakları da düzenlemektedir. Aynı haklar (Mutlak Değer Hakları), kişilerin doğrudan bir eşya üzerindeki yetkileridir; bu haklar arasında mülkiyet hakkı kullanma, yararlanma, tasarrufta bulunma, intifa hakkı, oturma hakkı ve yükleme hakkı bulunmaktadır.

1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu evlilik, boşanma, nafaka, miras, vasiyetname, soy bağı gibi bireyin ailesiyle olan ilişkilerini düzenleyen kişisel durumunu içermektedir. Bu konular dünyanın birçok ülkesinde medeni kanunlarla düzenlenirken, Irak ve bazı Arap ülkelerinde kişisel statü bağları İslam şeriat hükümlerine tabidir.

1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu medeni ve ticari ilişkileri düzenlemeyi ve günlük işlemler için yasal bir çerçeve sağlamayı amaçlar; 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu ise, İslam hukukuna uygun olarak kişisel ve aile ilişkilerini düzenlemeye ele alır. Her ikisi de bireylerin yaşamın çeşitli alanlarındaki haklarını sağlamak ve korumak açısından önemlidir.

¹⁷⁵Abdul mecid hakim (2019). Irak Medeni Hukukunun Açıklaması 2. kısmı, 1. Baskı, Bağdat: Al-Ahlia Kitabevi, s. 32.

¹⁷⁶Abdul mecid hakim, 2019, **a.g.k.**, s. 45: Abdulaziz Muhimir Abdul Hadi (1997). İslam Hukuku ile Uluslararası Hukuk Arasında Çocuk Hakları, 1.Baskı, Kuveyt Üniversite Yayınları, s. 44.

1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu aile meselelerini düzenleyen kanundur. Bu kanun evlilik, boşanma, nafaka, çocuğun velayeti, miras ve diğer aile konularına ilişkin çeşitli hükümler içermektedir.

1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 1/1 uyarınca, bu kanundaki hükümler, metinlerin şekli veya içeriği ne olursa olsun, tüm konulara uygulanır. 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 1/2 uyarınca, eğer uygulanabilecek bir metin yoksa, en uygun İslam şeriatı esaslarına göre hüküm verilir. 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 1/3 uyarınca, mahkemeler, bu kanundaki hükümlerin uygulanmasında, Irak'taki ve diğer İslam ülkelerindeki İslam dini içtihatçıları ve fıkıhçıların görüşlerine başvurabilirler.

1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu çocukların haklarını korumayı ve refahlarını sağlamayı amaçlar. Bu bağlamda, kanunda çocuklara ilişkin düzenlenen bazı temel hususlar şunlardır¹⁷⁷:

- 1) Velayet hakkı: Kişisel Durum Kanunu, boşanma veya ebeveynlerin ayrılması durumunda çocuğun velayetinin kimde olacağını belirler ve bu kararlar çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak verilir.
- 2) Nafaka: Kanunca, ebeveynler çocuklarını desteklemekle yükümlüdür. Boşanma durumunda genellikle baba, çocuğun geçim masraflarını, eğitim ve sağlık hizmetlerini de içeren nafakayı sağlamakla sorumludur.
- 3) Vesayet: Baba genellikle çocuğun doğal vasisidir ve çocuğun eğitimi, yetiştirilmesi gibi önemli kararları alma yetkisine sahiptir. Baba görevini yerine getiremezse, çocukların işlerini yürütmek üzere bir vasi atanabilir; bu da mahkeme tarafından belirlenebilir.

1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu çocukların ilhak edinmesine ilişkin özel bir bölüm içermemektedir, bu da çocukların haklarının korunması açısından önemli bir eksiklik olarak görülebilir. İlhak edilme hükümleri, zor durumda olan veya tehlikeye maruz kalabilecek çocukları korumayı amaçlayan kapsamlı bir yasal çerçeve sağlayarak, onların hayatlarının çeşitli yönlerini ele alan Çocuk Esirgeme Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ailelerinin olmadığı veya ebeveynlerinin bilinmediği durumlarda çocuklara bakım, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanması dahil olmak üzere tam bakım

¹⁷⁷Muhammet Hasan Kaşkul & Abbas Al -Aboudi (2011). 1959 Tarihli 188 Sayılı Kişisel Durum Kanunu ve Değişikliklerini Açıklanması, 2.Baskı, Bağdat: Hukuk Kitabevi, s. 200.

ve koruma sağlamayı amaçlamaktadır. Çocukların ilhak edilmesine ilişkin hükümler, 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nda düzenlenmiştir. Çünkü bu özel gruplarla ilgilenmek ve onların haklarını güvence altına almak için en uygun çerçevedir.

2. HUKUKİ NİTELİĞİ

Irak'ta çocukların ilhak edinme sisteminin hukuki niteliği, her iki taraf için yasayla belirlenen şartlara göre görevli mahkemelerce verilen bir yargı kararı şeklindedir. İlk Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nun kabulünden beri, ilhak edinme yalnızca yargı kararıyla doğan bir ilişki olarak düzenlenmiştir. İlhak edinmenin bir karar şeklinde verilmesi doğrudan yargı denetimi ve gözetimine tabi olmasını sağlamaktadır¹⁷⁸.

1980 tarihli 126 sayılı Irak Sosyal Bakım Kanunu m. 29 uyarınca, öksüzlerin ve nesebi bilinmeyen çocukların Devlet Evlerinde veya alternatif bir ailede bakıma alınabileceğini belirtmektedir. Ayrıca 1986 tarihli 5 sayılı Irak Devlet Evleri Yönetmeliği, bu çocukların yiyecek, giyecek, günlük harcamalar ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasını güvence altına almaktadır¹⁷⁹.

1980 tarihli 78 sayılı Irak Çocukların Bakımı Kanunu reşit oluncaya kadar çocukların ihtiyaçlarını düzenleyen önemli yasalardan biridir. Bu kanunun hükümleri, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklara yöneliktir. Ayrıca, 1980 tarihli 78 sayılı Irak Çocukların Bakımı Kanunu kapsamınca ana-babası bilinmeyen veya öksüz çocuklar için özel veya aileye ilhak edinmeyle ilgili hükümler içermediği de anlaşılmaktadır.

1983 tarihli 76 sayılı yeni Irak Çocuk Esirgeme Kanunu, küçüklerin ilhak edilmesiyle ilgili hükümleri 39 ila 46. maddeler arasında düzenlemiştir. Ayrıca, nesebi bilinmeyen çocuklar ve öksüzler için geniş kapsamlı düzenlemeler getirmiştir, onların durumlarını yasal çerçevede belirleyerek hüküm altına almıştır. Kanun, suç işlemeyen önce ve sonra çocukları korumayı amaçlayan yasal düzenlemeler getirmiştir¹⁸⁰. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 3'te çocuk tanımı dokuz yaşını doldurmamış olan bireyleri kapsar. Yasa koyucu, hukuka aykırı davranışların işlenmesi durumunda çocukları korumayı amaçlamakta ve onları suç işlemekten alıkoyan, koruyan ve zarar verenlerden uzak tutan tedbirler almaktadır¹⁸¹.

¹⁷⁸Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 105.

¹⁷⁹Şaima Yaser Abdul Hüseyin (2023). Çocukların İlhak Edilmesine İlişkin Yasal Düzenleme Sorunları. ZinKar Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Sürdürülebilir Çalışmalar Dergisi, 5(1), s. 1873.

¹⁸⁰1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 3/1.

¹⁸¹Avad Hüseyin Al-Obidi (2012). 1983 Tarihli 76 Sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu'nun Açıklaması, 1.Baskı

3. İLHAK EDİNMENİN BENZER KURUMLARDAN FARKI

3.1. Evlat Edinmeden Farkı

Evlat edinme, kan bağı bulunmayan bireyler arasında hukuki bir ilişki kurarak nesep oluşturan bir işlem olarak tanımlanır¹⁸². Uluslararası mevzuatlarda da bilinen bu işlem, bir kişinin kendi soyundan olmayan bir çocuğu sahiplenmesine olanak tanır ve bu çocuk artık evlat edinen kişiye ait kabul edilir, biyolojik ebeveynine ait değildir¹⁸³.

Evlat edinme, gerçek bir akrabalık ilişkisi olmaksızın kurulan ve yalnızca hukuki bir bağ içeren bir süreç olarak da nitelendirilebilir¹⁸⁴.

İlhak edinme ise, çocuğun biyolojik ebeveyni bilinse bile, çocuğun menfaatleri ve ailenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bir ailenin himayesine verilmesini ifade eder. Burada amaç, insani bir ihtiyacı karşılamak ve çocuğun gelişimi için en uygun ortamı sağlamaktır, ancak çocuğun soyadı değiştirilmez.

Evlat edinme her türlü çocuk için geçerlidir, ancak ilhak edinme nesebi bilinmeyen veya öksüz durumda olan çocukları kapsar¹⁸⁵.

Evlat edinme sözleşmesi, bazı ülkelerde tek bir kişi veya eşler tarafından yapılabilirken, ilhak edinme genellikle eşlerle sınırlıdır. Yani evlilik müessesesi içerisinde olan eşleri kapsamaktadır. Evlat edinilen çocuk, belirli şartlara göre miras hakkına sahiptir. Örneğin, Irak'ta ilhak edinme durumunda, çocuğa miras hakkı verilmeyebilir, ancak genellikle mirastan belirli bir pay (üçte bir) ayrılabilir¹⁸⁶.

3.2. Velayetten Farkı

Irak Kanunu, velayeti çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarının yasal olarak sorumluluğunu üstlenen veya kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğine sahip olmayanların geçimini sağlamakla yükümlü olan kişilere vermiştir. Fıkıh ilmi ise bu tanımdan uzaklaşmamış,

,Musul: Arap Nesil Yayınevi, s. 89; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 115.

¹⁸²Fuad Abdul Munim Riyad & Samya Raşid (1998). Kanunlar İhtilafı, Yargı Yetkisi Ve Yabancı Kararların Etkileri. Kahire: Arap Rönesans Yayınevi, s. 258.

¹⁸³Abdulaziz Muhimir Abdul Hadi, 1997, **a.g.k.**, s. 55.

¹⁸⁴Mansour Mustafa Mansour (1957). Kanunlar Çatışması-Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Anılar.

Mısır: Dar Al Maaref Yayıncılık, s. 242; Muhyiddin Abdulvahab, 1959, **a.g.k.**, s. 17.

¹⁸⁵Mona Muhammet Kazım Al-Hazraji (2005). Nesebi Bilinmeyen Çocukların Hukuku ve Fıkıh Durumu. Yüksek Lisans Tezi.Bağdat: Al-Nahrin Üniversitesi ,Hukuk Fakültesi, s. 130.

¹⁸⁶Galip Ali Al-Daoudi (1983). Çocuk Esirgeme Kanunu, Vatandaşlık Kanunu ve Kişisel Durum Kanununda Evlat Edinme ve İlhak Edinme Yasal Etkileri. Mukayeseli Hukuk Dergisi'ne Sunulmuş Bir Çalışma, 10(15) , s. 29.

çocukların bakımını üstlenmek, onları eğitmek ve belirli bir süre içinde sorumluluklarını yerine getirmek, bu görevi yerine getirmeye hak kazananların sorumluluğudur¹⁸⁷.

Irak yasa koyucusu, velayeti bir çocuğun yetiştirilmesi ve yasal işlerinin belirli kişiler tarafından yönetilmesi veya kendi işlerini yürütemeyenlerin korunması ve en uygun şekilde yetiştirilmesi olarak tanımlamıştır. İlhak edinme sistemi ile velayet arasındaki bir benzerlik noktası ise her ebeveynin çocuğu sağlıklı bir şekilde yetiştirmeye, çocuğun geçimini, bakımını ve velayetini en uygun şekilde sağlamaya kararlı olması gerekliliğidir. İlhak talebinde bulunan her bir çift ve velayet görevini üstlenen kişinin taşıması gereken bazı şartlarda benzerlik bulunmaktadır, Örneğin her iki durumda da eşlerin on sekiz yaşı doldurmuş olmaları ve çocuk yetiştirme konusunda yeterli imkanlara sahip olmaları gerekmektedir¹⁸⁸.

Velayet ve ilhak edinme sistemi, her ikisinin de çocukların bakımını ve korunmasını amaçladığı benzerliklerle dikkat çeker. Velayet bağlamında, veli ile evlat arasında gerçek bir bağ vardır çünkü velayet ya biyolojik anne/babaya ya da mahkeme tarafından belirlenen evlatlık çocuğun yakınlarına aittir. İlhakta ise, gerçek bir aile bağı yoktur; çocuğu belirli nedenlerle yasal olarak bir aileye bağlayan bir soy bağıdır. Velayet konusunda karar veren makam farklılık gösterir çünkü Kişisel Durum Mahkemesi yargıcı anne/babadan biri için karar verirken, ilhak durumunda yalnızca çocuk mahkemesi yargıcı gerektiğinde karar verir. Çocuğun bir aileye ilhak edilmesi için gerekli şartlar sağlanmalıdır¹⁸⁹.

4. DEVLET EVLERİ KURUMU (ÇOCUK BAKIM EVLERİ)

Devlet Evlerinin, on sekiz yaşının altındaki ebeveynlerini kaybeden veya nesebi bilinmeyen çocuklara bakmak amacıyla devlet ve bazı hayır kurumları tarafından finanse edilen ve yönetilen devlet kurumları olduğu bilinmektedir.

Ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin ölmüş veya ebeveynlerinin kaybı nedeniyle aile birliği bölünmesi durumundan mustarip olan erkek veya kız çocuğun, on sekiz yaşına gelene kadar bakımına adanmış sosyal ve ikamet kurumlarıdır¹⁹⁰.

¹⁸⁷Muhammet Hasan Kaşkul/Abbas Al –Aboudi, 2011, **a.g.k.**, s. 229.

¹⁸⁸Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1876.

¹⁸⁹Faruk Abdullah Kerim (2004). 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu ve Değişikliklerinin (Evlilik ve Sonuçları, Boşanma, Akrabalık Hakları) Açıklanmasında Arabulucu, Süleymaniye: Anma Kütüphanesi Yayınları, s. 263.

¹⁹⁰Muhammet Kazi Sabbar Al-kaisi (2000). Nesebi Bilinmeyen Çocuklar ve Öksüzler Arasında Sosyal Damgalanma ve Sosyal Benlik Kavramı. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, s. 18.

Devlet Evleri, yaşı on sekizi aşmayan, ailevi sorunları olan veya ölüm, engellilik, tutukluluk, hapis, kayıp veya çalışma engelliği nedeniyle ebeveynlerinden birini veya her ikisini kaybedenlere bakmakla yükümlüdür¹⁹¹. Aynı zamanda bu evlere, yetkili mahkemenin kararı ile nesebi bilinmeyen çocukların da kısa veya uzun bir süre yerleştirilmesi, söz konusudur¹⁹².

Başlangıçta anne ve babadan sonra çocuğun sorumluluğu büyükanne ve büyükbabalara aittir. Ancak büyükanne ve büyükbaba, çocuğa bakamayacak durumdaysa ve bu mahkeme aracılığıyla kanıtlanırsa bu sorumlulukları sona erer. Irak genelinde farklı illerde 23 tane olmak üzere çocuk sığınma kurumuna tahsis edilen Devlet Evleri bulunmaktadır¹⁹³. Devlet Evleri Yönetmeliği m. 4'ta Devlet Evleri üç farklı türde olabilir;

- 1) Bebekler İçin Devlet Evleri: Bu tür evler, bebeklikten dört yaşına kadar olan çocukların bakımı için kurulmuştur.
- 2) Çocuklar İçin Devlet Evleri: Beş yaşından on iki yaşına kadar olan çocuklara yönelik kurulan bu evlerdir.
- 3) Genç Yetişkinler İçin Devlet Evleri: On üç yaşından on sekiz yaşına kadar gençlere bakım sağlayan evlerdir. Genç erkek ve kızlar, hazırlık veya mesleki eğitimlerini tamamlayana kadar bu evlerde kalabilirler ve bir yıl daha uzatma imkanına sahiptirler¹⁹⁴.

4.1. Devlet Evleri Kurumunun Varlık Sebebi

Devlet Evleri, çocuklar ve gençler için bir ortam sağlamayı amaçlar. Bu çocuklar, aile içi sorunlar veya ebeveyn kaybı gibi zor durumlar yaşamışlardır. Onlara kaybettikleri aile sıcaklığını yeniden hissettirmeyi ve olumsuz etkenlerden uzak tutmayı hedefler. Bu evler, sosyal, psikolojik, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için organize edilmiş programlar sunar. Ayrıca, çocukların davranış kalıplarını geliştirir, toplumsal bağlarını pekiştirir ve gerekli rollerini yerine getirmelerini sağlayacak faaliyetler düzenler¹⁹⁵.

¹⁹¹Sakhr Ahmed Nassif (2023). Soylu Soyunun İlhak Edilmesinde Kişisel Durum Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemelerinin Prosedürleri. Diyala Üniversitesi Hukuk Fakültesi Enstitü Dergisi, 15(5), s. 460.

¹⁹²1986 tarihli Devlet Evleri Yönetmeliği'nin m. 2.

¹⁹³Amal Muhammet Ahmet Al-Muhanna (1998). Devlet Evlerinden Yararlananlar İçin Gerçeklik ve Hırs Arasında Sosyal Bakımı. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, s. 181; Souad Rady (2016). Nesebi Bilinmeyen Çocuklar İçin Sosyal Bakım, Bir Sosyal Bakım Kurumunda Saha Çalışması. Eğitim ve Psikolojik Araştırma Dergisi, 16(50), s. 25.

¹⁹⁴1986 tarihli 5 sayılı Devlet Evleri Yönetmeliğinin m. 4.

¹⁹⁵İkbal Muhammet El Beşir (1981). Sosyal Hizmetler ve Çocuk Bakımı Alanı. İskenderiye: Modern Üniversite Yayınevi, s. 63; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 480.

Sosyal Bakım Kanunu m. 40 uyarınca, yasa koyucu, bu evlerin çocuklar için çeşitli faaliyetler düzenlemek ve ilgili bakanlık ve makamlarla iş birliği yapmakla yükümlü olduğunu beyan etmektedir¹⁹⁶.

4.2. Çocuğun Devlet Evleri Kurumu ile İlişkisinin Kesilmesi

Çocuğun Devlet Evleri ile ilişkisinin kesilmesinde bazı şartlar aranmaktadır;

- 1) Devlet evlerine alınmasını gerektiren sebeplerin ortadan kalkması veya yetkili sosyal araştırma kurumunun onayı ile vasisinin yazılı talepte bulunması.
- 2) Çocuğun kanuna uygun olarak bir aileye ilhak edilmesi.
- 3) Çocuğun on sekiz yaşını doldurmuş olması halinde.

5. İLHAK EDİNMENİN ŞARTLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

5.1. İlhak Edinmenin Şartları

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 hem ilhak edinen aile hem de ilhak edinilecek çocuk için belirli şartları öngörmektedir. Bu şartların karşılanması, çocuğun güvenliği ve refahı için kritik öneme sahiptir. Bunun için çocuk ve eşlerin bakımından şartları ayrı ayrı açıklanacaktır.

5.1.1. İlhak Edilen Çocuk Bakımından

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 3/1 uyarınca, çocuğa yönelik şartını tanımladığı şekliyle, ilhak edilmesi gerekenin dokuz yaşını doldurmamış olması (dokuz yaşından büyük çocuğun ilhakı Kanun çerçevesinde kabul edilebilir değildir.) gerekmektedir¹⁹⁷. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39'a göre çocuğun her iki ebeveyninin ölmüş olması(öksüz) veya nesebi bilinmeyen olması gerekmektedir.

Aşağıdaki hallerde çocuğun ilhak edilmesi mümkün değildir¹⁹⁸:

- 1) Annesi ya da babasından birinin yaşıyor/sağ olması.
- 2) Nesebinin belli olması.

¹⁹⁶Selam Abdel Zehra Al-Fetlevi & Angam Mahmud Şakir Al-Kafaci (2019). Koruyucu Aile İçin Hukuk Sistemi. Babylon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Al-Muhakak Hukuk ve Siyasal Bilimler Dergisi, 11(2), s.140.

¹⁹⁷Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 478.

¹⁹⁸Muhammet Adel Abdul Karim Hasan (2013). Nesebi Bilinmeyen Çocuğun Hükümleri. Yargı Enstitüsü Mezuniyet Gereksinimleri Kapsamında Sunulan Bir Araştırma, s. 54.

Irak'ta yasa koyucunun sadece hem annesini hem de babasını kaybetmiş çocukların ilhak edilmesine izin verdiği, ancak bu kuralın bazı durumlarda çocukların menfaatlerine zarar verebileceği belirtilmiştir. Örneğin, bir çocuğun babası öldüğünde anne tek başına çocuğun bakımını sağlayamayabilir. Ayrıca, ilhak edilebilecek çocukların yaş sınırının dokuz yaşında olması, bazı durumlarda çocukların menfaatlerini korumayı zorlaştırabilir. Bu yüzden, ilhak sistemine dahil olan çocukların yaş aralığının genişletilmesi için yasa koyucunun düzenleme yapması gerektiği düşünülmektedir.

5.1.2. İlhak Edinen Aile Bakımından

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39'da çocuğun ilhak edilmesini talep eden ailede sağlanması gereken şartları şöyle belirtmiştir. İlhak edinme talebinde bulunan eşlere yönelik ek bir şart bulunmaktadır. Bu şart eşlerin her ikisinin de akıl sağlığının yerinde olmasını gerektirmektedir. Yani eşlerden birinin veya her ikisinin de akıl sağlığı yetersiz olması halinde, çocuğun ilhak edinilmesi mümkün değildir. Akıl hastalığı olan ebeveynlerin, kendi kendilerine yeterince bakamadıkları için, çocuğa da gerekli bakım ve ilgiyi sağlayamayacakları düşünülür. Bu nedenle, çocuğun yararını gözetme amacıyla, ilhak edinme sürecinde ebeveynlerin akıl sağlığının da resmî bir sağlık raporu ile teyit edilmesi şart koşulmuştur. Mahkeme, ilhak edinme kararı vermeden önce, eşlerin akıl sağlığının yerinde olduğunu belirten resmî bir rapor talep etmektedir¹⁹⁹.

İlhak talebinde bulunanların Irak vatandaşlığına sahip olması gerekirken, Irak yasa koyucusunun vatandaşlığın türünden, yani doğrudan mı yoksa kazanılmış mı olduğundan bahsetmemesi, bu her iki vatandaşlık türünün de kabul edilebilir olduğu anlamına gelmektedir²⁰⁰. Eşlerin vatandaşlığı, kimlik belgeleriyle doğrulanır. Yasa koyucu, ilhak talebinde bulunanların vatandaşlığı konusuna özellikle önem vermiştir. Bunun nedeni, hem nesebi bilinmeyen ve öksüz çocukların korunmasını sağlamak hem de deneme süresi bitene kadar ilhak edinen aile ve çocuğun izlenip takip edilebilmesini garanti altına almaktır.

Irak yasa koyucusunun çocuk ilhak talebinde eşlerin birlikte talepte bulunması gerektiğini şart koşması, bu talebin evlilik çerçevesinde olmasını ve evlilik ilişkisinde süreklilik ve istikrar hali bulunması gerekliliğine dayanmaktadır. Daha önce yürürlükten kaldırılan 1972 tarihli 64 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu 55. maddesi uyarınca,

¹⁹⁹Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 552; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 108.

²⁰⁰Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 60; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 478.

eşlerin ilhak talebinde bulunabilmeleri için yedi yıllık bir süre evli olmaları gerektiği öngörülmüştür. Değiştirilen yeni yasada evlilik için gereken bir süre belirtilmemiştir; ancak uygulamada bu konuya açıklık getiren bazı kararlara rastlanmaktadır²⁰¹.

Irak yasa koyucu, eşlerin üreme yeteneğine sahip olup olmadıklarını ve çocuk sahibi olup olmadıklarını belirtmemiştir. Aynı çocuğa birden fazla ilhak talebinde bulunması söz konusu olabilir, böyle durumlarda hakim, çocuğun üstün yararına göre karar vermektedir²⁰².

Belirtilen koşullar arasında eşlerin çocuğun masraflarını karşılayabiliyor olması gerekmektedir. Bu durum eşlerin maddi gücüne bağlıdır ve fonksiyonel gelirin varlığı belgelenmektedir. Eşlerin, çocuğu yetiştirme sorumluluğunu üstlenebilecek düzeyde olmaları gerekmektedir. Bu şart, mahkemenin doğrulayabileceği mali yeterlilik ile sağlanır; örneğin, düzenli bir iş geliriye sahip olmaları gerekmektedir.

Irak yasa koyucusu, Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39'da , çocukların sömürüye, tecavüze, dilenmeye karşı savunmasız olması ve insan organı ticareti suçlarına maruz kalması nedeniyle ilhak isteyenlerin iyi niyetli olması gerektiğini şart koşmuştur. Bu durumu doğrulamanın imkansız olduğu kanaatinde olanlar bulunmaktadır, ancak bu durum ispatlanırken mahkeme makamlarının gözlem ve incelemelerinin yanı sıra hakimnin görüşü de önemli görülmektedir. Ayrıca eşlerin iyi hal ve davranışlarıyla tanınmaları, mahkemenin bunu tanık isteyerek doğrulaması gerekmektedir.

İlhak başvurusunda bulunan eşlerin, Irak'ta ikamet etmeleri şartı aranmamaktadır. Ancak çocuğun yurt dışında ikamet eden eşlere ilhak edilmesi durumunda, başvuruyu her iki eşin bizzat yapması gerekliliği gibi bazı zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, eşlerin yurt dışında ikamet etmeleri halinde, sosyal hizmet uzmanının ilk altı ay boyunca takibini yapması gibi şartlar da yerine getirilememektedir. Bu tür sorunlar, ilhak talebinde

²⁰¹Dohuk Mahkemesi'nin 3/İlhak Etme/1999 sayılı kararında, iki yıldır evli olan bir çiftin, Dohuk Devlet Hastanesi'nde yatan bir kız çocuğunu ilhak etmek için talepte bulunduğu, aynı tarihte başka yedi yıldır evli bir çift tarafından da talepte bulunduğu belirtildi. Mahkeme, iki yıldır evli olan eşlerin talebinin reddedilmesine, yedi yıldır evli olan eşlerin ise daha hak sahibi oldukları ve çocuk menfaatlerinin daha iyi gözetildiği gerekçesiyle kabulüne karar vermiştir.

²⁰²Dohuk Mahkemesi'nin 29.03.1998 tarih 1/İlhak Etme/1998 sayılı kararında belirtilmiştir; 5 çocuğu olan bir çift başvuru yaparken, aynı zamanda çocuğu olmayan bir çift de aynı çocuk için başvuruda bulundu. Hâkim, çocuklu olan eşlerin talebinin reddine, çocuğu olmayan eşlerin talebinin kabulüne karar verdi. Hâkim, çocuğun menfaatinin hangi tarafta en iyi şekilde karşılanacağına karar vermiştir.

bulunanların en azından deneme süreci boyunca Irak'ta bulunmaları ve ardından çocuğu yanlarına almalarıyla çözülebilir²⁰³.

Son olarak, Irak yasa koyucusunun bazı Arap ülkelerinde geçerli olan yasa hükümlerindeki gibi²⁰⁴ eşlerin dini hakkında herhangi bir şart koşmamıştır. Yasa koyucunun bu yaklaşımı benimseyerek, ilhak edinme sürecini basitleştirmeyi ve bu süreci teşvik etmeyi amaçladığı düşünülmektedir²⁰⁵.

5.2. İlhak Edinmenin Yükümlülükleri

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 43 uyarınca, ilhak isteyenlerin yükümlülüklerini içermektedir. Eşlerin çocuğu yetiştirme ve bakımını üstlenme yükümlülüğü, sadece fiziksel olarak büyümesi ve gelişimle sınırlı değildir; aksine daha geniş bir kapsama sahiptir. Bir çocuğun yaşamının her aşamasında ihtiyaç duyduğu konuları kapsar; fiziksel, entelektüel ve psikolojik açıdan destek sağlamayı içerir²⁰⁶. Eşler, çocuğun eğitimini güvence altına alarak yeteneklerini geliştirmesine, seviyesini yükseltmesine ve kişiliğini, zihinsel ve fiziksel kapasitelerini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır. Bu konu, 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nda açıkça belirtilmemiş olsa da, çocuğun ilhak edilme sürecinde karşılaşılan açık sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir²⁰⁷.

Kız çocuk evlenene veya çalışma imkanı sağlayacak noktaya gelene kadar, erkek çocuk para kazanmaya başlayana kadar ebeveynleri onlara bakmak ve onların harcamalarını karşılamakla yükümlüdür. Eğer maddi imkanlar yetersizse veya çocuk öğrenci ise, eğitimlerini tamamlayınca kadar eşler harcamalarını karşılamak zorundadır. Herhangi bir engeli olan bireyler, para kazanmaya başlayana kadar bu destek devam etmelidir²⁰⁸. Bu haklar, 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 59 kapsamında çocukların babaları üzerindeki haklarıyla aynıdır²⁰⁹.

²⁰³Baraa Munzir Kamal Abdullatif (2009). Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nda Ceza Politikası, 1.Baskı, Amman: Hamed Yayınevi, s. 65; Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 553.

²⁰⁴Ürdün'deki 2013 tarihli İlhak Edinme Talimatlarının m. 4/2 uyarınca: "Eğer Çocuk Müslümansa, İlhak talep edenlerin de Müslüman olması şartı aranır." Mısır Çocuk Yasası'nın 126 sayılı 2008 tarihli Uygulama Tüzüğü'nün m. 89/2 uyarınca : "Ailenin dini, çocuğun diniyle aynı olmalıdır".

²⁰⁵Abdul Karim Fatih Musa (2010). Yetişkinler ve Küçükler Kavramı ve Irak Hukukundaki Temsilcileri. Bağdat: Üçüncü Sınıf Hâkimliğe Terfi Şartları Kapsamında Yüksek Yargı Kuruluna Sunulan Bir Araştırma, s. 32; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 116; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 479.

²⁰⁶Baraa Munzir Kamal Abdullatif, 2009, **a.g.k.**, s. 75; Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 558.

²⁰⁷Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1889; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 132.

²⁰⁸Avad Hüseyin Yasin Al-Obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 92; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 133.

²⁰⁹1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 59/1: Eğer oğlun parası yoksa, fakir, harcama ve kazanmaya gücü yetmeyen biri olmadıkça, nafakası babasına aittir. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 59/2 : Çocukların nafakası, kız evleninceye ve erkek çocuk, yani erkek çocuk, ilim

Çocuğa ilhak talebinde bulunan eşlerin, mirasçılarına üçte bir oranında vasiyet²¹⁰ etme hakkı vardır. Bu vasiyet, çocuğun miras hakkını etkilememektedir. Irak yasa koyucusu tarafından belirlenen vasiyet zorunluluğu vardır ve eşler bu vasiyeti iptal etme veya sonlandırma yetkisine sahip değildir²¹¹.

İlhak başvurusunda bulunan kişinin vasiyeti, Kişisel Durum Mahkemesi tarafından onaylanır ve ardından bir kopyası çocuk mahkemesi'ne gönderilir. Hakimin onayının ardından vasiyetin yerine getirilmesi için Çocuklar Fonu Departmanı'na iletilir. Bu taahhüt, çocuğun maddi güvencesini sağlamanın yanı sıra diğer haklarını da garanti altına almaktadır ve Irak kanunu tarafından çocuğun haklarının korunması için olumlu bir adımdır²¹².

Irak yasa koyucusunun eşleri çocuk için vasiyet yapmaya zorunlu kılma yaklaşımı, Arap kanunları içinde ilhak edinenler ve ilhak edinilenler arasında mirasa izin veren tek kanunun Irak kanunu olduğu iddiası ileri sürülmektedir. Ancak bu doğru değildir; Irak kanunu mirasa izin vermemektedir. Bunun yerine, ilhak talep edenlere mirasçı olarak belirli bir pay bırakma hakkı tanınmıştır²¹³.

6. İLHAK EDİNMENİN ŞEKLİ

6.1. İlhak Sürecinde Sosyal Araştırmacının Rolü

Sosyal araştırmacı, sosyal hizmet fakültesinden lisans veya yüksek lisans diploması sahibi olarak, edindiği bilgi ve becerileri kullanarak sosyal hizmet uzmanlarını yetiştirmek için enstitülerde veya ihtisas okullarında bilimsel ve teorik olarak donanımlı bir profesyoneldir. Bu uzmanlık alanında yararlanıcıları -ki bunlar bireyler, gruplar veya topluluklar olabilir- desteklemek için kazandığı bilgi ve deneyimi kullanır²¹⁴. Sosyal araştırmacının temel görevi, çeşitli sosyal konuları izlemek, ihtiyacı olanlara yardım etmek, psikolojik destek sağlamak ve bireylerin, grupların veya toplulukların sorunlarını

talebesi değilse, onun gibilerini elde edinceye kadar devam eder. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 59/3 : Kazanmaktan aciz olan büyük oğul, küçük oğul gibidir, para kazanamadığı müddetçe babası ona nafaka verebilir.

²¹⁰1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'nun m. 64'ta vasiyet şöyle tanımlanmıştır: "Vasiyet, mirasın ölümünden sonraki bir tasarruf olup karşılıksız olarak mülkiyet devrini ifade eder".

²¹¹1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu'nun m. 1108.

²¹²Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 554; Şukria Rahma Elrumili (2014). Nesebi Bilinmeyen Çocuklar İçin Aile Bakımı. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat: Bağdat Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, s. 54.

²¹³Ali Abdül Aali Al Asadi (2021). Evlilik ve Boşanma Etkileri, 1.Baskı, Bağdat: Hukuk kütüphanesi, s. 434; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 483.

²¹⁴Sosyal Gelişim Terimleri ve İlgili Bilimler Sözlüğü (1983). Arap Devletleri Birliği Genel Sekreterliği, Sosyal Hizmet Bölümü, s. 206.

çözmek için gereken yetkinliğe sahip olmasıdır. Özellikle çocuk mahkemelerinde ilhak talebinde bulunan ailelerle yaptığı çalışmalar gibi, sosyal bakım kurumlarında (Devlet Evleri gibi) ilhak süreçlerinde de önemli ve etkili bir rol oynamaktadır²¹⁵. Sosyal araştırmacı, Devlet Evlerinde çocukları kucaklayan bir role sahiptir:

- 1) Devlet evlerinde çocuklarla ilgili belirli bir kütüğün açılması, tüm belgelerin ve aylık raporların periyodik bir şekilde kaydedilmesi.
- 2) Devlet evlerinde çocukların davranışlarının, yaşlılarıyla iletişim ve uyumlarının gözlemlenmesi²¹⁶.
- 3) Çocuğun aileye ilhak edilmesi konusunun incelenmesi ve ilhak işleminden sonra çocuğun takibi.
- 4) Sosyal araştırmacının görevlerinden biri, çocuğun bakım evi ile ilişkisinin kesilmesi kanuna göre, bir aileye, ilhak edilmesi durumunda çocuk mahkemesi hakimine rapor sunmaktır²¹⁷.

Çocuğun aileye ilhak edilmesi işleminden sonra, Devlet Evlerindeki sosyal araştırmacının rolü sona erer ve çocuk mahkemesindeki görevi başlar. Araştırmacı, eşleri altı ay boyunca düzenli olarak ziyaret eder ve çocuğun aileyle yaşamak istediğini ve aldıkları bakımın niteliğini doğrular. Bu süreçte hazırladığı detaylı rapor, çocuk mahkemesi hakimi tarafından ilhak sürecinin temel dayanağı olarak kabul edilir ve hakim karar bu rapora göre şekillenir²¹⁸.

6.2. İlhak Öncesi Prosedürler

*“Eşler, öksüz veya nesebi bilinmeyen çocuğun da ilhak edilmesi için çocuk mahkemesine ortak başvuruda bulunabilirler...”*²¹⁹ Bu metinden anlaşıldığı üzere, eşler, öksüz ve nesebi bilinmeyen çocuğun ilhak talebinin kabul edildiğini not ettikleri yetkili mahkemeye bir dilekçe sunmaktadırlar. Irak yasa koyucusu, talep için herhangi bir özel şekil öngörmemiştir. İlhak edilmesi istenen çocuğun bulunduğu Devlet Evin adı yazılmakta, ardından çocuk mahkemesi, Devlet Evi’ne resmî bir şekilde tebligat göndererek hitap etmekte ve eşler gerekli belgeleri ilgili makamlara teslim etmektedir.

²¹⁵İkbal Muhammet El Beşir, 1981, **a.g.k.**, s. 67; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 122.

²¹⁶İhsan Muhammet El-Hasan & Bahija Ahmed Şahab (1990). Topluluk Hizmeti. Bağdat: Yüksek Öğrenim Basım, s. 461.

²¹⁷SBK m. 10/1.

²¹⁸Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 65.

²¹⁹ÇEK m. 39.

Irak yasa koyucu gerekli belgeleri açıklamamıştır, ancak Avukat Jumaa Saadoun kitabında belgelerden aşağıdaki şekilde bahsetmiştir:

- 1) Eşlerin medeni durumlarını ispatlayan kimlikleri.
- 2) Eşlerin Irak vatandaşlık belgesi.
- 3) Evlilik sözleşmesi(akdi/evlilik cüzdanı).
- 4) Ev tapusu veya kira kontratı.
- 5) Eşlerin çalışma belgesi ve toplam maaş.
- 6) Yetkili sağlık makamlarınca onaylanmış olmaları kaydıyla, eşlerin her ikisinin de akli dengesinin yerinde olduğunu ve bulaşıcı hastalıklardan korunduklarını gösteren sağlık raporları.
- 7) Eşlerin yerleşim yerindeki yetkiliden iyi hallerini kanıtlayan bir onay.

çocuk mahkemesi, gerekli belgeleri teslim ettikten sonra, ilhak talebinde bulunan eşler psikolojisini, uzman bir sosyal araştırmacıyı görevlendirerek incelemektedir. Sosyal araştırmacı, çifti evlerinde ziyaret eder ve gerekli koşulların ne ölçüde sağlandığı hakkında ayrıntılı bir rapor yazmaktadır. Çocuk mahkemesi hakimi raporu dikkate almakta, eğer bir eksiklik olduğunu öngörürse çifti ve onların saygınlıklarını ve toplumdaki statüsünü araştırması için birden fazla sosyal araştırmacı görevlendirmektedir.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40'ta belirtilen gerekli koşulların varlığını sağladıktan sonra, ilhak kararı altı aylık geçici bir süre için deneme amaçlı olarak verilmektedir. Sonra da altı ay daha uzatılabilmektedir. Bunun amacı, eşlerin çocuğu ilhak etmek istediklerinden ve çocuğun onlarla uyumunun ölçüsünden emin olmaktır. Ancak eşler isteklerini değiştirip çocuğu ilhak etmek istemezlerse veya ilgili mahkeme tarafınca çocuğun menfaatinin sağlanmadığı tespit edilirse²²⁰ ilhak kararı iptal edilmekte, çocuk Devlet Evlerine teslim edilmektedir²²¹.

6.3. İlhaka Müteakip Prosedürler

Daha önce belirtildiği gibi, ilhak kararı deneme amaçlı altı aylık geçici bir süre için verilmektedir. eşlerin isteğini doğrulamak ve gerekli şartları kontrol etmek için bu karara

²²⁰Bu, Yargıtay'ın 22.07.1990 tarih ve 80 / İkinci Genişletilmiş / 1990 sayılı Kararına göre Yargıtay Ceza Dairesi'nden İbrahim El-Muhtar(1998), 4.Bölüm. Bağdat, s. 9-19 ,Çocuğun ayrıcalıklılara dahil edilmesi talebinin Çocuk Esirgeme Kanunu'nun 41. ve 39. maddeleri hükümlerine göre Çingeneler olmaları, sağlıklı bir eğitim alma ihtimalleri konusunda güven vermemeleri.

²²¹Çocuk Esirgeme kanunun m. 41.

"ilk karar" adı verilmektedir. İkinci karar ise, eşlerin çocuğu ilhak etme isteklerini doğruladıktan, çocukla olan uyumunu sağladıktan ve gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra verilmektedir. Mahkeme süresi sona erdikten sonra nihai karar verilmektedir. Kararın sonunda çocuğun adı, ilhak eden babanın adı, ilhak eden annenin adı, cinsiyeti, uyruğu ve son olarak doğum tarihini içeren bir belgeye eklenmektedir²²².

Çocuk mahkemesi ilhak kararını verdikten sonra, bu kararın bir örneğini, çocuğun nesebi bilinmeyen kütüğünden çocuğun dahil olduğu aile kütüğüne nakletmek için Vatandaşlık ve Medeni Durum Müdürlüğü'ne göndermelidir. Eğer çocuğun nesebi bilinmiyorsa, ilhak için başvurular çocuğun ebeveynleri olarak kaydedilir. Ancak eğer çocuk öksüzse, ölen gerçek anne veya babasının adlarına tabi kalacak ve ilhak kararı sadece nüfus kütüğüne işlenecektir²²³.

Selahaddin çocuk mahkemesi'nin bir kararı şu şekildedir: "koca (s) ve karısının (y), nesebi bilinmeyen küçük kıza ilhak edilmesini içeren talebine dayanmaktadır." Sosyal araştırma 'gerekli koşulların sağlandığını belirten' olumlu raporunun ardından mahkeme, küçük kızın ilhak edilmesine karar vermiştir. Çocuğun ana-babası belli olmadığından mahkeme, çocuğun eşlerin adına kaydedilmesine ve küçük kıza nüfus kartı alınması için nüfus kayıtları işlemlerinin başlatılmasına karar vermiştir²²⁴. Çocuk mahkemeleri, nesebi bilinmeyenlerin nesebini tespit etmeye ve ilhak başvuruçularına çocuğun nesebini içeren kararı vermeye yetkili tek mahkemedir.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu, önemli bir hususu göz ardı etmiştir: İlhak edinilmiş bir çocuğun biyolojik babası ortaya çıkarsa ve çocuğunu geri almak istediğinde ne yapılacağı düzenlenmemiştir. Daha önce yürürlükte olan kanun, bu durumu m. 60 ile ele almaktaydı. Bu madde uyarınca mahkeme ilhak edinme kararını iptal etmekte ve çocuğu biyolojik babasına teslim etmekteydi. Mahkeme, çocuğun ilhak isteyen çiftte kalmasına izin verilmesi veya ilhak kararının iptal edilerek çocuğun biyolojik babasına teslim edilmesi şeklinde çocuğun menfaatinin gerektirdiği şekilde hareket etme yetkisine sahip olmalıdır.

²²²Çocuk Esirgeme Kanunu m. 42.

²²³Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 67.

²²⁴Salah al-Din Çocuk Mahkemesi Kararı: 1/İlhak Etme/2009 sayılı, 2/23/2009 tarihindedir.

6.4. İlhak Kararının İptali

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40'ta mahkemenin verdiği ilhak edinme kararının nihai olmadığı, geçici olarak altı aylık bir süre için verildiği ve bu sürenin altı ay daha uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu süre içerisinde, mahkeme, ilhak edinme arzularını doğrulamak için ayda en az bir kez olmak üzere bir sosyal hizmet uzmanını eşlerin ikametgahına gönderir. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40'ta belirtilen süre sona erdiğinde ve mahkeme, eşlerin çocuğu daimi olarak yanlarında bulundurma konusundaki isteklerinden emin olması durumunda nihai ilhak kararı verilebilmektedir²²⁵.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 41'de çocuğun aileye ilhak kararının iptal edilmesi yalnızca iki durumda mümkündür:

Deneme süreci içinde eşlerden biri veya her ikisi çocuğu ilhak etme isteklerini değiştirirse veya çocuk mahkemesi, çocuğun çıkarlarının gerçekleşmediğini tespit ederse, ilhak kararını iptal etmeli ve çocuğa bakabilecek herhangi bir Devlet Evleri Kurumu'na teslim etmelidir. Arap yasaları²²⁶ eşlerin birlikte caymasını şart koşarken, Irak yasa koyucusu böyle bir şartı gerektirmemiştir. Bu nedenle, eşlerden birinin isteğini değiştirmesi durumunda ilhak kararı iptal edilir. Irak yasa koyucu bu tutumu tercih edilmektedir, çünkü eşlerden birinin kararından geri dönmesi, çocuğun ilhak edilmesini istemedikleri anlamına gelir²²⁷.

Sosyal araştırmacılar tarafından aylık raporlarla tespit edildiği gibi, çocuğun eşlerle kalmak konusundaki menfaatinin yerine getirilmediği durumlarda ilk karar iptal edilir. Bu durum, ilhak kararının geri alınmasını ve çocuğun iade edilmesini gerektirir²²⁸. Irak yasa koyucusu, ilhak edinmenin sona ermesine neden olan herhangi bir sebep belirtmemiş, sadece ilhak edinme kararının iptal edilmesinin sebeplerini belirtmiştir. Bu sebepler de yalnızca deneme süresi içerisinde ve ilk kararda geçerlidir. Başka nedenlerde ilhak edinme kararının sona ermesini gerektirebilir, örneğin her iki eşin ölümü veya ehliyetlerini (akıl sağlıklarını) kaybetmeleri vs. buna dayanarak, Irak yasa koyucusuna,

²²⁵Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1879.

²²⁶Arap Çocuklarının Hakları Beyannamesi Kanunu, 1986, Bağdat: Kültür ve Enformasyon Bakanlığı Yayınları.

²²⁷Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 555.

²²⁸Eşlerin çocuğu ilhak etmek istememesini de içeren, eşlerin sunduğu talebe dayanarak Dohuk Çocuk Mahkemesi'nin 20.03.1999 tarihi; 5/ilhak etme/1999 sayılı kararında belirtildi. Bunun üzerine mahkeme, 1983 tarihli 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu'nun m. 41 hükümlerine dayanarak ilk ilhak kararının iptal edilmesine ve küçük kızın Prematüre Bebekler Bölümü olan Dohuk Devlet Hastanesi'ne teslim edilmesine karar verilmiştir.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40'a ikinci bir fıkra eklemeyi önerebilmektedir²²⁹.

Çocuğun aileye ilhak edilmesi kararına istinaf mahkemeleri tarafından itiraz edilmektedir. 1988 tarihli 104 sayılı Devrimci Komuta Konseyi, İstinaf Mahkemeleri tarafından ayrımcı sıfatıyla değerlendirilen çocuk mahkemesi kararlarına ilişkin yapılan itirazları inceleme yetkisine karar verilmiştir²³⁰.

6.5. İlhak Edilen Çocuğun Korunması

Irak mevzuatı, eski zamanlardan beri çocuğun haklarına ve varlığına büyük önem vermiştir. Özellikle Hammurabi Kanunu gibi eski Irak kanunları, çocukların korunmasıyla ilgili pek çok hususu içermekte olup, evlat edinme gibi konuları da kapsamaktadır²³¹.

Hammurabi Kanunu m. 191 şunu öngörmektedir; “Bir adam bir çocuğu evlat edininip ve onu büyütür, sonra da çocuk sahibi olursa ve adam evlatlık oğlunu terk etmeye karar verirse, bu durumda o evlat haksız sayılmaz, onu büyüten baba ona mirastan üçte birini vermelidir”. Kanun m. 193 uyarınca, “*Evlat edinen kişi, babasını bulup ona gitmek isterse eşlerin, çocuğun öz ana-babasına gitmesine engel olamazlar*”²³².

Çağdaş Irak yasalarında, Irak Cumhuriyeti 4 Ağustos 1986 tarihli 646 sayılı Devrimci Komuta Konseyi Kararı uyarınca Arap çocuğunun doğumundan itibaren on beş yaşına gelene kadar hakları bütüncül bir şekilde güvence altına alınmaktadır. Bu yasa, her Arap çocuğunun kapsamlı ve eksiksiz güvenliğini, bakımını ve korunmasını sağlamaktadır²³³.

Irak yasa koyucusu, Çocuk Esirgeme Kanunu'nda, eşlerin, çocuğu suça sürüklemesi veya görevlerini ihmal etmesi durumunda hukuki sorumluluğa tabi tutulmasını öngörmüştür. Bu hedef, çocuk koruma sözleşmelerinin ve çocuk esirgeme çabalarının bir yansımasıdır. Bu sözleşmeler, ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarını ve onların korunmasını vurgular. Irak yasa koyucusu, çocukların suça

²²⁹Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 557.

²³⁰Irak Temyiz mahkemelerin 22/7/1990 tarihli kararında, Irak Cumhuriyeti Barosu tarafından üç ayda bir yayınlanan insan hakları dergisi Al-Jada'nın (1991), 76(1-2), s. 176.

²³¹Hammurabi Kanunu'nda, evlat edinen ebeveynlerin biyolojik çocuklarının olmaması şart koşulmuştur. Buna ek olarak, evlat edinme işleminin şahitler huzurunda gerçekleştirilmesi zorunludur. Ayrıca, evlat edinilen çocuğun biyolojik bir çocukla aynı miras haklarına sahip olacağı açıkça belirtilmiştir.

²³²Fevzi Raşid (1973). Eski Irak Yasaları. Bağdat: Özgürlük Yayınevi, s. 125,126.

²³³Arap Çocuklarının Hakları Beyannamesi Kanunu, 1986, Bağdat: Kültür ve Enformasyon Bakanlığı Yayınları.

sürüklenmesini önlemek amacıyla ebeveynlerin görevlerini yerine getirmelerini ve aksi takdirde hukuki sorumluluğa çekilmelerini düzenlemektedir. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nun amaçlarından biri, ebeveynlerin çocuklarına bakma sorumluluklarını netleştirmektir²³⁴.

Eşlerin çocuklarına karşı görevlerini yerine getirmemeleri durumunda, bu durum çocuğun maddi veya cinsel istismara maruz kalmasına veya evsiz kalmasına yol açabilir. çocuk mahkemesi, çocuğun çıkarlarına göre, eşlerin velayet haklarının kaldırılmasına karar verebilir²³⁵. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 31 uyarınca, bir eşin ahlaka aykırı suçlardan veya Fuhuşla Mücadele Kanunu'nda belirtilen suçlardan hüküm giymesi ve bu suçların çocuğa zarar vermesi durumunda, çocuk mahkemesi velayetin kaldırılmasına karar vermelidir. Maddede belirtilen suçlar her iki eş tarafından veya birisi tarafından işlendiğinde, velayetin kaldırılması zorunludur. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 32 uyarınca, çocuk mahkemesi, küçüğün bir akrabası veya savcının talebi üzerine, aşağıdaki durumlarda velayetin kaldırılmasına karar verebilir:

- 1) Bir eşin ahlaka aykırı suçtan hüküm giymiş olması durumunda.
- 2) Eşlerden biri veya her ikisi, çocuğa karşı yaralama, ağır dövme veya kasıtlı zarar verme suçlarından hüküm giymişse.
- 3) Eşlerden biri veya her ikisi, kasten işlenen bir suç nedeniyle üç yıldan az olmamak üzere hapis cezasına çarptırılmışsa.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 33 uyarınca, çocuk mahkemesi velayetin kaldırılmasına karar verdikten sonra, bu kararı Kişisel Durum Mahkemesi'ne bildirmek zorunda ve gerekli hukuki tedbirlerin alınması için ilgili kurumlarla iş birliği yapmak zorundadır Mahkeme, eşlerin velayeti kaldırdıktan sonra çocuğu Devlet Evleri kurumlarından birine teslim eder²³⁶.

1969 tarihli 111 sayılı Irak Ceza Kanunu'nun m. 383/1 cezai hükümlere açıklık getirmiştir: "On beş yaşını doldurmamış bir çocuğu, kendisi veya başkaları vasıtası ile tehlikeye sokan kimse, üç yıla kadar hapis veya üç yüz Irak dinarı geçmemek üzere adli para cezası ile cezalandırılır. Yine m. 383/2 uyarınca, çocuğu kimsenin bulunmadığı bir yere bırakan ve bu durum çocuğun maluliyetine ve ölümüne yol açan kimsenin,

²³⁴Avad Hüseyin Al-Obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 82.

²³⁵Abdul Karim Fatih Musa, 2010, **a.g.k.**, s. 29.

²³⁶Abdul Karim Fatih Musa, 2010, **a.g.k.**, s. 32.

maluliyete sebebiyet verenin m. 383/1’de öngörülen ceza ile cezalandırılacağını belirtilmektedir²³⁷.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE IRAK HUKUKLARINDA EVLAT EDİNMEYE İLİŞKİN BENZER VE FARKLI HUSUSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EVLAT EDİNME KAVRAMI VE EVLAT EDİNMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk hukuk mevzuatında, evlat edinmeye ilişkin herhangi bir yasal tanım bulunmamaktadır. Bu durum sonucunda, öğretideki çeşitli tanımlar geliştirilmiştir²³⁸. 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK evlat edinme için kabul edilen sistemler doğrultusunda farklı tanımlar geliştirilmiştir. 743 sayılı Medeni kanun, evlat edinme ilişkisinin evlat edinen ve evlat edinilen arasında yapılacak bir sözleşme ile kurulacağını benimsediğinden, öğretideki tanımlar da bu sözleşmesel ilişkiye dayandırılmıştır²³⁹.

4721 sayılı TMK ile getirilen düzenlemeye göre, evlat edinme sözleşmesel bir ilişki olmaktan çıkarılmış ve mahkeme kararıyla kurulabilen işlem olarak kabul edilmiştir. Bunun sonucunda, evlat edinme, evlat edinen ile evlatlık arasında yalnızca mahkeme kararı ile kurulan bir soybağı ilişkisi olarak tanımlanabilir²⁴⁰.

Türk hukukunda evlat edinme, çocuksuz veya istediği sayıda çocuğa sahip olamayan kişilerin arzularını gerçekleştiren bir medeni hukuk işlemidir. Bu ilişki, mahkeme kararıyla gerçekleşen resmî bir medeni hukuk işlemidir²⁴¹.

Irak yasa koyucusu, çocukların bakımı ve korunması açısından ihtiyaçlarını karşılayan, aile ortamı ve sağlıklı bir çevre sağlayan bir sistem oluşturmuştur. Bu sisteme "ilhak" denilmektedir. Irak yasa koyucusu, 1983 tarihli ve 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu’nda ilhak terimini kullanarak bu sistemi düzenlemiştir.

²³⁷Saddam Şehri Kabahatler Mahkemesinin 11/2/1987 tarihi , 35 / PH / 86 sayılı, on üç günlük bir çocuğun annesini iki yılı hapis cezasıyla cezalandıran Kararı, 1969 tarihli 111 sayılı İÇK m. 383/2 uyarınca, Kız bebeğini sokağa bırakıp kaçmaya çalışan bir kadın, mahkum edildi.

²³⁸Ataay, 1957, **a.g.k.**, s. 13 vd.

²³⁹Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 117; Yalman, 1996, **a.g.k.**, s. 213; Özmen, 2016, **a.g.k.**, s. 19.

²⁴⁰M. Vatansever-Öztürk, (2023). Türk Hukukunda Evlat Edinme Müessesesinin Tarihi Gelişimi. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,(2), s. 334.

²⁴¹Akıntürk/Ateş-Karaman, 2016, **a.g.k.**, s. 379; Vatansever-Öztürk, 2023, **a.g.k.**, s. 334.

Irak hukukunda ilhak edinmeye ilişkin herhangi bir tanım bulunmamaktadır. Ancak 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 incelendiğinde, ilhakın, öksüz veya nesebi bilinmeyen bir çocuğu, bir çifte ortak başvuruda bulunarak emanet etmeyi amaçlayan bir hukuk sistemi olduğu anlaşılmaktadır²⁴².

Irak hukukunda çocukların ilhak edinme sisteminin hukuki niteliği, yasayla belirlenen şartlara göre görevli mahkemeler tarafından verilen bir yargı kararıdır. İlk Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'nun kabulünden bu yana, ilhak edinme yalnızca yargı kararıyla oluşan bir ilişki olarak düzenlenmiştir. İlhak edinmenin hukuki bir karar olarak verilmesi, doğrudan yargı denetimi ve gözetimine tabi olmasını sağlamaktadır²⁴³.

Türk hukukunda "evlat edinme" terimi kullanılır. Evlat edinme, mahkeme kararıyla düzenlenen hukuki bir ilişki olarak kabul edilir. Irak hukukunda ise "ilhak" terimi kullanılır. Ancak düzenleme ve uygulama açısından biraz farklı bir hukuki sistem olarak kabul edilir. Yani, evlat edinme ve ilhak edinme terimlerinin tanımları arasındaki benzerlik, her iki sistemde de hukuki bir ilişki kuran mahkeme kararına dayalı olmalarındadır.

Her iki ülkede de, evlat edinme ya da ilhak edinme, mahkeme kararı ile gerçekleşen ve taraflar arasında hukuki bağlar oluşturan bir süreç olarak tanımlanır. Bu yönüyle, her iki hukuk sistemi de evlat edinme sürecini resmî ve yasal bir prosedür olarak kabul edilir.

Öte yandan, Irak hukukundaki ilhak sistemi, kan bağına benzer ilişkiler kurmaz; yalnızca hukuki yükümlülükler ve ilişkiler oluşturur. Ancak Türk hukukunda evlat edinme, evlat edinen ile evlatlık arasında doğal bir ebeveyn-çocuk ilişkisini andıran bir bağ kurar; bu bağ "yapay bağ" olarak adlandırılmaktadır²⁴⁴. Yani, Türk hukukunda evlat edinme, biyolojik ilişki olarak kabul edilen daha derin bir hukuki bağ oluştururken, Irak hukukunda ilhak edinme sistemi böyle bir bağ oluşturmamaktadır.

2. EVLAT EDİNME KURUMUNUN HER İKİ ÜLKE KANUNLARINA GİRİŞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Eski zamanlardan beri, çeşitli hukuk sistemlerinde kabul edilen evlat edinme kurumu, çağdaş medeni kanunlara dahil edilmiştir. 1926 yılında yürürlüğe giren İsviçre

²⁴²Vazba Al-Assadi, 1984, **a.g.k.**, s. 52; Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 110.

²⁴³Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 114; Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 557.

²⁴⁴Kırkbeşoğlu, 2006, **a.g.k.**, s. 11vd.; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 2; Demir, 2003, **a.g.k.**, s. 253; Acabey, 2002, **a.g.k.**, s. 2.

Medeni Kanunu'ndan alınan 743 sayılı Medeni Kanun Medenisinde evlat edinme kurumu yerini almıştır.

743 sayılı Medeni Kanun'un 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, evlat edinme kurumu Türk hukukunda bugünkü anlamıyla ilk kez düzenlenmiştir. 743 sayılı Medeni kanun evlat edinme, "hısımlık" başlığı altında düzenlenmiş ve altı madde şeklinde yer almıştır²⁴⁵. 743 sayılı Medeni kanunu 256/ 1'e göre; evlat edinme sözleşmesi, hakim in izninden sonra noterde düzenlenerek resen gerçekleştirilmekteydi. Ancak, resmî senedi düzenleyen makama ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktaydı.

Türk Kanunu Medenisindeki evlat edinme ile ilgili hükümler, 22 Kasım 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Medeni Kanun ile değiştirilmiştir. Evlat edinme kurumu, 743 sayılı Medeni Kanun ile 1926 yılında ilk kez resmî olarak Türk hukukunda düzenlenmiştir.

TMK'na göre evlat edinme ilişkisi, yalnızca mahkemenin vereceği olumlu karar ile kurulabilir. Bu düzenleme, evlat edinme ilişkisinin artık sözleşme yoluyla kurulamayacağını ifade etmektedir. Ancak, Türk Medeni Kanunu'ndan önce noterce düzenlenmiş evlat edinme sözleşmeleri, geçerliliğini korur.

4721 sayılı TMK, evlat edinme kurumunu düzenlerken eski kanundaki düzenlemeden önemli ölçüde ayrılmıştır. Hem esasa ilişkin şartlarda hem de şekle ilişkin şartlarda kapsamlı ve köklü değişiklikler yapılmıştır²⁴⁶.

Irak hukukunda ilk olarak, 1955 tarihinde kabul edilen 44 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu, 20 Nisan 1955 tarihli 3603 sayılı Irak Resmî Gazete'de yayımlandı. Bu kanun, 1962 tarihli 11 sayılı Kanun ile değiştirildi ve yürürlükten kaldırıldı. Daha sonra, 1972 tarihli 64 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu çıkarılarak önceki kanunun geçersiz olduğu duyuruldu. Son olarak, 1983 tarihli 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu yürürlüğe girmiştir²⁴⁷.

1955 tarihli 44 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 37-42 ilhak edinme hükümlerini detaylı bir şekilde düzenlemiştir; daha sonra yerini 1962 tarihli 11 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu almıştır. 1962 tarihli Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 62 uyarınca ilhak edinme başvurusunda bulunabilmek için en az yedi yıllık evli olmak, yaş aralığı olarak da 30 yaşından küçük ve 50 yaşından büyük olmaması şart koşulmuştur.

²⁴⁵Aydın, 2021, **a.g.k.**, s. 374.

²⁴⁶Vatansever-Öztürk, 2023, **a.g.k.**, s. 336.

²⁴⁷Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 104; Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 35.

1972 yılında kabul edilen 48 sayılı yeni Çocuk Esirgeme Kanunu, sadece nesebi bilinmeyen çocukları değil, öksüz çocukları da kapsayan ilhak edinme konusuna da yer vermiştir. Ayrıca, ilhak edinilen çocuğun biyolojik babasının daha sonra ortaya çıkması durumunda, babanın çocuğun kendisine ait olduğunu kanıtlaması halinde çocuğun kendisine teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun ardından, 1983 tarihli 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu, Irak Devleti'nde yürürlükte olan mevcut yasadır.

Yürürlükteki, 1983 tarihli 76 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu, önceki kanunlarda bulunmayan özellikler ve niteliklerle düzenlenmiştir. Bu özellikler, bu alandaki modern yenilikler olarak kabul edilmektedir²⁴⁸.

3. EVLAT EDİNMENİN ŞARTLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Türk hukuk sisteminde evlat edinme konusu TMK ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu bakımdan çocuğun yaşı, cinsiyeti, ekonomik durumu, sağlık durumu gibi kriterlerin evlat edinme sistemini etkilememesi gerekmez. Ancak buradaki evlat edinme koşulları, çocukların mı, yetişkinlerin mi, yoksa engellilerin mi evlat edinildiğine göre farklılık göstermektedir. Bu bakımdan Türk hukukunda evlat edinme koşulları ayrı ayrı ele alınmaktadır.

TMK m. 305-312'de küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümleri düzenlemektedir. TMK m. 313'te yetişkinlerin ve engellilerin evlat edinilmesini düzenlemektedir. İlgili maddelerin ardından her iki hal için geçerli olan kurallara yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. Ergin ve kısıtlı kimselerin evlat edinilmesi yalnızca sınırlı olarak TMK ilgili maddesinde düzenlemeye alındığı için küçüklerle yönelik hükümlerden bazıları, kıyas aracılığıyla ergin ve kısıtlı kimselerde uygulanabilmektedir²⁴⁹.

Türk hukukunda evlat edinme ilişkisinin koşulları, genellikle küçüklerin evlat edinilmesi ve erginlerin/kısıtlıların evlat edinilmesi olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu çalışma kapsamında özellikle küçüklerin evlat edinilmesi detaylı bir şekilde ele alınacak, ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesi ise konunun ilgili noktalarında değinilecektir. Küçüklerin evlat edinilmesinin koşulları ise genellikle esas koşullar ve şekle ilişkin koşullar olarak iki ayrı kategoriye ayrılacaktır. 4721 sayılı Medeni Kanunun

²⁴⁸Vazba Al-Assadi, 1984, **a.g.k.**, s. 37.

²⁴⁹Yargıtay 2. HD., T. 30. 06. 2003, E. 8911, K. 9801

getirdiği en temel ilke, evlat edinme ilişkisinin sözleşmeyle değil, mahkeme kararıyla belirlenmesidir²⁵⁰.

Evlat edinme konusundaki hükümler, 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK eşitlikçi niteliktedir. Bu bağlamda, ırk, dil, din, cinsiyet, vatandaşlık gibi herhangi bir ayırım yapılmaksızın evlat edinme koşulları kanunda belirtilmiştir. Kanundaki şartlar sağlandığı takdirde, farklı ırklardan, farklı vatandaşlıklardan veya farklı dinlere mensup kişiler, evli veya bekar olmalarına bakılmaksızın evlat edinebilirler. Evlat edinme kararını verecek hakim de bu eşitlikçi bakış açısını göz önünde bulundurarak kararını vermektedir²⁵¹.

1983 tarihli 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu, küçüklerin m. 39-46 kapsamında ilhak edilmesiyle ilgili hükümleri düzenlemiştir. Ayrıca nesebi bilinmeyen çocuklara ve öksüzlere geniş yer vermiş, onların işlerini yasal hükümler belirleyerek düzenlemiştir²⁵².

İlhak edinme kriterleri Irak hukukuna göre, çocuğun yaşı ve sosyal durumu gibi bazı kriterler aranmaktadır. Ancak eşler için herhangi bir yaş sınırı şartı bulunmamaktadır. Çocuk mahkemeleri, Irak'ta ilhak edinme sürecinin tüm aşamalarında yetkili kılınmıştır.

Aşağıdaki bölümlerde Türk ve Irak hukukunda çocukların evlat edinilmesine ilişkin şartlar, ardından evlat edinmenin şekle ilişkin şartları ele alınmaktadır. Ayrıca evlat edinmenin Türk ve Irak hukuku açısından avantajlar ve dezavantajlar değerlendirilmektedir.

3.1. Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar Bakımından

3.1.1. Bir Yıl Çocuğa Bakma Şartı

Türk Medeni Kanunu küçüklerin evlat edinilmesi 305. madde ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir çocuğun evlat edinilmesi için evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekmektedir. Ayrıca, evlat edinmenin küçükün yararına olması ve evlat edinenin diğer çocuklarının haklarına hakkaniyete aykırı bir şekilde zarar vermemesi de şartı aranmaktadır.

²⁵⁰Gençcan, 2011, **a.g.k.**, s. 1353.

²⁵¹TMK m. 463/1.

²⁵²Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 550; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 473.

TMK m. 305 uyarınca, evlat edinme sürecinde en az bir yılın geçmesi gerekmektedir. Bu süre zarfında mahkeme tarafından süre uzatılsa veya kısaltılsa dahi, evlat edinilen kişi bu süre içinde serbest bırakılamaz. Ayrıca, koruyucu bakım altında bir yıl geçtikten sonra evlat edinilen çocuğun, mahkeme kararının verildiği tarihte en az bir yaşında olması gerekmektedir. Yani, doğmamış bir çocuğun evlat edinilmesi mümkün değildir.

Bakım döneminde, evlat edinilen kişinin veya kişilerin, çocuğu uygun bir şekilde yetiştirip yetiştiremeyecekleri ve diğer çocuklarla evlat edinilen çocuk arasında uyumlu bir ilişki kurup kuramayacakları önemlidir²⁵³.

Irak hukukunda, bakım süresi gibi bir durum söz konusu değildir. Irak kanunlarında Mahkemelerinde görülen ilhak edinme davalarının büyük bir kısmı küçük çocuklarla yani emzirme çağındaki çocuklarla ilgili olup, bunun amacı bir çocuk elde ederek onu ailenin istediği kalıp ve davranışlara göre yetiştirmektir²⁵⁴.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu md.40 uyarınca, çocuğun eşlere ilhak edinme ilişkin ilk kararın verildiği deneme süresinin altı ay olduğunu açıklığa kavuşturur. Bu süre içinde mahkeme en az bir kez eşlerin evine bir sosyal araştırmacı gönderilmektedir. Çocuğu ilhak etme isteklerini ve ona bakmalarını doğrulamak ve böylece mahkemeye ayrıntılı bir rapor sunmaktadır. Eşlerin çocukla uyumlu olmalarını ve çocuğun büyütme istemelerini sağlamak için altı ay belirlemektedir²⁵⁵.

Hakimin süreç hakkında karar yetkisinin olması ve kişisel fikirlerinin vereceği kararda önem arz etmesi çocuğun yararının korunmasında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun için Hakim, deneme süresinin eşlerin isteğini ve çocuğun menfaatini sağlamaya yeterli olmadığı kanaatine varırsa, deneme süresini altı ay daha uzatmaktadır. Ancak Irak hukukunda eğitime ilişkin bir şartın düzenlendiğinden bahsedilemeyecektir.

Türk ve Irak Kanunlarında, evlat edinme sürecinin güvenliğini sağlamak için bakım süresi şartı açısından benzer, ancak Irak kanunlarında altı ay olarak belirlendiği için

²⁵³Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 53; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 170 vd.; kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 23; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 50.

²⁵⁴Selam Abdel Zehra Al-Fetlevi/Angam Mahmud Şakir Al-Kafaci, 2019, **a.g.k.**, s. 145.

²⁵⁵Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 67; Baraa Munzir Kamal Abdullatif, 2009, **a.g.k.**, s. 61.

spesifik süre açısından farklılık görülmektedir. Ayrıca, Irak hukukunda eğitim şartını koşulmamaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nun uzun süre belirlenmesi ve eğitimin şartlarını netleştirmesi nedeniyle daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle, Irak yasa koyucunun bakım süresi konusunda Türk hukukunun uygulamalarının benimsemesi önerilmektedir.

3.1.2. Evlat Edinmenin Küçüğün Yararına Olması Şartı

TMK m. 305/2 uyarınca, evlat edinme sürecinde çocuğun yararının gözetilmesi esastır ve evlat edinen kişinin varsa diğer çocuklarının çıkarlarının hakkaniyete uygun şekilde zarar görmemesi de sağlanmalıdır.

Evlat edinme sürecinde küçüğün yararının gözetilmesi kuralı, en temel ve kritik koşuldur. Evlat edinmenin doğrudan çocuğun yararıyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Evlat edinmenin gerçekleşmesi sonucunda evlat edinilen çocuğun hayat şartlarında olumlu bir değişikliğin meydana gelmesi durumunda çocuğun yararının gözetildiğinden bahsedilebilir. Evlat edinme ilişkisinde çocuğun yararına aykırı durumlar arasında evlat edinilen çocuğun yetenekleri istismar edilmeye çalışılması, hizmetçi gibi kullanılması, ahlaki değerlere aykırı amaçlar için kullanılması; evlat edinme karşılığında para ödemesi yapılan durumlar veya evlat edinenin haysiyetsiz yaşam tarzı; geçimsizlik, kötü şöhret, uyuşturucu, alkol veya kumar bağımlılığı, evlat edinilenin bakımının mümkün olmadığının anlaşılması, iflas riski altında olma durumu; çalışma izni veya yabancı vatandaşlık elde etme amacı; geçici hevesle evlat edinme isteği; devlete yük getirme veya miras kaçırma amacı güdülmesi; yüz kızartıcı suçlardan ceza almış olması. Bu durumlarda, çocuğun yararı gözetilmediği için hakim evlat edinmeye izin vermemelidir. Irak hukukunda, çocukların en iyi şekilde çıkarlarının korunmasına büyük önem verilir. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 uyarınca, ilhak edinmenin temel şartı, çocuğun en iyi çıkarlarını sağlamaktır.

İlhak edinme süreci, çocuğun haklarını korumak ve ilhak edinmenin çocuğun en iyi çıkarlarına uygun olmasını sağlamak için çeşitli güvence ve düzenlemeler içerir. Bu, çocuğun mevcut durumunun ve ilhak edinme başvurusunda bulunan kişilerin detaylı bir değerlendirilmesi yoluyla sağlanır. Böylece çocuğun en iyi çıkarlarını gözetmesi ve ona uygun bir çevre ile sağlam bir aile modeli sunması sağlanır.

Türk ve Irak hukuklarına göre, evlat edinmenin temel amacı çocuğa fayda sağlamaktır. Çocuğun yüksek yararı ön planda tutulur ve evlat edinme ancak çocuğun yararına olacaksa mümkün olmaktadır. Evlat edinecek kişinin kişiliği, sağlığı ve ekonomik durumu gibi faktörlerin yanı sıra çocuğun mevcut ve gelecekteki yaşam koşulları da göz önünde bulundurulmaktadır. Evlat edinmek isteyen kişinin çocuğa sevgi, bakım ve eğitim sağlayabilecek durumda olması gerekmektedir. Türk hukukunda hakim, karar vermeden önce hem evlat edineni hem de çocuğu dinlemek ve sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve pedagoğlara danışmak zorundadır. Bir akrabanın çocuğunun ya da farklı bir kültürden bir çocuğun evlat edinilmesi gibi bazı durumlarda hakim daha dikkatli olması gerekmektedir. Bu yönüyle Türk ve Irak hukukunda ortak bir görüş birliğine sahiptir.

3.1.3. Diğer Çocuklarının Yararlarının Hakkaniyete Aykırı Biçimde Zedelenmemesi

TMK m. 305/2 uyarınca, evlat edinenlerin diğer çocuklarının haklarına sebepsiz yere zarar verilemez. Çocuk sahibi olan kişiler veya herhangi bir çocuğun evlat edinilmesi durumunda, mevcut diğer çocukların maddi ve manevi yararlarının zedelenmemesi sağlanmıştır²⁵⁶. Aksi halde, bu durum doğa kanunlarına ve miras hukuku kurallarına aykırı bir nitelik taşıyacaktır. Evlat edinen kişilerin diğer çocuklarının ekonomik ve sosyal yükümlülüklerinin karşılanmaması durumunda, diğer çocukların yararlarının hakkaniyete aykırı bir şekilde zedelenmesi söz konusu olabilir²⁵⁷.

1983 tarihli 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu ilhak edinme talebinde bulunan eşler için aranan çocuk sahibi olamama şartını kaldırmıştır. Irak hukukunda yasa koyucunun eşlerin kendi soylarından çocukları olsa bile çocukları ilhak edinebileceklerini öngörülmektedir. Irak yasa koyucunun görüşü insani çünkü amaç sadece çifti mutlu etmek değil, aynı zamanda çocuğun onu topluma hizmet edecek ve onu kayıplardan koruyacak şekilde yetiştirmesi için gerekli olan bir aile hazırlamaktadır. Ancak başvuruların kalabalık olduğu durumlarda çocuk sahibi olmayan eşlerin isteklerinin karşılanması ve çocuk hakkının da güvence altına alınması açısından öncelik verilmesi gerekmektedir²⁵⁸.

²⁵⁶Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 151; Aydoğdu, **a.g.k.**, s. 343.

²⁵⁷Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 70; Arat, 1997, **a.g.k.**, s.122 ,123; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 344.

²⁵⁸Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 64; Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 556; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 479.

Eşlerin kendi çocukları varsa, Irak yasa koyucusu, İslam şeriatı hükümlerine uygun olarak onların miras haklarını garanti altına almış, aynı zamanda evlat edinilen oğlunu da unutmamış, çünkü onun miras hakkını garanti altına almıştır. Ancak mirasın yalnızca üçte biri kadar belirli bir paya sahip olduğu belirtilmiştir.

Hem Türk hem de Irak hukukunda, evlat edinmede evlat edinen kişinin diğer çocuklarının çıkarlarına zarar verilmemesi gerektiği konusunda benzer düzenlemeler bulunmaktadır. Bu nedenle, her iki hukuk sistemi de ailenin mevcut çocuklarının çıkarlarını korumaya özen gösterir ve evlat edinme sürecinde bu çocuklara zarar verilmemesini şart koşar.

3.1.4. Evlat Edinmede Çocuğun Rızası

TMK m. 308/2 uyarınca, ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlat edinilemez. Bu süreçte, evlat edinilen çocuğun bireysel hakları dikkate alınır. Bu durum, ayrımcılığa uğrayan çocuğun hakim tarafından dinlenmesini gerektirir. Çocuğun evlat edinme kavramını tanınması, anlaması ve olası sonuçları bilmesi durumunda, rızası olmadan evlat edinilmesi mümkün değildir²⁵⁹.

Irak hukukunda, küçük yaşlarda evlat edinmeye izin verildiği için çocuk anlama ve kavrama yaşına gelmediğinde rızası sorulmaz²⁶⁰. Bu durumda, hakim çocuğun yararına olacak şekilde karar verir. Irak hukukunda, küçük yaşlardaki çocukların ilhak edinilmesi sürecinde onların rızasının alınmaması, özellikle çocukların henüz anlayış ve idrak seviyesine ulaşmadığı durumlar göz önüne alındığında, pratik bir yaklaşım olabilir. Irak hukukunda, dokuz yaşını doldurmamış çocuklar, durumlarını ve ilhak edinmenin ne anlama geldiğini tam olarak kavrayamayabilirler. Bu nedenle, hakim çocuğun en iyi çıkarlarını gözeterek karar vermesi, çocukların korunmasını sağlayabilir.

Türk hukukunda, ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün rızasını bir hakim ve ilgili yetişkinler veya yetkililer huzurunda vermesi gerekmektedir. Irak hukukunda böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Çünkü Irak yasa koyucusu, ilhak edinme yaşını dokuz yaş olarak belirlediğinden, çocuk tam olarak ehil sayılmaz. Bunun için ilhak edinme durumunda rızasını almaz.

²⁵⁹Nazik, 1988, **a.g.k.**, s. 2; Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 44; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 113; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 19.

²⁶⁰Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 107; Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 55.

Öte yandan, Türk hukukunun çocukların rızasını alma konusundaki önemini vurgulayan iyi yapılandırılmış bir düzenlemedir. Özellikle çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine bağlı olarak kendilerini ifade etme haklarına dikkat çekmektedir.

Son olarak, Irak hukukunda sadece öksüz ya da nesebi bilinmeyen çocukların ilhak edinilmesine izin vermektedir²⁶¹. Bu kısıtlama, ebeveynleri çeşitli koşullar nedeniyle kendilerine bakamayan çocuklar için adaletsiz olarak görülmektedir. Irak yasa koyucusunun yalnızca öksüzler ve nesebi bilinmeyen çocukların için ilhak sistemini dahil etmesi, ciddi bir mevzuat eksikliği olarak değerlendirilmektedir. Kanaatimizce Irak yasa koyucusu, ebeveynlerinden birinin yetimlerini ve bakımını kaybetmiş çocukları da dikkate almalı, bunları da ilhak sistemine dahil etmelidir. Irak yasa koyucusunun dikkatine sunarız ki, çocukların ilhak edinilmesi konusunu yeniden gözden geçirmeli ve kapsamını, bakım görmeden bırakılan tüm engelli çocukları ve aileleri tarafından terk edilen çocukları da içine alacak şekilde genişletmelidir²⁶².

3.1.5. Evlat Edinilen ile Evlatlık Arasındaki Yaş Farkı Şartı

Evlat edinecek kişi ile evlatlık arasında belirli bir yaş farkı bulunmalıdır. Hem yürürlükten kaldırılmış olan 743 sayılı Medeni Kanun hem de mevcut TMK bu yaş farkı on sekiz yaş olarak belirlenmiştir. TMK m. 308/1 uyarınca, evlat edinilenin, evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Evlat edinen ile evlat edinilen arasında böyle bir yaş farkının aranması, aslında doğal ana-baba ile çocuk arasındaki ilişkiye benzer bir bağ kurulmasını amaçlamaktadır. Bu yaş farkı, evlat edinme sürecinde doğal bir ebeveyn-çocuk ilişkisi oluşturulmasına yardımcı olur.

TMK'na göre, evlat edinme sürecinde evlat edinen ile evlat edinilen arasında en az 18 yaş farkı olması gerektirmektedir. Bu, evlat edinme ilişkilerinde yaş farkının belirli bir düzeyde olmasını sağlamayı amaçlar. Ancak, Irak hukukunda böyle bir yaş farkı şartı bulunmamaktadır. İlhak edinme sisteminde eşler ile çocuk arasında yaş farkını düzenleyen özel bir hüküm bulunmamaktadır.

Irak yasa koyucusu, eşler ile çocuk arasında herhangi bir yaş farkı belirtmemiştir ve bu durum doktrinde tartışmalara neden olmaktadır. Bazı yazarlar, ilhak edinme sisteminde yaş farkı bulunmaması nedeniyle yasa koyucunun önemli bir konuyu gözden

²⁶¹Ali Abdül Aali Al Asadi, 2021, **a.g.k.**, s. 485; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 485.

²⁶²Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 110.

kaçırıldığını ifade etmektedir²⁶³. Bu görüşe karşı çıkan bazı yazarlar ise, yaş farkı şartının bulunmamasının ilhak edinme sisteminin esnekliğini ve çeşitli durumlara uyum sağlama yeteneğini artırdığını savunmaktadır. Yazarlara göre, yaş farkı şartının olmaması, daha geniş bir kitleye ilhak edinme imkanı sunarak farklı aile dinamiklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alma fırsatı sağlamaktadır. Bu yaklaşım, farklı yaşam koşullarına sahip ailelerin ve çocukların daha iyi bir uyum sağlamasını mümkün kılabilir²⁶⁴. Yazarın görüşüne göre, Türk hukukunda belirlenen yaş farkı şartı, küçüklerin çıkarlarını koruma bakımından daha uygun ve güvenilir bir yaklaşım sunar. Bu düzenleme, potansiyel sorunları önlemeye yardımcı olabilir ve küçüklerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilir.

3.2. Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesine İlişkin Şartlar Bakımından

Evlat edinilebilecek bireyler arasında erginler veya kısıtlılar da bulunmaktadır. Erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilebileceği durumlar TMK m. 313'te düzenlenmiştir. Yalnızca kanunda belirtilen bu durumlar gerçekleştiğinde evlat edinme kararı verilmektedir²⁶⁵.

Yasa koyucu, erginlerin evlat edinilmesini istisnai bir durum olarak ele almıştır. Genel kural, küçüklerin evlat edinilmesidir. Ancak, TMK m. 313'te küçüklerin evlat edinilmesiyle ilgili kuralların, kıyas yoluyla erginlerin evlat edinilmesine de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır²⁶⁶.

TMK m. 313, evlat edinme sürecinde, evlat edinenin altsoyunun açık rızası ile ergin veya kısıtlı bir kişinin evlat edinilebileceğini düzenlemektedir. Ergin bir kişinin evlat edinilebilmesi için kanunda belirtilen şartlardan birinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Erginlerin veya kısıtlıların evlat edinilmesi, küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin bazı kurallara da tabidir. Bu kurallardan biri, evlat edinen ile evlatlık arasında kişisel bir bağ kurulabilmesi ve bunun evlatlığın yararına olması gerektiğidir. Bir diğer kural ise, erginlerin evlat edinilmesinde birlikte evlat edinme durumunda özel bir durumun belirlenmesi gerektiğidir. Eğer evlat edinmek isteyen kişi evli ise, altsoyu bulunması

²⁶³Ahmet Burhan Abdulrahman, 2023, **a.g.k.**, s. 557; Abdul Karim Fatih Musa, 2010, **a.g.k.**, s. 32; Baraa Munzir Kamal Bduallatif, 2009, **a.g.k.**, s. 79; Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1887.

²⁶⁴Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s.16; Vazba Al-Assadi, 1984, **a.g.k.**, s. 83; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 483.

²⁶⁵Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 592; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 96; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 14.

²⁶⁶Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 79; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 378 vd.; Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 51; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 7.

durumunda, mevcut eşiyle birlikte evlat edinebilmek için altsoyunun açık rızasını alması gerekmektedir. Uygulanacak hükümlerden biri, evlat edinen ile evlat edinilen arasında en az on sekiz yaş farkı olması hükmüdür.²⁶⁷.

Irak hukukunun, ilhak edinme kapsamını sadece çocuklarla sınırlaması, erginler veya kısıtlı bireyleri kapsamaması, bazı önemli durumların göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Türk hukukundaki düzenlemeler, geniş bir yelpazede bireylerin evlat edinilmesine imkan tanıyarak daha kapsayıcı bir yaklaşım sergiler. Bu, farklı durumlarda daha etkili çözümler sunabilir ve çeşitli ihtiyaçları karşılayabilir. Irak hukukunun bu yönde bir düzenleme yapması, ilhak edinme sistemini daha kapsayıcı ve adil hale getirebilir.

3.3. Evlat Edinme Ehliyeti Bakımından

Evlat edinmede, evlat edinenin tam ehliyetli olması gerekir. Çünkü düşünme yeteneği bir kişi, çocuk evlat edinemez²⁶⁸. TMK m. 315/2 uyarınca " Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz." denilmektedir." Bu hüküm doğrultusunda evlat edinme işlemine başvurudan daha önce ayırt etme gücü sahibi olmayan kimseler başvuruda bulunamamaktadır. Evlat edinme işlemine başvurmak isteyen kişiler tam ehliyetli olması durumunda ise evlat edinme işleminin oluşması için gereken rıza ile ilgili olarak kimsenin yardımı aranmamaktadır²⁶⁹. Evlat edinmenin kişiye sıkı sıkı bağlı haklardan olması sebebiyle ayırt etme gücünden yoksun olan kişilerin temsilci aracılığıyla evlat edinmesi mümkün değildir. Yargıtay'ın görüşü de aynı doğrultudadır²⁷⁰.

Yasal danışman atanmış sınırlı ehliyet sahipleri herhangi bir izne gerek olmadan evlat edinebilir. Evlat edinmede TMK'nun m. 429 kapsamında herhangi bir işlem bulunmadığından yasal danışmanın onayına gerek yoktur²⁷¹.

²⁶⁷Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 379; Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 193.

²⁶⁸K. Şakir (1979). Evlat Edinmenin Koşulları. Yargıtay Dergisi, 5(1), s. 68; Aydos, 2003, **a.g.k.**, s. 122; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 35.

²⁶⁹A. Aytekin (1973). Eşinin Evlat Edinmesine Onamını Bildirmesi Gereken Öteki Eşin Ayırt Etme Gücünden (Temyiz Kudretinden) Yoksunluğu. 36(1-4), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 316.

²⁷⁰R. Serozan (2017). Çocuk Hukuku, 2.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 225,226.

²⁷¹Köprülü/Kaneti, 1989, **a.g.k.**, s. 232.

Evlat edinmede ayırt etme gücüne olan kısıtlılar herhangi bir engel ile karşılaşmamaktadır. Ancak vasinin ve vesayet dairesinin rızası aranmaktadır. Bunun nedeni evlat edinme işleminin mal varlığı ile ilgili sonuçlar doğmasından kaynaklanmaktadır²⁷².

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39'da, ilhak edinme talebinde bulunan eşlerin ayırt etme gücüne sahip olması gerektiğini açıkça belirtmektedir. İlhak edinmek isteyen kişinin aklı başında olması, çocuğa bakmasını imkansız hale getirecek akıl hastalığının bulunmaması gerekmektedir²⁷³.

Çocuk mahkemesi, kendi yetki alanındaki hastanelerden sağlık raporu talep ederek eşlerin akıl sağlığını doğrulamaktadır. Irak yasa koyucu, eşlerin yalnızca akıl hastalığından değil, aynı zamanda çocuğun sağlığını etkileyen ve onu tehlikeye maruz bırakan bulaşıcı hastalıklardan da ari olmasını şart koşturmaktadır²⁷⁴.

Evlat edinme kurumunda, evlat edinenin aklı başında ve tam kapasiteye sahip olmasının gerekliliği, çocuğun güvenliği ve refahı açısından önemli bir kriterdir. Her iki hukuk sistemi de evlat edinme sürecinde çocuğun çıkarlarını koruma amacı taşımaktadır. Türk hukuku, başvurudan sonra meydana gelen olumsuzlukların evlat edinme sürecini etkilememesi için düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenleme, çocuğun süreklilik ve istikrar içinde büyümesini sağlamayı amaçlar.

3.4. Birlikte Evlat veya Tek Başına Evlat Edinme Bakımından

Türk hukukunda, evli kişilerin ancak birlikte evlat edindikleri takdirde evlatlığa uygun bir aile ortamı sağlanabileceği dikkate alınarak, birlikte evlat edinme türü TMK m. 306'da düzenlenmiştir. Kanunda belirtilen istisnai durumlardan biri gerçekleşmediği sürece, genel kural olarak, eşlerin birlikte evlat edinmesi esastır. Eşlerin birlikte evlat edinebilmesi için bazı şartlar aranmıştır. Bu şartlardan biri, eşlerin en az beş yıldır evli olmalarıdır. Diğer ise, her iki eşin de otuz yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir²⁷⁵.

Birlikte evlat edinmede eşler için en az beş yıldır evli olma veya otuz yaşını doldurmuş olma şartının getirilmesinin nedeni, evliliğin güçlü ve istikrarlı bir yapıya sahip olup olmadığının değerlendirilmesidir. Birlikte evlat edinme durumunda, eşlerin en

²⁷²Ruhi, 2003, **a.g.k.**, s. 25; Belen, 2005, **a.g.k.**, s. 35.

²⁷³Abdul Karim Fatih Musa, 2010, **a.g.k.**, s. 31, 32.

²⁷⁴Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 61; Ahmet Elkubeyi (1972). Hukuk ve Yargıda Kişisel Durumun Açıklanması, 2. Baskı, Bağdat: Alarşad Yayınevi, s. 98.

²⁷⁵Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 168,169; Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 72; Baygın, 2003; **a.g.k.**, s. 607.

az beş yıldır evli olmaları veya her birinin otuz yaşını geçmiş olmaları gerekir. Bu şartlar birbirinin alternatifi olduğundan, otuz yaşını geçmiş olan eşler için beş yıl evli olma şartı aranmaz.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 uyarınca, ilhak edinme başvurusunun eşler tarafından çocuk mahkemesine birlikte yapılması gerektiği belirtilmektedir. Çocuk mahkemesi, gerekli koşulların mevcut olup olmadığını değerlendirerek ilhak edinme kararını verir. Bu maddeye göre, eşlerden birinin veya tek başına ilhak edinme başvurusunda bulunma hakkı bulunmamaktadır²⁷⁶. Modern Irak hukuku, evlilik için belirli bir süre şartı koymamış, ancak eşlerin birlikte çocuğu ilhak etmeleri gerekliliğini getirmiştir. Bu koşul, eşlerin mahkemeye bizzat gelerek başvuruyu birlikte yapmaları ile yerine getirilir. Eşlerin aynı yerde yaşamadıkları şüphesini doğuran durumlarda hakim, ilhak edinme talebini reddetmektedir²⁷⁷.

Irak ve Türk hukukları, evlat edinme talebinde bulunan eşlerin birlikte başvurmalarını şart koşma konusunda benzerdir. Ancak, Irak hukuku eşlerin ilhak edinme sisteminde belirli bir evlilik süresi şartı getirmezken, Türk hukuku en az beş yıl evli olma veya her iki eşin de otuz yaşını geçmiş olma şartını arar. Her iki yasanın da kendine göre, avantajları ve dezavantajları vardır. Evlilikte belirli bir süre veya yaş şartı, eşlerin ilişkilerinin istikrarını ve olgunluğunu güvence altına almaktadır. Irak hukuku, avantajları, belirli bir evlilik süresi şartının olmaması, daha geniş bir çift grubunun ilhak edinme başvurusu yapabilmesini sağlar. Aynı zamanda daha fazla çocuğun aile ortamına kavuşma şansını artırabilir. Irak hukuk bakımından dezavantajları, evlilik süresi şartının olmaması, eşlerin ilişkilerinin istikrarını ve olgunluğunu güvence altına almayabilir, Bu da çocuğun uzun vadeli refahını olumsuz şekilde etkileyebilir.

Türk hukuku, tek başına evlat edinmeye izin verirken, Irak yasa koyucusu bu konuda daha katı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu iki hukuk arasındaki temel farka değinmek gerekir. Şöyle ki, TMK'na göre, otuz yaşını doldurmuş bekar kişiler, mahkeme kararı ile tek başlarına çocuk evlat edinebilirler. Bu düzenleme, tek başına evlat edinmeye izin verir ve çocuğun en iyi çıkarlarını öncelikli olarak değerlendirir. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu'na göre ise, ilhak edinme talebinin yalnızca evli çiftler tarafından yapılması gerekmektedir. Yani, bekar kişilerin ilhak başvurusu yapma

²⁷⁶Galip Al-Daoudi, 1983, **a.g.k.**, s. 65; Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 60,61; Avad Hüseyin Al-obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 89.

²⁷⁷Avad Hüseyin Al-obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 90.

hakkı yoktur. Bu, bekar kişilerin çocuk ilhak etmelerini engelleyen bir düzenlemedir ve daha geleneksel bir yaklaşımı yansıtır.

Aslında ekonomik ve sosyal durumu yerinde sağlıklı bir bireyin “evli olmamak birinin ilhak edinmesinin önünde engel” olmaması gerektiği düşünülmelidir²⁷⁸. Ekonomik/sosyal gücün yeterli olması, ilhak edinmeye istekli olunması ve çocuğun üstün menfaatinin sağlanması mümkünse bir erkek veya kadının ilhak edinmek için başvurmasının sakıncası nedir? Maddi gücü olan yerinde olan bir kimse, çocuğa bakım ve eğitim hizmetlerini sağlayabilir. Bu, ebeveynlerden yoksun bir çocuğun düzgün bir yaşam sürmesi ve ona parlak bir gelecek yaratılabilmesi için iyi bir fırsat sunabilmektedir.

Bekar Arap kadınları arasında gözle görülür bir artışa tanık olan bu arzu; sosyal, kültürel, entelektüel ve muhafazakar engellerle çatışmakta ve hukuki kısıtlamalarla birleştiğinde yoğunluğu artmaktadır. Bu durum, bekar kadınların çocuk ilhak edinmesini destekleyenler ve karşıtları arasında yaygın tartışmalara yol açmaktadır²⁷⁹.

Türkiye’deki gibi tek başına kişilerin çocuk evlat edinmesine izin veren ve otuz yaşını doldurmuş olma şartını koşan düzenlemeler, Irak yasa koyucusunun da tek başına kişilere çocuk evlat edinme izni vermesini beklemektedir. Çocuğun refahının temel düşünce olması gerektiğini ve evli olmayan bireylerin sevgi dolu ve besleyici bir ortam sağlayabileceğini savunmaktadır. Ayrıca, çocuğun yüksek yararına olanın belirlenmesi için her evlat edinme vakasının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, Türk hukuku, bekar kişilere tek başına evlat edinmeye izin vererek daha esnek bir yaklaşım benimserken, Irak hukuku, ilhak başvurularını yalnızca evli eşlerle sınırlayarak daha katı bir tutum sergilemektedir.

4. ESASA İLİŞKİN ŞARTLAR

Evlat edinme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlat edinme anındaki millî hukukuna tabidir (Milletler Arası Özel Hukuk Kanunu (MÖHUK) m. 18/1). Söz konusu madde doğrultusunda her iki tarafın da ehliyeti²⁸⁰, yaşlarına dair sınırlamalar, aralarında görülen yaş farkı, kişisel özellikleri gibi nitelikler hakimnin evlatlık edinilenin menfaatini

²⁷⁸Akrem Zade Al-Kurdi, 2023, **a.g.k.**, s. 105; Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 480.

²⁷⁹Bu tartışmalarda ilhak edinme arzusu olduğunu belirten, bekar bir kadın olduğu için bunu gerçekleştiremeyen Irak Avukatlar Sendikası Başkanı Ahlam Al-Lami, Iraklı aileleri ilhak edinme meselesinden kaçınmaya zorlayan rutin kısıtlamaların kaldırılması gerektiğini belirtmektedir.

²⁸⁰C. Şanlı, E. Esen, İ. Ataman-Figanmeşe İnci (2015). Milletlerarası Özel Hukuk, 4.Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 168.

gözetmek konusunda takdir yetkisiyle beraber evlatlık işleminin başlaması için gerçekleşmesi gereken maddi olgular arasında yer almaktadır²⁸¹.

TMK evlat edinme ile ilgili ehliyet ve koşullar her iki taraf için de detaylı bir şekilde tespiti yapılmıştır. Bu doğrultuda evlatlık ilişkisinde her iki tarafında sadece kendi milli hukuklarına uygulanacağı şeklinde anlaşılmasına karşın hukuk uygulamasında iki tarafa da işlem yapılacağı anlaşılmaktadır²⁸².

Kanunda evlat edinme ve edinilme ile ilgili olarak evli çiftlerden diğer eşin rızası hususunda her iki eşinde milli hukuklarının birlikte uygulanması öngörülmektedir. MÖHUK m. 18/2 uyarınca, evlat edinmek isteyen kişinin ailesi varsa, evlat edinme ilişkisinin kurulabilmesi için eşinin rızası gerekmektedir²⁸³. Ayrıca evli olan kişinin evlat edinilmesi durumunda da eşinin rızası aranmaktadır.

Daha açık bir ifadeyle evli çiftler arasından herhangi birinin evlat edinmesi durumunda değil, herhangi biri tarafından evlat edinilmesi durumunda eşin izni aranacaktır²⁸⁴. Evlat edinen eşin rızasıyla ilgili olarak yalnızca evlat edinen ve diğer eşin dikkate alacağı, milli hukuk söz konusudur. Yani evlatlığın hukukunun dikkate alınmayacağı söylenebilir. Benzer şekilde evlat edinilenin milli hukuku da dikkate alınmayacaktır²⁸⁵. Evli çiftlerden herhangi biri tek başına evlat edinme durumunda ya da evlat edinilmesi durumunda, her iki eşinin de milli hukuku bir arada uygulanmaya tabii tutulmaktadır.

Evlat edinmeyle ilgili hükümler, evlat edinenin millî hukukuna ve eşlerin birlikte evlat edinmeleri halinde evlenmeye ilişkin genel düzenlemeleri düzenleyen hukuka tabidir²⁸⁶. Evlat edinme hükümlerinde, evlatlık edinilenin adı, ikametgah yeri, evlat

²⁸¹V. Doğan (2024). Milletlerarası Özel Hukuk, Genel Esaslar-Milletlerarası Usul Hukuku-Bağlama Kuralları, 10.baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, s. 331.

²⁸²Yargıtay, bir Türk vatandaşını evlat edinmek isteyen bir Alman vatandaşının evlat edinme uygunluğunun her iki ülkenin kanunlarının birlikte uygulanmasına dayanması gerektiğine karar vermiştir. Alman vatandaşı henüz 40 yaşına ulaşmadığı için, Türk hukuku evlat edinmeye izin verilmemesine hükmetmiştir. Ayrıca, 3 Aralık 1981 ve 6 Mayıs 1982 tarihli iki önceki kararında Yargıtay, ilgili tarafların ulusal kanunlarının birlikte uygulanması gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay 2. HD., 6.5.1982, 3640/4124 (YKD 1982, c. 8, s. 1641-1642; Çelikel/Erdem, 2021, **a.g.k.**, s. 322, dn. 39'dan naklen); Z. D. Tarman & I. Öney (2011). Milletlerarası Evlat Edinme Hukukunda Kamu Düzeni Engeli, 60(2) . Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 335.

²⁸³G. Ö. Gelgel (2005). Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,4(8) , s. 144.

²⁸⁴Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, 2015, **a.g.k.**, s. 171; E. Nomer (2021). Devletler Hususi Hukuku: Kanunlar İhtilafı Hukuku Milletlerarası Usul Hukuku-Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 23.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, s. 281.

²⁸⁵G. Tekinalp/A. Uyanık (2016). Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları. İstanbul; Vedat Kitapçılık, s. 17.

²⁸⁶MÖHUK m. 18/3.

edinme sonucunda oluşan soybağı ve hısımlığın kurulup kurulamadığı hususu, hısımlık ilişkisi, biyolojik aile ile soybağı ilişkisinin devam ettirilip ettirilmediği, yardım nafakası, evlenme yasağı, evlat edinmede hükümsüzlük, evlat edinen kimsenin milli hukukuna tabi olur²⁸⁷.

evlat edinen ebeveynin velayetinin hangi koşullar altında sona erdirilebileceği gibi hususlar da evlat edinme hükmünün yetki alanına girmektedir. Türk hukukunda evlat edinilen çocuk, prensip olarak, evlat edinenin soyadını ve vatandaşlığını devralır. Evlat edinilen çocuk reşit değilse, evlat edinen kişi, evlat edinilen çocuğun velayetinden yasal olarak sorumludur. Ayrıca hukuk sisteminde evlat edinmenin iptali veya sona ermesi halinde evlat edinmeye ilişkin hükümler bulunmaktadır²⁸⁸.

4.1. Evlat Edinmenin Şekli Şartları

Yabancılik unsuru taşıyan çocuğun evlat edinilmesi sürecinde Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Kanunu m. 7 uyarınca, düzenlenen genel resmî kurallar içerisinde form yer almaktadır. Bu hüküm, hukuki işlemin ülke kanunlarına veya hukuki işlemin içeriğine ilişkin olarak yetkili kanunda öngörülen maddi hukuki düzenlemelere uygun olmasını öngörmektedir. Ayrıca milletlerarası özel hukukta resmî genel kural, işlemin gerçekleştiği yer hukuku olarak kabul edilmektedir²⁸⁹.

Irak hukukunda evlat edinmenin şekli usulleri konusunda bir uyumsuzluk ortaya çıktığında hakim, ilgili kanuna ulaşmak için yasal düzeltme işlemi yapmakta ve evlat edinmenin şekli usulleri konusunda araştırmaya başlamaktadır. İlgili hukuk, hukukî uyumsuzluğa konu olan ülkenin hukuku olup, hakim bu kanuna ulaşması halinde, ulusal hukukun bunu düzeltmedeki rolü sona ermekte ve evlat edinme, ilgili hukukun kuralına tabi olmaktadır²⁹⁰.

Irak hukukunda, evlat edinmeye ilişkin davalarda uygulanacak hukuku belirleyen kurallar bulunmamaktadır. Bu durum, 1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu'nun m. 3 uyarınca, milletlerarası özel hukuktaki en yaygın ilkelerin uygulanmasını gerektirmektedir. Evlat edinmeye ilişkin nesnel koşullar açısından her iki tarafın da uyruğu olduğu hukuk geçerlidir.

²⁸⁷Nomer, 2021, **a.g.k.**, s. 282.

²⁸⁸Nomer, 2021, **a.g.k.**, s. 283; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, 2015, **a.g.k.**, s.175 vd.

²⁸⁹Çelikel/Erdem, 2021, **a.g.k.**, s. 339.

²⁹⁰Abbas Al-Aboudi (2014). Kanunlar İhtilafı Yargı Yetkisi ve Yabancı Hukuki Kararların Uygulanması, 1.Baskı, Bağdat: Sanhourî Kütüphanesi Yayınları, s. 73.

Evlat edinme sürecinde izlenen işlemler, evlat edinilen tarafın menfaatinin önelemektedir. Bu nedenle maddi hukuka dair bir koşul kabul edilmiş olur. Şartın sağlandığı şekil ise usul hususunda ele alındığından, işlemin gerçekleştirildiği yerin hukukuna tabii kabul edilmektedir²⁹¹.

Hakim, evlat edinme işlemi ile ilgili izin vermek için yalnızca kanunda öngörülen ehliyet ve şartlara değil aynı zamanda evlat edinilenin menfaatinin sağlanmış olmasına yönelik kanaat getirmek durumundadır. MÖHUK m. 40 doğrultusunda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, iç hukukun ülkesel yetki kurallarına göre belirlenecektir" denilmektedir. Bu açıklama dikkat çekicidir. TMK m. 315'te evlat edinme yetkisine sahip mahkeme, evlat edinenin veya kişilerin yerleşim yeri mahkemesidir. Eşin birlikte çocuk evlat edinmesi halinde eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Görev sebebiyle yapılan araştırmalarda usulü işlem özelliği bulunmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmalar kural olarak işlemin gerçekleştiği yerin hukukuna bağlıdır. Yetkili mahkemenin kararı, yenilik doğuran bir karar niteliğindedir²⁹².

Ancak Irak hukukunda kamu düzenine aykırı bir konu olarak değerlendirilen evlat edinmenin mahremiyeti, 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu ana kaynağı olan İslam şeriatında yasaklanması nedeniyle 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'da düzenlenmemiştir. Buna göre hakimin, evlat edinme anlaşmazlığını çözerken, kendisine sunulan ilişki veya anlaşmazlığı derinlemesine incelemesi, bunun evlat edinme kapsamına girip girmediğini tespit etmesi gerekmektedir (örneğin, anlaşmazlığın taraflarının Müslüman olup olmadığı). Evlat edinme, anlaşmazlığın unsurlarının da gösterdiği gibi, Müslümanların evlat edinmesine izin vermeyen kamu düzeni hükümlerinden kaçarak, nesep olduğunun kabulü olarak tasvir edildiye, bu durumda hakimin anlaşmazlığı geçersiz sayması ve buna atfetmemesi gerekmektedir. Ancak uyuşmazlığın yapıcı olarak belirtilen unsurlara dayandığı ve taraflarının gayrimüslim olduğu açıkça ortaya çıkarsa, hakimin ilişkiyi ilgili hukuka atfetmesi gerekir ve böylece Irak hakiminin görevi sona ermektedir²⁹³.

Partan'ın teorisinden geliştirilen ve iç kategorileri kavramını hakime sunulan ve onun hukukunda bilinmeyen ilişkileri de içerecek şekilde genişleten modern içtihat görüşüne göre, onu Irak hukukunda öngörülen kategorilerden birine dahil etmeyi

²⁹¹Nomer, 2021, **a.g.k.**, s. 290.

²⁹²Çelikel/Erdem, 2021, **a.g.k.**, s. 339.

²⁹³Katam Abdulhasan Şanan (2018). Evlat Edinmenin Uluslararası Özel Hukuktaki Etkileri. Kufe Hukuk Bilimleri Dergisi, 10(38), s. 265.

zorlaştırmaktadır. Bu nedenle modern içtihat, iç kategoriler kavramının bunları da içerecek şekilde genişletilmesinde bir sorun olduğunu görmektedir²⁹⁴.

Son olarak Irak yasalarında evlat edinme sözleşmesinde kanun ihtilafının çözümüne gelince, uygulanacak hukuku belirlemek için herhangi bir atıf kuralı belirlenmemiş olup, hukuk, evlat edinme sözleşmesi için belirlenen metinlerde yabancılık unsuru içeren en yaygın olana veya uluslararası anlaşmalarla belirlenenlere göre belirlenmektedir²⁹⁵.

4.2. Evlat Edinmenin Şekli Bakımından Değerlendirme

4722 sayılı TMK evlat edinmenin şekli ve usulünü 743 sayılı Medeni Kanun'na göre temel bir dönüşüm yaşamıştır. Eski Medeni Kanun döneminde evlatlık ilişkisi sözleşme ile kurulan bir soybağı ilişkisi niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla bu dönemde evlat edinme süreci hakim izninin ardında noterde imzalanan bir sözleşme ile kurulmuş kabul edilmektedir. Ancak yasa koyucu, evlat edinme ilişkisinin kamu düzeninin sağlanmasına ilişkin olduğu gerekçesiyle özel hukuk sözleşmesi yapılmasının mümkün olmadığını, evlat edinme sözleşmesinin yarattığı çarpıklıkların giderilmesi için mahkeme kararının gerekli olduğunu belirtti. Mahkemenin temel niteliği gereği, mahkemeyle doğrudan ilişki kurmak mümkündür²⁹⁶.

Irak hukukunda evlat edinmeye ilişkin herhangi bir hüküm düzenlenmemiştir. Bunun yerine, Çocuk Esirgeme Kanunu'nun 39 ve 40. maddelerinde şekil şartları belirtilen ilhak sistemi benimsenmektedir. Bu şekil prosedürler, iki tarafın da Iraklı olması durumunda uygulanmakta, 1959 tarihli 188 sayılı Irak Kişisel Durum Kanunu'da evlat edinme sözleşmesine ilişkin şekil prosedürlerden yoksundur²⁹⁷. Ancak 1951 tarihli 40 sayılı Irak Medeni Kanunu'nun m. 26'da tüm sözleşmelerin tabi olduğu genel bir kurala yer verilmiştir: "Sözleşmeler, şekilleri itibarıyla, sözleşmenin kurulduğu ülke hukukuna tabidir"²⁹⁸.

²⁹⁴Cemal Mahmud El Kur (1996). Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri (Kanunlar İhtilafında Genel İlkeler, 3.Baskı, Mısır: Arap Rönesans Evi, s. 83.

²⁹⁵Fıras Karim Şean & Aseel Salim Abdul Karim (2017). Evlat Edinmede Kanunlar İhtilafı, Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Al-Muhakak Hukuk ve Siyasal Bilimler Dergisi, 9(4), s. 282.

²⁹⁶Kaya, 2009, **a.g.k.**, s. 52.

²⁹⁷Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 60.

²⁹⁸Memduh Abdulkerim Hafız (1973). Uluslararası Özel Hukuk, Irak ve Karşılaştırmalı Hukuka Göre Uluslararası Özel Hukuk, 1.Baskı,Bağdat: Özgürlük Yayınevi, s. 321.

4.2.1. Aracılık Yapan Kurumlara Başvuru

TMK m. 320 uyarınca, küçüklerin evlat edinilmesinde faaliyetler yalnızca kanun tarafından yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilir. Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesinde ise takip edilen hususlar Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelik kapsamında düzenlenmiştir. İlgili maddenin gerekçesinde, devletin bu faaliyetleri kendi kurumlarıyla sağlayacağı belirtilmiştir²⁹⁹.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu m. 2828 uyarınca, Türkiye’de evlat edinme ile ilgili faaliyetler Başbakanlık Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Çocuk Esirgeme Dairesi Başkanlığı ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir³⁰⁰.

Evlat edinme için ilgili makamlara başvurma zorunluluğu yoktur. Kurum dışında evlat edinme prosedürleri bile düzenlenebilir. Ayrıca gerçek kişilerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin evlat edinmede aracılık faaliyeti yürütmesi mümkün değildir. Bu durumda aracılık yasağı doğduğundan işlem gerçekleşemez.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40 uyarınca, ilhak edinme işlemleri çocuk mahkemesi ve devlet kurumları arasında gerçekleştirilir. Belirli bir düzenleme ve yönetmelik bulunmamakla birlikte, işlemler daha basit ve direkt olarak yürütülmektedir.

Sonuç olarak, Türk hukuku, evlat edinme sürecinde uzmanlaşmış kurumlar aracılığıyla daha düzenli ve güvenli bir sistem sunmaktadır. Irak yasa koyucusunun da benzer bir düzenleme benimseyerek, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü bünyesinde ilhak edinme ofisleri kurması, hem mahkemelerin yükünü hafifletecek hem de çocukların yararını koruyacaktır.

4.2.2. Evlat Edinmede Görevli Mahkeme

TMK m. 315 uyarınca , evlat edinme ilişkisi, mahkeme kararıyla kurulmaktadır. Bu süreçte görevli mahkeme Aile Mahkemeleri’dir. Tek başına evlat edinme durumunda yetkili mahkeme, evlat edinen kişinin oturma yeri mahkemesi olacaktır. Eşlerin birlikte evlat edinmeleri durumunda ise yetkili mahkeme, eşlerden birinin oturma yeri mahkemesi olarak belirlenir³⁰¹.

²⁹⁹Özüğür, 2004, **a.g.k.**, s. 254.

³⁰⁰Çelikel/Erdem, 2021, **a.g.k.**, s. 311.

³⁰¹Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 422; Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 199; Dural/öğüz/Gümüş, 2024, **a.g.k.**, s. 318; Öztan,2015, **a.g.k.**, s. 982; Akıntürk/Ateş, 2016, **a.g.k.**, s. 382.

Düzenleme kapsamında, davalarda görevli olan aile mahkemesinin bulunmaması durumunda, asliye hukuk mahkemesi görevlendirilir. Evlat edinmede davalar kural olarak aleni yapılmaktadır. Ancak, hakim, tarafların talepleri doğrultusunda gerekli gördüğü durumlarda gizli duruşma yapılmasına karar verebilmektedir.

Irak hukukunda ilhak edinme, mahkeme kararıyla oluşturulan yasal bir prosedürdür. 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40 uyarınca, ilhak işlemlerinin sadece yetkili çocuk mahkemeleri aracılığıyla gerçekleştirildiğini belirtmektedir. İlçelerdeki kabahat mahkemeleri ise ilhak taleplerini asla kabul edememektedir. Çocukların durumuyla ilgili yasal süreçlerin, özel olarak yetkilendirilmiş çocuk mahkemeleri tarafından yönetildiğini ifade etmektedir. Yetkili çocuk mahkemeleri genellikle çocuk haklarına ve refahına öncelik veren mahkemelerdir. Bu mahkemeler çocukların korunması ve esirgenmesiyle ilgili hukuki konuları ele almaktan sorumludur³⁰². Bu işlem, eşler tarafından imzalanan ,ilhak başvurusunun, sağlık raporları dahil olmak üzere gerekli belgelerle birlikte çocuk mahkemesine sunulmasıyla gerçekleşir³⁰³.

Türk Medeni Kanunu'ndaki düzenlemeler ile karşılaştırıldığında, Irak hukukunda ilhak sisteminin yalnızca çocuk mahkemeleriyle sınırlı tutulması, bazı durumlarda sürecin daha katı ve sınırlayıcı olmasına neden olabilir. Türk hukukunda ise, evlat edinme davaların aile mahkemeleri tarafından ele almaktadır.

4.2.3. Mahkemeye Başvuru ve Süreç

Türk hukukunda evlat edinme ilişkisinin evlat edinen kişi ya da eşlerin Hukuk Muhakemeleri Kanunu HMK gerekliliklerine uygun olarak hazırladıkları bir dilekçe ile mahkemeye başvurmasıyla başlamaktadır.

Evlat edinme başvurusunun, evlat edinmek isteyen kişi ya da eşler tarafından bizzat yapılması gerekir. Evlat edinme, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, temsilci aracılığıyla başvuru yapılamaz. Başvuru yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak şarttır; dolayısıyla ayırt etme gücünden yoksun bir kişi adına yasal temsilcinin başvuruda bulunma hakkı bulunmaz³⁰⁴. Evlat edinme kurumuna başvurudan önce kişinin ölmesi

³⁰²Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 65.

³⁰³Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 57; Ahmet Burhan, 2023, **a.g.k.**, s. 530; Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s.1886.

³⁰⁴Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 535; Öztan, 2015, **a.g.k.**, s. 983; Akyüz, 2012, **a.g.k.**, s. 186; Baygın, 2003, **a.g.k.**, s. 199.

durumunda vekili, mirasçıları ya da evlat edinilmek istenen kişinin adına başvuruda bulunabilir. Ancak bu başvuru, dava şartı olan taraf ehliyeti yoksunluğu sebep gösterilerek reddedilmektedir.

Evlat edinme başvurunun yapılması için belirli bir zaman sınırlaması bulunmamakla birlikte, başvurunun yapılabilmesi için kanunda öngörülen bakım ve gözetim sürelerinin tamamlanmış olması gerekmektedir³⁰⁵.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 39 uyarınca, ilhak edinme başvurusu sadece evli çiftler tarafından ve ortaklaşa yapılmalıdır, ayrıca başvuruda bulunanların ayırt etme gücüne sahip olmaları gerekmektedir. Eşler tarafından imzalanan ilhak başvurusunun, sağlık raporları dahil olmak üzere gerekli belgelerle birlikte çocuk mahkemesine sunulmasıyla gerçekleşir³⁰⁶.

Irak hukukunda ilhak başvurusunun yetkili çocuk mahkemesine sunulmasını takiben, başvuru incelerek kanunda gerekli koşullar sağlandığında işlem tamamlanacaktır. Çocuk mahkemesi hakimi, başvuruyu inceledikten ve gerekli koşulları sağladıktan sonra geçici olarak ilhak kararını altı aylık bir süre için verebilir. Altı aylık süre içinde mahkeme, çocuğun iyi bakılıp bakılmadığını ve eşlerle uyumunun ne düzeyde olduğunu değerlendirmektedir³⁰⁷.

Mahkeme, çocuğun eşlerle uyumlu olduğunu ve altı ayın sonunda çocuğu ilhak etmek istediklerini tespit ederse, nihai ilhak kararını verecek ve çocuğun tüm yasal haklarını güvence altına alacaktır³⁰⁸.

Görüldüğü üzere, Irak hukuku, ilhak edinme konusunda Türk hukukunun sunduğu detaylara sahip değildir; örneğin, başvuru şartları, süreçler ve belirli sürelerin tanımlanması gibi konularda eksiklikler bulunmaktadır. Bu detay eksikliği, tutarsız işlemlere yol açabilir ve bireylerin gereksinimler hakkında net bir anlayışa sahip olmalarını engelleyebilir. Türk hukukunda olduğu gibi daha ayrıntılı bir sistemin benimsenmesi, evlat edinme kurumu şeffaflık ve adaleti sağlamaya yardımcı olabilir ve hem çocukların hem de potansiyel ebeveynlerin haklarının korunmasını güçlendirir.

³⁰⁵Aydoğdu, 2010, **a.g.k.**, s. 444.

³⁰⁶Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 57; Ahmet Burhan, 2023, **a.g.k.**, s. 530; Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1886.

³⁰⁷Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 63; Şaima Yaser Abdul Hüseyin, 2023, **a.g.k.**, s. 1893.

³⁰⁸Baraa Munzir Kamal Bduallatif, 2009, **a.g.k.**, s. 77; Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 72.

4.2.4. Araştırma ve Dinleme

TMK m. 316 uyarınca, evlat edinme kararı verilmesinden önce, evlat edinen kişinin ve evlatlığın detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Bu araştırma; her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde incelenmesini, evlat edinenin ve evlat edinilenin dinlenmesini ve gerektiğinde uzman görüşlerinin alınmasını içermektedir. Bu, hakimın ağır bir inceleme yükümlülüğünü göstermektedir ³⁰⁹.

Irak hukukunda çocuk hakimi, eşlerin çocuğu ilhak etme talebini aldıktan sonra, gerekli şartların karşılandığından emin olmak için bir araştırmaya başlar ve eşler ruhsal ve bedensel sağlığını doğrulayan tıbbi raporları talep edilmektedir. Çocuk mahkemesi hakimi ilhak kararına karar vermeden önce eşlerle kapalı bir oturum yaparak çocuğu ilhak etme isteklerini teyit etmektedir. Üstelik hakim, eşlerin medeni durumları ve yaşam standartlarını araştırmakla görevli uzman bir sosyal araştırmacıyı görevlendirir ³¹⁰.

Sonuç olarak, Türk hukuku, evlat edinme sürecinde ayrıntılı bir araştırma ve inceleme gerektirirken, Irak hukuku da benzer şekilde kapsamlı bir inceleme süreci öngörür, ancak sosyal araştırmacı ve tıbbi rapor gibi ek süreçler içermektedir. Türk hukukunda gizlilik ön plandadır ve bilgi paylaşımı sınırlıdır. Her iki hukuk sistemi de evlat edinme işlemlerinde dikkatli ve titiz bir yaklaşım sergilemektedir.

4.2.5. Mahkeme Kararı

TMK yapılan 4 düzenleme ile evlat edinme işlemi temelden değiştirilmiştir. TMK m. 315 uyarınca , evlatlık ilişkisi mahkeme kararı ile kurulacak biçimde düzenlenmiştir. Türk hukukunda hakim, öncelikle evlat edinme şartlarının somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. Daha sonra şartların yerine geldiğini tespit eden hakim, gerekli araştırmaları yapmaya başlar. Araştırmaların olumlu sonuçlar doğuracağını değerlendiren hakim, evlat edinme kararını verir.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 40'ta belirtildiği gibi, ilhak kararı deneme amaçlı altı aylık geçici bir süre için verilmiş , bu süre daha sonra uzatılabilir. Eşlerin isteğini doğrulamak ve gerekli görevlendirilen sosyal araştırmacı, çocuğun sağlığını, refahını ve eşleriyle olan ilişkisini şartları kontrol etmek amacıyla bu karara "ilk karar" denir. Bu süre içerisinde sosyal araştırmacının en az ayda bir kez eşlerin evini ziyaret

³⁰⁹Çağlayan-Aygün, 2021, **a.g.k.**, s. 96.

³¹⁰Baraa Munzir Kamal Abdullatif, 2009, **a.g.k.**, s. 60,61; Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 57.

edilmektedir. Bunun sonrasında sosyal araştırmacı hakime ayrıntılı bir rapor yazmaktadır³¹¹.

İkinci karar ise, eşlerin çocuğu ilhak etme isteklerini, küçükle olan uyumlarını ve gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra verilir. Mahkeme, sürenin bitiminden sonra nihai kararı verir³¹².

Kararın sonuna, çocuğun adı, ilhak edinen babanın adı, ilhak edinen annenin adı, cinsiyeti, uyruğu ve son olarak doğum tarihini içeren bir tablo eklenmektedir³¹³.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 41 uyarınca , deneme süresi içinde eşlerin ilhak kararından vazgeçmeleri veya çocuk mahkemesinin çocuğun menfaatinin yerine getirilmediğini tespit etmesi durumunda, ilhak kararı iptal edilir ve çocuk sosyal kuruma geri verilir³¹⁴. Bu hüküm, çocuğun en iyi çıkarlarını korumaya yönelik bir tedbir olarak görünmektedir, ve mahkeme çocuğun güvenliği ve refahını ön planda tutmaktadır.

1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu m. 42 uyarınca , mahkeme, deneme süresinin bitiminden sonra çocuğun menfaatinin her iki eş tarafından da yerine getirildiğini tespit ederse, nihai kararı verecektir³¹⁵.

Türk hukuku ile Irak hukuku arasındaki fark, mahkeme kararlarının alınma şeklinde belirginleşir. Türk hukukunda evlat edinme kararı, tek ve nihai bir karar olarak verilirken, Irak hukukunda ilhak edinme sistemi iki aşamada gerçekleştirilir. İlk aşama, ilhak edinme kararının altı aylık bir deneme süresi için geçici olarak verilmesidir. Bu süre zarfında, her iki tarafın çıkarlarının sağlandığı tespit edilirse, nihai kararı verilir.

Bu düzenleme, Irak hukukunun daha temkinli bir yaklaşım benimsediğini ve evlat edinme sürecinin her iki taraf için de uygun olup olmadığını daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirdiğini gösterir. Türk hukuku ise süreci daha hızlı ve tek adımlı bir prosedürle tamamlamayı tercih eder.

4.2.6. Nüfus Kütüğüne Kayıt

Evlat edinmenin kütüğe işlenmesi, TMK m. 42 uyarınca, “Kişisel durumdaki değişiklikler, özellikle evlilik dışı bir çocuğun tanınması veya hakimın babalığa karar

³¹¹Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 70 ;Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 57.

³¹²Şukria Rahma Elrumili, 2014, **a.g.k.**, s. 57; Akrem Zade Al-Kurdi, 2018, **a.g.k.**, s. 70.

³¹³Avad Hüseyin Al-obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 88,89.

³¹⁴Baraa Munzir Kamal Abdullatif, 2009, **a.g.k.**, s. 78.

³¹⁵Avad Hüseyin Al-obidi, 2012, **a.g.k.**, s. 87.

vermesi, soybağının düzeltilmesi, evlat edinme ya da bulunmuş bir çocuğun soybağının belli olması, ilgili kanun hükümlerine göre kütüğe işlenir.” düzenlemesiyle hüküm altına alınmıştır. Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 29 uyarınca, evlat edinme kararı, mahkeme tarafından on gün içinde yerel nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlat edinme işlemi aile kütüklerine kaydedilir ve evlat edinilen kişinin kaydı, evlat edinenin aile kütüğüne aktarılır.

TMK m. 314/6 uyarınca, evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler, mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık talep edilmedikçe açıklanmayacaktır. Bu madde, evlat edinmeye ilişkin kayıt ve belgeler açısından "gizlilik ilkesi “nin benimsendiğini gösterir.

Irak hukukunda ilhak edinme, evlatlık alan kişi ile evlatlık kan bağına sahip olmadığından, islam hukukuna göre, çocukları gerçek ebeveynlerinin isimleri olmadan kaydettirmeyi yasaklayan soy sorunu bulunmaktadır³¹⁶.

Nesebi bilinmeyen çocukların medeni durum kayıtlarına kaydedilmesi , nüfus memurlarının aldığı kararlara dayanmaktadır. Nesebi bilinmeyen bir çocuğun isimlendirilmesi kararı, Doğum ve Ölüm Kayıt Kanunu m. 19 hükümlerine göre yapılmaktadır. Çocuk mahkemesi, nesebi bilinmeyen çocuğa bir isim ve soyadı vermelidir; ayrıca çocuğu koruma altına alan Devlet Evleri kurumu kaydetmelidir. Böyle bir karar genellikle çocuğun kaldığı devlet evinin talebi üzerine verilmektedir. Nesebi bilinmeyen çocuğun isimlendirilmesi kararının verilmesinden sonra, çocuk mahkemesi, kararın bir kopyasını doğum belgesi düzenlemesi için Sağlık Bakanlığı’na ve nüfus kaydının yapılması için Nüfus Müdürlüğü’ne göndermelidir. Nesebi bilinmeyen çocuğa isimlendirilmesi kararı, ilhak edinme kararından önce verilir³¹⁷.

Çocuk mahkemesinin, çocuğun nesebini bilinmeyenler kütüğünden, içinde bulunduğu aile kütüğüne nakledilmesi için ilhak kararının bir kopyası Uyruluk ve Medeni Hal Müdürlüğü’ne göndermesi gerekmektedir. İlhak talebinde bulunanlar, çocuğun nesebi bilinmediği takdirde çocuğun ebeveynleri olarak kaydedilmektedir. Çocuk mahkemeleri, ilhak başvurusunda bulunanlara, soyları bilinmeyenlerin soyunu tespit etmeye ve küçüğün soyunu da içeren karar vermeye yetkili tek mahkemedir³¹⁸. Çocuğun nesebi biliniyorsa, ilhak başvurusunda bulunan kişi, çocuğun ebeveynleri olarak

³¹⁶Avad Hüseyin Yasin Al-Obidi 2012, **a.g.k.**, s. 88; Rahim Hasan Al Akeli, 2011, **a.g.k.**, s. 124.

³¹⁷Sakhr Ahmed Nassif, 2023, **a.g.k.**, s. 474.

³¹⁸Karam Faruk Abdullah (2004). Al-vajeez, 1959 Tarihli 188 Sayılı Kişisel Durum Kanununu Açıklanması, 1.Baskı, Sulaymaniya: Göz Üniversitesi Yayınları, s. 340.

kaydedilmemektedir. Ancak, ilhak kararı verildikten sonra, çocuğun yalnızca aileye dahil olduğunu belirtmek üzere karar nüfus kütüğüne gönderilmektedir³¹⁹.

TMK'na göre, evlat edinme kararı verildikten sonra, karar ilgili nüfus müdürlüğüne on gün içinde bildirilmelidir. Evlat edinme olayının nüfus kütüğüne tescili yapılır ve evlatlık kaydı evlat edinenin aile kütüğüne taşınır. Irak hukukunda, çocuk mahkemesi tarafından verilen ilhak kararının bir kopyası, çocuğun kütüğünün değiştirileceği ilgili Uyrukluk ve Medeni Hal Müdürlüğü'ne gönderilir. Irak hukukunda, evlat edinme ile ilgili kayıtların ve belgelerin gizli tutulmasıyla ilgili belirgin bir düzenleme bulunmamıştır.

³¹⁹Ahmet Burhan, 2023, **a.g.k.**, s. 535.

SONUÇ

Evlat edinme, bireyler arasında ailevi bağlar kurmayı amaçlayan yasal ve sosyal bir kurumdur. Bu kurum, ailelerinden mahrum kalan çocuklar veya bireylere haklar ve bakım sağlamak için gerçekleştirilir. Evlat edinme, güvenli ve sevgi dolu bir ortam sunmaya yardımcı olur ve her ülkenin kendi yasaları ve kültürel değerleri doğrultusunda farklı şekilde düzenlenir. Evlat edinme, bireylerin haklarını korumanın ve yeni aile yapılarının oluşumunu desteklemenin önemli bir yöntemi olarak değerlendirilmektedir.

Evlat edinme, bir çocuğun yaşamını tamamlaması ve gelişmesi için kritik bir rol oynar. Bu kurum, çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyüyeabilmelerini sağlamak ve onlara sevgi dolu bir yuva sunmak amacıyla varlığını sürdürmektedir. Evlat edinme sistemleri, küçüğün çıkarlarını koruma konusunda farklı yaklaşımlar sergiler. Evlat edinme sisteminde, evlat edinilen çocuk ile biyolojik ailesi arasındaki hukuksal bağlar tamamen sona erer. Ancak evlat edinilen çocuk ile biyolojik ailesi arasındaki ilişki, biyolojik aile üyeleriyle evlenme yasağı gibi sınırlamalarla devam eder. Evlat edinme kurumu evlat edinen kişi veya eşler ile evlat edinilen arasında tam bir aile bağı oluşur. Bu durum, evlat edinenler ve evlat edinilenlerin birbirlerini gerçek bir aile üyesi gibi hissetmelerine ve yeni aile düzenine uyum sağlamalarına yardımcı olur.

Bu çalışma, Türk hukuku ve Irak hukuku açısından evlat edinme kurumunun yaşamsal önemine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Türk ve Irak hukukunda evlat edinme konusu karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Birinci bölüm, Türk hukukunda evlat edinme konusunu ele almış ve TMK çerçevesinde evlat edinmeye dair net bir kavram sunmuştur. Evlat edinmenin tarihsel gelişimi, 743 sayılı Medeni Kanun ve 4721 sayılı TMK bakımından iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Özellikle, uzun bir süre boyunca Türkiye’de evlat edinmenin hukuki çerçevesini oluşturan 743 sayılı Medeni Kanun üzerinde durulmuştur. Ardından, Türkiye’nin sosyal değişimlerine uyum sağlamak amacıyla getirilen 4721 sayılı TMK geçiş incelenmiştir. Ayrıca, evlat edinmenin hukuki niteliği de ele alınmıştır. 743 sayılı Medeni Kanun ile 4721 sayılı TMK arasındaki en önemli farkın evlat edinmenin hukuki niteliği olduğu vurgulanmaktadır. 743 sayılı Medeni Kanuna göre, evlat edinme bir sözleşmeyle kurulurken, 4721 sayılı TMK ile bu ilişki artık bir sözleşme olarak kabul edilmemektedir. Dolayısıyla, evlat edinme kurumu ile benzer diğer kurumlar arasındaki farklar, koruyucu aile, kan bağıyla oluşan soy bağı, beslemelik ve süt evlatlık ilişkisi açısından incelenmiştir.

İlk bölümde, TMK çerçevesinde evlat edinmenin farklı yönlerini ele almıştır. Evlat edinen bireylerin durumuna göre evlat edinme kurumu, "birlikte evlat edinme" ve "tek başına evlat edinme" olarak iki başlık altında incelenmiştir. Birlikte evlat edinme yalnızca evli eşler tarafından yapılabilirken, evli olmayan bireylerin birlikte evlat edinemezler. Tek başına evlat edinme ise, otuz yaşını doldurmuş, evli olmayan bireyler tarafından gerçekleştirir. Bu hükümler, Türkiye’de evlat edinme kurumunu düzenleyen yasal çerçeveyi açıkça ortaya koymakta olup, evlat edinmede yaş ve medeni durum şartları dikkate alınarak, çocuğun haklarının korunması ve ona uygun bir aile ortamının sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, evlat edinilene göre ise, küçüklerin evlat edinilmesi, erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesi olarak ikiye ayrılmıştır.

Evlat edinmenin şartları da ele alınmıştır. TMK, küçüklerin evlat edinilmesi 305. madde ile düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, bir küçüğün evlat edinilmesi için evlat edinenin en az bir yıl boyunca çocuğa bakması ve eğitmesi, evlat edinmenin çocuğun yararına olması ve evlat edinenin diğer çocuklarının haklarının hakkaniyete aykırı bir şekilde zarar görmemesi gerekmektedir. Bu şartlar, hem küçüklerin hem de kısıtlıların ve erginlerin açısından ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Son olarak, evlat edinmenin şekli, görevli mahkeme, yetkili kurumun izni, başvuru süreci, araştırma ve dinleme gibi aşamalar detaylı bir şekilde incelenmiştir.

İkinci bölümde ise, Irak hukukundaki evlat edinmeye benzer olan kuruma tahsis edilmiştir. Irak yasa koyucusu, çocukların bakımı ve korunması açısından onların ihtiyaçlarını karşılayan, onlara aile ortamı ve sağlıklı bir çevre sağlayan başka bir sistem öngörmüştür. Bu sisteme "ilhak" denilmektedir. Irak yasa koyucusu, 1983 tarihli ve 76 sayılı Irak Çocuk Esirgeme Kanunu’nda ilhak terimini kullanarak bu sistemi tanımlamıştır. Bu bölümde, ilhak edinmenin tanımı ve tarihsel gelişimi incelenmiştir. İlk Irak Çocuk Esirgeme Kanunu’nun kabulünden beri, ilhak edinme yalnızca yargı kararıyla doğan bir ilişki olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, ilhak edinmenin hukuki niteliği, mahkeme kararıyla oluşan bir ilişki olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, ilhak edinmenin şartları, eşler açısından ve ilhak edilen çocuk açısından ele alınmıştır. Son olarak, ilhak edinmenin şekli ve mahkemelere başvuruda izlenmesi gereken prosedürler, ilk ve nihai kararın verilmesi, sosyal araştırmacının rolü ve Çocuk Esirgeme Kanunu’nda belirtilen ilhak edinme kararının iptaline ilişkin durumlar ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise, çalışmanın asıl konusunu oluşturan Türk ve Irak hukuklarındaki evlat edinme kurumunun benzer yönleri ile hangi noktalarda ayrıldıkları ele alınmıştır. Bu bağlamda, evlat edinme tanımı, hukuki niteliği ve tarihsel gelişim açısından karşılaştırmalar yapılmıştır. Türk ve Irak hukuklarındaki evlat edinme şartları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Ayrıca, her iki hukuk sistemi açısından evlat edinme prosedürleri de değerlendirilmiştir. TMK evlat edinme, 743 sayılı Medeni Kanun ile başlamış olup, günümüzde 4721 sayılı Kanun ile güncellenmiştir. Bu güncellemeler, evlat edinmenin daha sağlıklı ve amaç odaklı bir biçimde gerçekleştirilmesine olanak tanımıştır, özellikle çocukların çıkarlarının ön planda tutulmasını sağlamıştır.

Evlat edinme, tarihsel süreç içinde farklı toplumlarda çeşitli amaçlarla uygulanmış ve günümüzde de hukuki bir süreç olarak devam etmektedir. Küreselleşmeyle birlikte, evlat edinme uygulamaları zamanla değişmiş ve hukuki çerçeveler farklılıklar göstermiştir. Antik Yunan, Çin, Babil, Sümer ve Mısır gibi medeniyetlerde evlat edinme uygulamaları bulunmasına rağmen, bu işlemin tam olarak ne zaman başladığı belirsizdir. Toplumlar, dini, sosyal, siyasi ve ekonomik amaçlar doğrultusunda evlat edinmeyi benimsemişlerdir. Roma hukukunda Adrogatio ve Adoptio olmak üzere iki farklı evlat edinme yöntemi vardı ve bu yöntemler dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik düşüncelerine göre şekillenmiştir.

Günümüzde evlat edinme, hem kimsesiz çocukların aile ortamında büyütülmesini sağlama hem de çocuk sahibi olamayan ailelere çocuk sahibi olma imkanı verme gibi iki temel amaç gütmektedir. Evlat edinme koşulları, genellikle çocuğun korunması ve aile içinde yetiştirilmesi amacıyla belirlenmiştir. Hukukun genel amacı, dönemin ihtiyaçlarına cevap vermek olduğundan, evlat edinme işlemi de bu doğrultuda şekillenmiştir.

Irak'ta ise hukuk sistemi büyük ölçüde İslam hukuku çerçevesinde gelişmiştir ve evlat edinme uygulamaları da bu çerçevede ele alınmaktadır. İslam hukuku, soyların karışmasını önlediği için evlat edinmeyi yasaklamış, ancak öksüz çocukların korunması ve gerçek ebeveynlerinin isimlerinin değiştirilmeden büyütülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Türk ve Irak hukuklarında evlat edinme şartları incelendiğinde bazı benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, her iki ülkede de evlat edinme mahkeme kararıyla taraflar arasında hukuki bağlar kuran bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Türk hukukunda evlat edinme, evlat edinen ile evlatlık arasında doğal bir ebeveyn-çocuk ilişkisini andıran derin bir hukuki bağ kurarken, bu ilişki Irak hukukunda sadece hukuki yükümlülüklerle sınırlı kalmaktadır ve biyolojik bir bağ oluşturmaz. Türk hukukunda

evlat edinme daha kapsamlı ve biyolojik ilişkiye yakın bir bağ yaratırken, Irak hukukunda ilhak sistemi, daha sınırlı bir hukuki ilişki kurmakta olduğu sonucuna varılmıştır.

Türk ve Irak hukuklarında evlat edinme sürecinin güvenliğini sağlamak amacıyla her iki hukukta da bakım süresi şartı bulunmaktadır. Ancak, Irak kanunlarında bu süre altı ay olarak belirlenmiş olup, Türk Medeni Kanunu'nda daha uzun bir süre ve eğitim şartı bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türk Medeni Kanunu'nun daha avantajlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, Irak yasa koyucusuna, bakım süresi konusunda Türk hukukunun uygulamalarını benimsemesi önerilmektedir.

Türk ve Irak hukuklarına göre, evlat edinmenin temel amacı çocuğun menfaatinin gözetilmesidir. Çocuğun yüksek yararı her zaman öncelikli olarak değerlendirilmektedir ve evlat edinme işlemi yalnızca bu menfaat çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir. Bu bağlamda, Türk ve Irak hukuk sistemleri arasında ortak bir hukuki anlayış mevcuttur.

Türk ve Irak hukukunda, evlat edinme sürecinde evlat edinenin diğer çocuklarının çıkarlarını koruma gerekliliği benzer şekilde düzenlenmiştir. Her iki sistem, mevcut çocukların zarar görmemesini sağlamaya özen göstermektedir. Ayrıca, Irak hukukunda, eğer eşlerin kendi çocukları varsa, Irak yasa koyucusu İslam şeriatı hükümlerine uygun olarak bu çocukların miras haklarını güvence altına almıştır.

Türk hukukunda evlat edinme sürecinde çocuğun rızasının alınması gerektiği vurgulanarak, çocuğun iradesi ve duygusal durumu dikkate alınmaktadır. Irak hukukundaki bu şartın bulunmaması ise, çocukların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Türk hukuku, bu yaklaşımıyla çocukların daha sağlıklı bir evlat edinme deneyimi yaşamalarına olanak tanırken, Irak hukuku bu konuda gelişime ihtiyaç duymaktadır.

Türk Medeni Kanunu'na göre, evlat edinen ile evlat edinilen kişi arasında en az 18 yaş farkı bulunması gerekmektedir. Bu şart, evlat edinme ilişkilerinin belirli bir düzeyde yaş farklılığına sahip olmasını sağlamayı amaçlar. Öte yandan, Irak hukukunda ilhak edinme sisteminde, eşler ile çocuk arasında yaş farkını düzenleyen özel bir hüküm yer almamaktadır. Bu durum, her iki hukuk sisteminin evlat edinme süreçlerindeki farklılıklarını ortaya koymaktadır. Türk hukukundaki yaş farkı şartı, evlat edinme ilişkilerinin daha sağlıklı bir temele oturmasına yardımcı olurken, Irak hukukundaki kısıtlamaların olmaması, esneklik sağlamakla birlikte potansiyel sorunları da beraberinde getirebilir.

Evlat edinme ehliyeti bakımından, evlat edinenin aklı başında ve tam kapasiteye sahip olmasının gerekliliği, çocuğun güvenliği ve refahı açısından önemli bir kriterdir. Her iki hukuk sistemi de evlat edinme sürecinde çocuğun çıkarlarını koruma amacı taşımaktadır.

Türk hukuku, otuz yaşını doldurmuş bekar bireylerin mahkeme kararıyla tek başına evlat edinmelerine olanak tanırken, Irak hukuku daha katı bir yaklaşım benimsemektedir. Irak'taki düzenlemeye göre, ilhak başvuruları yalnızca evli çiftler tarafından yapılabilmektedir, bu da bekarların çocuk evlat edinme hakkını kısıtlamaktadır. Türk hukuku, çocuğun en iyi çıkarlarını gözeterek daha esnek bir düzenleme sunarken, Irak hukuku ise daha geleneksel bir anlayışı yansıtmaktadır. Irak'taki ilhak sisteminin daha kapsayıcı olmasını sağlamak için önemli bir adımdır. Tek başına bireylerin ilhak başvurusu yapabilmeleri, daha fazla çocuğun sevgi dolu bir aile ortamına kavuşmasını sağlayabilir. Ayrıca, bu durum, küçüklerin ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla kaynak ve destek sunar. Bu önerinin, Irak yasa koyucusunun dikkate alması gereken bir husus olduğuna inanılmaktadır.

Türk hukuku, evlat edinme işlemlerini uzmanlaşmış kurumlar aracılığıyla düzenlerken, Irak yasa koyucusunun da benzer bir düzenleme ile Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü bünyesinde ilhak edinme ofisleri kurması, çocuk mahkemelerin yükünü azaltacaktır. Türk Medeni Kanunu'ndaki düzenlemelerle karşılaştırıldığında, Irak hukukundaki ilhak edinme davalarının yalnızca çocuk mahkemeleriyle sınırlı olması, bazı durumlarda sürecin daha katı ve kısıtlayıcı hale gelmesine yol açabilmektedir. Türk hukukunda ise, evlat edinme davaları aile mahkemeleri tarafından değerlendirilmekte olup, bu durum daha esnek bir yaklaşım sunmaktadır.

Türk Medeni Kanunu'na göre, evlat edinme kararı verilmeden önce evlat edinen ve evlatlık hakkında kapsamlı bir araştırma yapılması gerekmektedir. Irak hukukunda ise, çocuk hakimi eşlerin ilhak talebini aldıktan sonra benzer bir araştırma süreci başlatmakta, ruhsal ve bedensel sağlıklarını doğrulayan tıbbi raporlar talep etmektedir. Her iki hukuk sisteminde de evlat edinme işlemlerinde detaylı bir inceleme ve titiz bir yaklaşım benimsenmektedir. Bununla birlikte, Irak hukukundaki ek süreçler, daha kapsamlı bir değerlendirme imkanı sunmaktadır. Bu durum, her iki hukuk sisteminin evlat edinme sürecine duyarlılığını ve çocukların haklarını koruma amacını yansıtmaktadır.

Türk ve Irak hukukları arasındaki fark, mahkeme kararlarının alınma şeklindedir. Türk hukukunda evlat edinme kararı tek ve nihai bir şekilde verilirken, Irak hukukunda ilhak edinme süreci iki aşamalıdır; ilk olarak geçici bir karar verilir ve altı aylık deneme süresi içinde durum değerlendirilir.

Son olarak, Türk hukukunda, evlat edinme kararı verildikten sonra, karar ilgili nüfus müdürlüğüne on gün içinde bildirilmelidir. Evlat edinme olayının nüfus kütüğüne tescili yapılır ve evlatlık kaydı evlat edinenin aile kütüğüne taşınır. Irak hukukunda, çocuk mahkemesi tarafından verilen ilhak kararının bir kopyası, çocuğun kütüğünün değiştirileceği ilgili Uyrukluk ve Medeni Hal Müdürlüğü'ne gönderilir.

KAYNAKÇA

Abdul mecid hakim (2019). *Irak Medeni Hukukunun Açıklaması 2. kısmı*, 1. Baskı, Bağdat:Al-Ahlia Kitabevi.

Abbas Al-Aboudi (2014). *Kanunlar İhtilafı Yargı Yetkisi ve Yabancı Hukuki Kararların Uygulanması*, 1.Baskı, Bağdat:Sanhourî Kütüphanesi Yayınları.

Abdul Karim Fatih Musa (2010). *Yetişkinler ve Küçükler Kavramı ve Irak Hukukundaki Temsilcileri*. Bağdat:Üçüncü Sınıf Hakimliğe Terfî Şartları Kapsamında Yüksek Yargı Kuruluna Sunulan Bir Araştırma.

Abdul Muttalib Abdul Razak Hamdan(2009). *İslam Şeriat 'ta Çocuklara İlişkin Haklar*, 1.Baskı, Beyrut:Gelecek Yayınları.

Abdulaziz Muhimir Abdul Hadi (1997). *İslam Hukuku ile Uluslararası Hukuk Arasında Çocuk Hakları*, 1.Basıkı, Kuveyt:Kuveyt Üniversitesi Yayınları.

Acabey,M. B. (2002). *Soybağı, Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocuğun Mirasçılığı, Eski ve Yeni Medeni Kanuna Göre Karşılaştırmalı*, 1.Baskı, İzmir:Güncel Hukuk Yayınları.

Ahmet Burhan Abdulrahman (2023). *Çocukların İlhak Edilmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler*. Hukuk Fakültesi, Tikrit Üniversitesi El-Kadisiyah Dergisi,14(2), s. 545-566.

Ataay,A. (1957). *Medeni Hukukda Evlad Edinme, Birinci Fasikül, Giriş Evlat Edinmenin Meydana Gelmesi*. İstanbul:İsmail Akgün Matbaası.

Ahmet Elkubeyisi (1972). *Hukuk Ve Yargıda Kişisel Durumun Açıklanması*, 2.Baskı, Bağdat:Alarşad Yayınevi.

Akıntürk, T. (2024). *Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku*, C.2, 9.Baskı, İstanbul:Beta Basım.

Akıntürk,T. , & Ateş-Karaman,D. (2016). *Türk Medeni Hukuku-Aile Hukuku*. Ankara:Beta Basım.

Akrem Zade Al-Kurdi (2018). *Reşit olmayanların Irak ve Ürdün Çocuk Hukukuna İlhak Edilmesine İlişkin Hükümler*. Nesil Karşılaştırmalı Araştırmalar Dergisi Uluslararası Hakemli Dergisi, 3(8), s.56-85.

Akrem Zade Al-Kurdi (2023). *Çocuk Esirgeme Kanunundaki Çocuklarla İlgili Hükümleri*, 1.Baskı, Bağdat:Hukuk Kütüphanesi Yayınları.

Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku*, 9.Baskı, Ankara:Pegem Akademi.

Alangoya, Y. , Yıldırım, M. K., & Yıldırım, N. D. (2011). *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 8.Baskı, İstanbul:Beta Yayınevi.

Ali Abdül Aali Al Asadi (2021). *Evlilik ve Boşanma Etkileri*, 1.Baskı, Bağdat: Hukuk Kütüphanesi.

Amal Muhammet Ahmet Al-Muhanna (1998). *Devlet Evlerinden Yararlananlar İçin Gerçeklik ve Hırs Arasında Sosyal Bakım*. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat: Bağdat Üniversitesi, Hukuk Fakültesi .

Amer Süleyman (1977). *Eski Irak'ta Hukuk (Karşılaştırmalı Bir Tarihsel Hukuk Çalışması)*. Musul:Dar Al-Kutub Yayınevi.

Aqıl Abdul Zahra Nacm & Yargıç Rahim Hassan Al-Akeli (2011). *Hukuk Uygulamalarında Dersler*, 1.Baskı, Bağdat:Hukuk Kütüphanesi Yayınları.

Arat, T. (1977). *Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış*, Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:411, s. 105-178.

Arık, K.F. (1948). *Evlat Edinme*. Ankara Üniversitesi SBF 3(3), s. 178-203.

Arsal, S. M. (2021). *Türk Tarihi ve Hukuk*, 2.Baskı, İstanbul:İsmail Akgün Yayınevi.

Arsebük, E. (1940). *Medenî hukuk II. Aile hukuku. 1.Kısım:Ailede Şahıslar Ve Halleri*. C.2, Ankara:Recep Ulusoglu Basımevi.

Arsebük, E. (1943). *Borçlar Hukuku*. C.1, İstanbul:Arkadaş Matbaası.

Avad Hüseyin Al-Obidi (2012). *1983 Tarihli 76 Sayılı Çocuk Esirgeme Kanununun Açıklaması*. Musul:Arap Nesil Yayınevi.

Aydın, M. A. (2021).*Türk Hukuk Tarihi*, 20.Baskı , İstanbul:Beta Yayıncılık.

Aydın, M. A. (2022). *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, 15.Baskı, İstanbul:Klasik Yayınları.

Aydoğdu, M. (2010). *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, 2.Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi.

Aydos, O. S. (2003). *Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,4(1-2), 117-141.

Aytekin, A. (1973). *Eşinin Evlat Edinmesine Onamını Bildirmesi Gereken Öteki Eşin Ayırt Etme Gücünden (Temyiz Kudretinden) Yoksunluğu*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 36(1-4), s. 439-443.

Badriya Abdullah Al-Hazan (2022). *Mezopotamya ve Mısır'daki Evlat Edinme Sistemi*. Yüksel Lisana Tezi. Suudi Arabistan: Kral Saud Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

Balkar, S. (2002). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2), s. 235-266.

Baraa Munzir Kamal Abdullatif (2009). *Irak Çocuk Esirgeme Kanununda Ceza Politikası*,1.Baskı, Amman:Hamed Yayınevi.

Bay, A. (2014). *Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukukî Durumları*. Ankara Turkish Studies, 9(4), s. 149-163.

Baygın, C. (2003). *Evlat Edinmenin Koşulları*. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(3-4), s. 26-591.

Baygın, C. (2002). *Kan Bağına Dayanan Soybağı*. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1-4), s. 255-84.

Belen, H. (2005). *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme*, 1.Baskı, İstanbul:Beta Yayınları.

Cemal Mahmud El Kur (1996). *Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri ,Kanunlar İhtilafında Genel İlkeler*, 3.Baskı, Mısır:Arap Rönesans Evi.

Çelikel, A. ,& Erdem, B. Bahadır (2021). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 15.Baskı , İstanbul:Beta Yayıncılık.

Çağlayan-Aygün, G. (2021). *Evlat Edinme ve Sonuçları*, 2.Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları.

Dalya Favzi Al-Ansari (2003). *Eski Irak'ta aile sistemi*,1.Baskı, Bağdat:Bağdat Üniversitesi Yayınevi.

Demir, M. (2003). *Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(3), s. 253-274.

Deniz, H. (2007). *Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, V. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk, Genel Esaslar-Milletlerarası Usul Hukuku-Bağlama Kuralları*, 10.Baskı ,Ankara:Savaş Yayınevi.

Dural, M. , Ögüz, T., & Gümüş, M. A. (2024).*Aile Hukuku*, C.3, 19.Baskı, İstanbul:Filiz Kitabevi.

Duran, R. (2021). *Türkiye Aile Yapısında Evlat Edinme Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 5(1), 19 -31.

Ebu El-Kasım Necmeddin Cafer Bin Al-Hassan (2008). *Cephe İçtihatlarının Faydalı Özeti*. Beyrut:Al-Anwar Yayınevi.

Er, A. (2020). *Küçüklerin Evlat Edinilmesi*, 1.Baskı, İstanbul:Filiz Kitabevi.

Ertuğrul, A.B. (1980). *Uygulamada Miras ve Tereke Hukuku*. İstanbul:Eğitim Yayınları.

Faruk Abdullah Kerim (2004). *Irak Kişisel Durum Kanunu ve Değişikliklerinin Evlilik ve Sonuçları, Boşanma, Akrabalık Hakları*. Süleymaniye:Anma Kütüphanesi Yayınları.

Fevzi Raşid (1973). *Eski Irak Yasaları*. Bağdat:Özgürlük Yayınevi.

Feyzioğlu, F. N.(1986). *Aile Hukuku*, 3.Baskı, İstanbul:Filiz Kitabevi.

Firas Karim Şean & Aseel Salim Abdul Karim (2017). *Evlat Edinmede Kanunlar İhtilafı, Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. Al-Muhakak Hukuk ve Siyasal Bilimler Dergisi, 9(4), s. 258-296.

Fuad Abdul Munim Riyad & Samya Raşid (1998). *Kanunlar İhtilafı, Yargı Yetkisi ve Yabancı Kararların Etkileri*. Kahire:Arap Rönesans Yayınevi.

Galip Ali Al-Daoudi (1983). *Çocuk Esirgeme Kanunu, Vatandaşlık Kanunu ve Kişisel Durum Kanununda Evlat edinme ve İlhak edinme Yasal Etkileri*. Mukayeseli Hukuk Dergisi'ne Sunulmuş Bir Araştırma, 10(15), s. 20-76.

Gelgel, G. Ö. (2005). *Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler*. İstanbul:Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,4(8), s. 119-148.

Gençcan, Ö. U. (2011). *Aile Hukuku*, 5.Baskı, Ankara:Yetkin Yayınları.

Hacıbekiroğlu Ömeroğlu, E. (2022). *Milletlerarası Özel Hukukta Koruyucu Aile Kurumuna Uygulanacak Hukukun Belirlenmesi*. Public And Private International Law Bulletin, 42(1), s. 1-25.

Hatemi, H. , & Serozan, R. (2023).*Aile Hukuku*, 10.Baskı, İstanbul:Filiz Kitabevi.

Helvacı, S. (2015). *Family name of married woman according to the European human rights court and the constitutional court decisions*. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 35(1), 157-169.

Hikmet Başır Al-Asvad (1986). *Eski Irak'ta Evlat Edinme İlkesi*, 44(1-2), Bağdat: Kültür ve Enformasyon Bakanlığı Yayınevi-Eski Eserler ve Miras Dairesi.

Işık, M. (2005). *Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Evlat Edinme*, 1.Baskı, Ankara:Beta Yayıncılık.

İhsan Muhammet El-Hasan & Bahija Ahmed Şahab (1990). *Topluluk Hizmeti*. Bağdat:Yüksek Öğrenim Basım.

İkbal Muhammet El Beşir (1981). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Bakımı Alanı*. İskenderiye:Modern Üniversite Yayınevi.

İlknur, S. (2000). *Koruyucu Aile*, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

İnan, A.N. (1968). *Çocuk Hukuku*. Ankara Üniversitesi.

- Karadeniz, Ç. Ö. (2020). *Roma Hukuku*, 18.Baskı, Ankara:Turhan Yayıncılık.
- Karagülmez, A. , & Ural, S. S. (2003). *Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri*,1.Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Karam Faruk Abdullah (2004). *Al-vajeez, 1959 Tarihli 188 Sayılı Kişisel Durum Kanununu Açıklanması*, 1.Baskı , Sulaymaniya:Göz Üniversitesi Yayınları.
- Karataş, K. (2007). *Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme*. Toplum ve Sosyal Hizmet, 18(2), s.7-19.
- Katam Abdulhasan Şanan(2018). *Evlât Edinmenin Uluslararası Özel Hukuktaki Etkileri*. Kufe Hukuk Bilimleri Dergisi,10(38), s. 265-273.
- Kaya, C. (2009). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*, 1.Baskı, İstanbul:Beta Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, A.M. (2014). *Medeni Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler*, 3.Baskı, Ankara:Turhan Kitabevi.
- Kılıçoğlu, A.M. (2024). *Aile Hukuku*, 7.Baskı, Ankara:Turhan Kitabevi.
- Kılınç, A.N. (2023). *Türk Hukukunda Çocukların Kurum Aracılığı Dışında Evlat Edinilmesi*. Adalet Dergisi, Sayı:71, 879-914.
- Kırkbeşoğlu, N. (2006). *Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, E. (2015). *HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 73(1), s. 363-386.
- Köprülü, B. , & Kaneti, S. (1989). *Aile Hukuku*, 1.Baskı, İstanbul:Belgi Üniversitesi:Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Mansour Mustafa Mansour (1957). *Kanunlar Çatışması-Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Anılar*. Mısır:Dar Al Maaref Yayıncılık.
- Memduh Abdulkerim Hafız (1973). *Irak ve Karşılaştırmalı Hukuka Göre Uluslararası Özel Hukuk*, 1.Baskı, Bağdat:Özgürlük Yayınevi.
- Mona Muhammet Kazım Al-Hazraji (2005). *Nesebi Bilinmeyen Çocukların Hukuku ve Fıkıh Durumu*. Yüksek Lisans Tezi.Bağdat:Al-Nahrin Üniversitesi ,Hukuk Fakültesi.
- Muhammet Adel Abdul Karim Hasan (2013). *Nesebi Bilinmeyen Çocuğun Hükümleri*. Yargı Enstitüsü Mezuniyet Gereksinimleri Kapsamında Sunulan Araştırma.

Muhammet Hasan Kaşkul & Abbas Al-Aboudi (2011). *1959 Tarihli 188 Sayılı Kişisel Durum Kanunu ve Değişikliklerini Açıklayanması* ,2.Baskı, Bağdat: Hukuk Kitabevi.

Muhammet Kazi Sabbar Al-Kaisi (2000). *Nesebi Bilinmeyen Çocuklar ve Öksüzler Arasında Sosyal Damgalanma ve Sosyal Benlik Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat:Bağdat Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

Muhyiddin Abdulvahab (1959). *Mukayeseli Mevzuatta Evlat Edinme*. Yargı Dergisi'ne Sunulan Bir Araştırma,17(1), s. 20-55.

Nazik, M. H. (1988). *Çocuksuz Ailelerin Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Hakkındaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara:Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Nomer, E. (2021). *Devletler Hususi Hukuku: Kanunlar İhtilafı Hukuku Milletlerarası Usul Hukuku-Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, 23.Baskı, İstanbul:Beta Yayınları.

Okandan, R. G.(1952). *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Özbesler, C. (2009). *Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci*. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl: 11, 4(16), s. 87- 94.

Özbudun, E.(2023). *Türk Anayasa Hukuku*, 23.Baskı, Ankara:Yetkin Yayınevi.

Özdamar, D. (2002). *Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanun Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu-Eski ve Yeni Türk Medenî Kanunu Karşılaştırmalı*, 1.Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık.

Özkan, H. (2005). *Açıklamalı- İçtihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı*, 1.Baskı, İstanbul:Legal Yayıncılık.

Özkaya, H. Ö. F.(2009). *Kesin Hükmün Objektif Sınırları*, 1.Baskı, İstanbul:On İki Levha Yayıncılık.

Özmen, İ. (2004). *Evlat Edinme Davaları*. Ankara:Kartal Yayınevi.

Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Ankara:Turhan Kitabevi.

Rida Al-Haşemi (1971). *Eski Babil Ahitinde Aile Sistemi*. Basra:Endülüs Kütüphanesi.

Ruhi ,A. C. (2003) . *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile ilgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*, 2.Baskı, Ankara;Seçkin Yayınları.

Saad Salih Şakti Al- Jubori & Fadıl Avad Muhammed Al-Dulaimi (2016). *Çocuğun Soyunu İspat Etme Hakkı ve Soyla İlgili Suçlar*. Karşılaştırmalı bir çalışma. Tikrit Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,8 (30), s. 249-325.

Sakhr Ahmed Nassif (2023). *Soylu soyunun İlhak edilmesinde Kişisel Durum Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemelerinin prosedürleri*. Diyala Üniversitesi Hukuk Fakültesi Enstitü Dergisi, 5(15), s. 471-490 .

Saleh, M. A. (2013). *Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi*,1.Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi.

Saymen, F. H., & Elbir, H. K. (1960). *Türk Medeni Hukuku(Aile Hukuku)*, C.3, 2.Baskı,İstanbul:İsmail Akgün Matbaası.

Selam Abdel Zehra Al-Fetlevi & Angam Mahmud Şakir Al-Kafaci (2019). *Koruyucu Aile İçin Hukuk Sistemi*. Babylon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Al-Muhakak Hukuk ve Siyasal Bilimler Dergisi,11(2), s.148-189.

Serozan , R. (2017). *Çocuk Hukuku*, 2.Baskı, İstanbul:Vedat Kitapçılık.

Serozan ,R. (2005) . *Çocuk Hukuku*, 2.Baskı, İstanbul:Vedat Kitapçılık, 3. Bölüm

Sevgi, U.S. (1996). *Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi*, 1.Baskı, İstanbul:Filiz Kitabevi.

Souad Rady (2016). *Nesebi Bilinmeyen Çocuklar İçin Sosyal Bakım: Bir Sosyal Bakım Kurumunda Saha Çalışması*. Bağdat: Eğitim ve Psikolojik Araştırma Dergisi ,16(50), s. 449-466.

Şaima Yaser Abdul Hüseyin(2023). *Çocukların İlhak edilmesine ilişkin yasal düzenleme sorunları*. ZinKar Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Sürdürülebilir Çalışmalar Dergisi, 5(1), s. 1870-1903.

Şakir , K. (1979).*Evlat Edinmenin Koşulları*. Yargıtay Dergisi,5(1), s. 66-79.

Şanlı, C. , Esen,E. , & Ataman,İnci- Figanmeşe (2015). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 4.Baskı, İstanbul:Vedat Kitapçılık.

Şıpka, Ş. (2011). *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi*, 57(1-2), Journal of Istanbul University Law Faculty, s. 301-322.

Şukria Rahma El-Rumili (2014). *Nesebi Bilinmeyen Çocuklar İçin Aile Bakımı*. Yüksek Lisans Tezi. Bağdat:Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Tarman, Z.D. , & Önay, I. (2011). *Milletlerarası Evlat Edinme Hukukunda Kamu Düzeni Engeli*, 60(2), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 331-366.

Tekinay, S.S.T. (1990). *Türk Aile Hukuku*. İstanbul:Filiz Kitabevi.

Üçok, G., Mumcu A., & Bozkurt C. (2018). *Türk Hukuk Tarihi*, 19.Baskı, İstanbul:Turhan Kitabevi.

Vatansever-Öztürk, M. (2023). *Türk Hukukunda Evlat Edinme Müessesesinin Tarihi Gelişimi*. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,(2), s. 313 -355.

Vazba Al-Asaadi (1984). *Uygulama Açısından Çocuk Esirgeme kanunu*. Albaat Üniversitesi:Hukukçu Dergisi, 16(1-4), s. 40-86.

Yakut, E., & Çağlayan-Aygün, G. (2018). *Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlat Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(1), s. 11-46.

Yalman, S. (1996). *Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(1-2), 213-224

Yeşilöz, H. (1999). *Türk Hukukunda Evlat Edinme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım,N. D.(1996). *Türk, İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükmün Sübjektif Sınırları*. İstanbul:Alfa Basım.

Yılmaz, K. (2013). *Bireylerin evlat edinme ve evlat edinme hizmetine karşı bilgi ve tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zevkliler, A. , Acabey, M.B. , & Gökyayla K.E. (2000). *Medeni Hukuk-Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler ve Aile Hukuku*, 6. Baskı, Ankara:Seçkin yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1:Ahmet El-Hüseyini.(tarihsiz). *İnsan Yapımı Kanunlar ve İslam Hukuku Arasında Bilinmeyen Ebeveyn Çocuğu*. Sosyal Forum web sitesinde yayınlanan bir makale, [://www.startimes.com/?t=23257975](http://www.startimes.com/?t=23257975) /
(Erişim Tarihi 13.09.2023).

http-2: Bekar kadınların evlat edinmesi yaygın olmakla birlikte, bekar erkeklerin de evlat edindiği vakalar olmuştur. Devlet koruması altındaki bir çocuğu evlat edinen ilk bekar erkek konulu haber için bkz.
<https://www.armanayse.com/devlet-korumasindaki-bir-cocugu-evlat-edinen-ilk-bekar-erkek/>

(Erişim Tarihi: (7 .11 2023).

http3:[://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yargikarari/Yargitay_Kararlari.pdf](http://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yargikarari/Yargitay_Kararlari.pdf)adresinden alınmıştır)
(Erişim Trihi:10.07.2023).

http-4:[://www.swisslex.ch/](http://www.swisslex.ch/)
(Erişim Tarihi :10 .09.2022).

ETİK BİLDİRİM

Tezimde etik kurul izini gerekmediğini beyan ederim

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Sura Abdul Mohsin Saadoon

Yabancı Dil: İngilizce, Türkçe

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Meslek Geçmişi:

Orta öğretim: Hariri Rusafa ilçesi, Irak /2008-2013

Eğitim Bilgileri Lisans: Irak Üniversitesi Hukuk Fakültesi 20.09.2014 -15.06.2018

Meslek: Avukat Bağdat Mahkemesinde 01/08/2020 hala devam ediyor